

Postoje příslušníků Policie ČR k problematice domácího násilí

Bc. Jaroslav Vostrejš

Diplomová práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Institut mezioborových studií Brno

akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jaroslav VOSTREJŠ**
Osobní číslo: **H118596**
Studijní program: **N 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Postoje příslušníků Policie ČR k problematice domácího násilí**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena na:

- rozbor sociálně patologického fenoménu - domácího násilí,
- shrnutí platné legislativy upravující danou problematiku včetně jejího vývoje,
- stanovení nástrojů Policie ČR včetně systému vzdělávání příslušníků v dané problematice.

Hlavním cílem diplomové práce je zjištění postojů příslušníků PČR k problematice DN, jejich analýza, a případné navržené kroků vedoucích k jejich změně v pozitivním slova smyslu.

Součástí diplomové práce bude sociologický výzkum, jehož smyslem bude zjištění postojů příslušníků Policie ČR k domácímu násilí a determinantům, které je ovlivňují.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění.

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, v platném znění.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (Trestní řád).

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění.

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, v platném znění.

BEDNÁŘOVÁ, Z., MACKOVÁ, K., WUNSCHOVÁ, P., BLÁHOVÁ, K. Domácí násilí – zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám. 1. vyd. Praha: Acorus, 2009, 92 s. ISBN 978-80-254-5422-0.

ČERMÁK, I. Lidská agrese a její souvislosti. 1.vyd. Žďár nad Sázavou: Fakta v.o.s., 1999, 204 s. ISBN 80-902614-1-8.

ČÍRTKOVÁ, L. Moderní psychologie pro právníky. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2008, 150 s., ISBN 978-80-247-2207-8.

ČÍRTKOVÁ, L., MACHÁČKOVÁ, R. Domácí násilí – přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích. 1. vyd. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002, 142 s. ISBN 80-86284-19-0.

NAKONEČNÝ, M. Základy sociální psychologie. 3. vyd. Praha: Státní pedagogické Nakladatelství, n. p., 1970, 344 s. ISBN 17-354-70.

NAKONEČNÝ, M. Úvod do psychologie. 1. vyd. Praha: Academia, 2003,

SEDLÁK, J. Důsledky domácího násilí u nezletilých. 5. vyd. Brno: Psychoservis, 2001, 45 s. ISBN nevedeno.

STRÍLOVÁ, P., FRYŠTÁK, M. Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím. 1. vyd. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2009, 91 s.

VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M., et al. Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. 1. vyd. Praha: profem, o.p.s., 2004, 195 s. ISBN 80-239-2106-1.

VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M. Domácí násilí z pohledu práva. 1. vyd. Mimoň: Ralsko s.r.o., 2004, 248 s. veřejně neprodejně, ISBN nevedeno.

Vedoucí diplomové práce:

doc. Ing. Antonín Řehoř, CSc.

Institut mezioborových studií

Datum zadání diplomové práce:

30. listopadu 2011

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2013

V Brně dne 30. listopadu 2011

prof. PhDr. Pavel Mühlpáchr, Ph.D.
vedoucí ústavu

PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

JALOSLAV VOJTEK

Jméno, příjmení studenta

V Brně 14. 2. 2012

Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tématem diplomové práce je zkoumání postojů příslušníků Policie ČR k problematice domácího násilí, jakožto závažnému společenskému jevu. Cílem práce pak je nejen zjišťování vlastních postojů policistů, ale i hledání některých významných faktorů, které je při řešení tohoto fenoménu ovlivňují. V úvodní části práce je teoreticky zpracována problematika postojů, jejich vytváření a možnosti změny. Další část je věnována domácímu násilí. Poukazuje na jeho specifika, platnou legislativní úpravu, a možnosti řešení ze strany Policie ČR, včetně přiblížení rezortního vzdělávání. Praktická část práce v sobě zahrnuje kvantitativní šetření provedené pomocí dotazníkového výzkumu, jehož výsledky jsou v práci rovněž prezentovány, a které doplňují sumarizovaná fakta o aktuální zjištěná data v rámci zkoumané problematiky. Diplomová práce obsahuje nejen zhodnocení současného stavu, ale i doporučení, jakým směrem lze ovlivňovat formování pozitivních postojů příslušníků Policie ČR.

Klíčová slova:

Postoj, změny postojů, domácí násilí, policie, legislativa, vykazání, rezortní vzdělávání.

ABSTRACT

The key topic of this thesis is exploration of attitudes of Czech police officers towards domestic violence as serious problem of the society. The aim of the work is not only survey of police officer's attitudes, but also searching for some of the significant factors, which have influence on them when dealing with this phenomenon. The theory of attitudes, their creation and possibilities of their change is elaborated in the opening part of the work. The next part is dedicated to the topic of domestic violence. It points out its specific features, updated legislation and possible solutions by the Police of the Czech Republic, including clarification of internal education. The practical part of this work includes quantitative survey carried out by means of questionnaire research, result of which are also presented in the thesis, and which enhance the summarised data by the currently established data of the topic at hand. This thesis includes not only evaluation of the current situation, but recommendations of ways positive attitudes of the Czech police officers can be formed as well.

Key words:

Attitude, change of attitude, domestic violence, police, legislation, expulsion, internal education.

Poděkování

Děkuji panu Doc. Ing. Antonínu Řehořovi, CSc., za velmi užitečnou metodickou pomoc, za odborné vedení, rady a trpělivost při zpracování mé diplomové práce.

Také bych chtěl poděkovat své manželce Romaně za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce, a které si nesmírně vážím.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 POSTOJE JAKO SOUČÁST NAŠEHO ŽIVOTA	11
1.1 CHARAKTERISTIKA A STRUKTURA POSTOJŮ	11
1.2 VYTVÁŘENÍ POSTOJŮ.....	16
1.3 PŘEDSUDKY JAKO SPECIFICKÝ TYP POSTOJŮ	19
1.4 ZMĚNA POSTOJŮ.....	21
1.5 DÍLČÍ ZÁVĚR	28
2 DOMÁCÍ NÁSILÍ.....	29
2.1 CHARAKTERISTIKA A DEFINICE POJMU DOMÁCÍHO NÁSILÍ	30
2.2 ZNAKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ	35
2.3 FORMY DOMÁCÍHO NÁSILÍ	38
2.4 CHARAKTERISTIKA AKTÉRŮ DOMÁCÍHO NÁSILÍ	41
2.4.1 CHARAKTERISTIKA NÁSILNÉ OSOBY	42
2.4.2 CHARAKTERISTIKA OBĚTI DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	46
2.5 DÍLČÍ ZÁVĚR	53
3 POLICIE ČR VE VZTAHU K PROBLEMATICE DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	54
3.1 POSTAVENÍ A ÚKOLY POLICIE ČR	54
3.2 LEGISLATIVNÍ ÚPRAVA DOMÁCÍHO NÁSILÍ VE VZTAHU K ČINNOSTI PČR.....	59
3.3 INSTITUT VYKÁZÁNÍ NÁSILNÉ OSOBY	64
3.4 REZORTNÍ VZDĚLÁVÁNÍ PŘÍSLUŠNÍKŮ POLICIE ČR.....	67
3.5 DÍLČÍ ZÁVĚR	74
II PRAKTICKÁ ČÁST	75
4 POSTOJE PŘÍSLUŠNÍKŮ POLICIE ČR K DOMÁCÍMU NÁSILÍ.....	76
4.1 CÍL VÝZKUMU A HYPOTÉZY	76
4.2 METODA VÝZKUMU.....	78
4.3 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU.....	80
4.4 VÝSLEDKY VÝZKUMU	82
4.5 VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	91
ZÁVĚR	97
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	99
SEZNAM OBRÁZKŮ	106
SEZNAM TABULEK	107
SEZNAM PŘÍLOH	108

ÚVOD

Diplomová práce bude zaměřena na zkoumání postojů příslušníků Policie ČR k problematice domácího násilí. V obecné rovině by se mohlo zdát, že při zkoumání tohoto sociálně patologického jevu - tedy domácího násilí, kterým se v dnešní době zabývá několik významných zahraničních, ale i tuzemských autorů odborných publikací, nelze posunout pomyslné hranice pomoci potřebným. Přes veškeré učiněné kroky v osvětové činnosti i legislativě, se stále jedná o oblast, která představuje s ohledem na možné následky nezanedbatelné procento trestné činnosti v policejních statistikách. Statistiky však nedokážou vyjádřit skutečný počet případů domácího násilí. Veřejnost by se proto mohla mylně domnívat, že problémy plynoucí ze specifík domácího násilí již nejsou tabu. Opak je však pravdou. I přes značné úsilí a snaze všech zúčastněných o nápravu stávající situace, se stále vyskytují nové případy, charakteristické stejnou intenzitou a formami jako v minulosti. Téměř vždy nakonec záleží pouze na náhodě nečekaného odhalení, a následné snaze oběti stávající situaci změnit přijmutím pomocné ruky.

Velmi podstatnou roli v celém procesu mají i samotní představitelé orgánů činných v trestním řízení, nebo pracovníci nevládních a neziskových organizací. Zejména na příslušnících Policie ČR, kteří zpravidla jednají s obětí jako první, spočívá břemeno navázání důvěry a přesvědčení oběti o smysluplnosti činěných opatření. Právě prvotní postoje policistů při řešení konkrétní situace, projevená empatie, porozumění, snaha pomoci člověku v nouzi, a to nikoliv pouze z úřední povinnosti, ale vlastního přesvědčení, může dodat oběti odvalu učinit zásadní rozhodnutí, a bývá podstatným impulzem pro přijetí nabízené pomoci.

V důsledku politických rozhodnutí došlo v minulosti i k řadě ekonomických změn, v jejichž důsledku opustilo Policii České republiky množství policistů s velkými životními, a zejména profesními zkušenostmi, kteří absolvovali v rámci „osvěty“ státních složek k problematice domácího násilí řadu školení a sami se na řešení konkrétních případů aktivně podíleli. V současné době spatřuji problém v poměrně velké generační obměně policejního sboru, který se potýká s nedostatkem financí pro zajištění vlastního chodu, a nevyzrálostí nově nastupujících policistů, kteří si leckdy neuvědomují své nadřazené

postavení vůči veřejnosti. Z toho plynou i občasné dílčí problémy s výkonem práce, respektive neochotou odvádět společnosti „něco víc“, než jen standardní plnění povinností. „Něco víc“ pak chápu jako postoj konkrétního člověka k řešení daného problému, v tomto případě problematiky domácího násilí. Zajisté existuje mnoho faktorů, které tvorbu a změnu postojů ovlivňují, ať už se jedná o vědomosti získané v důsledku vzdělávání, dlouhodobé praxe, vnitřní motivace z dobře vykonané práce, přesvědčení o smysluplnosti a potřebnosti svého jednání, nebo naopak obava něco učinit z důvodu neznalosti a strachu z možných následků. Klíčovou roli může mít rovněž poznání, že se člověk v minulosti ve svém názoru na nějakou věc mýlil, a své další postoje v důsledku osobní zkušenosti pro další jednání přehodnotí.

V rámci pořádkové služby se pak může při povrchním zkoumání veřejností zdát, že problematika domácího násilí je pro Policii ČR zcela okrajovou záležitostí, jelikož priority služebních činností jsou obecně veřejností vnímány jinak. Široká veřejnost vnímá spíše veřejně prezentované činnosti, jako je pátráních po hledaných osobách a věcech, zadržování pachatelů klasických přestupků a trestných činů, i když opak je pravdou, a problematice domácího násilí je v rámci Policie ČR věnována značná pozornost. Názor veřejnosti pak samozřejmě může jako jeden z mnoha faktorů zpětně ovlivňovat i postoj příslušníků Policie ČR při výkonu vlastní služby.

Cílem diplomové práce bude snaha o zjištění postojů příslušníků PČR k problematice domácího násilí, nalezení faktorů, které jej ovlivňují, a jejich následná analýza. Při zpracování diplomové práce nebude kladen důraz výhradně na konstatování faktů, ale rovněž se v rámci vyhodnocení výzkumu pokusím stanovit vhodná opatření vedoucí ke změně postojů v pozitivním slova smyslu, které by mohly ovlivnit manažerskou, edukační a motivační činnost služebních funkcionářů Policie ČR.

Z toho důvodu se domnívám, že zpracováním diplomové práce na toto téma může být vodítkem k učinění kroků vedoucích k efektivnější práci Policie ČR. V teoretické části práce použiji za účelem shromáždění teoretických poznatků obsahovou analýzu dostupných materiálů ke zkoumanému tématu. Teoretická část práce pak bude doplněna o provedený výzkum, jehož výsledky předestřu v praktické části.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 POSTOJE JAKO SOUČÁST NAŠEHO ŽIVOTA

Tématem mé diplomové práce je zejména zkoumání postojů příslušníků Policie ČR k problematice domácího násilí tak, jak jej sami vnímají při výkonu služby. Proto považuji za nezbytné začít právě definováním pojmů postojů, jejich vytvářením a změnou.

1.1 Charakteristika a struktura postojů

Postoje představují ve struktuře osobnosti zvláštní prvky, a v obecné rovině je lze chápat jako vyjádření vztahu k určité oblasti reality, který ovlivňuje způsob vnímání a hodnocení člověka. „*Termín postoj označuje vyhraněnou, více či méně trvalou, zkušeností získanou tendenci (pohotovost) k určité myšlenkové, citové i akční odezvě na určité objekty, osoby, sociální skupiny, problémy, situace, či hodnoty.*“¹ Jedná se o určité emocionálně intelektuální vyjádření se k někomu, nebo něčemu, na základě osvojených, tedy přijatých hodnot a stává se podněcujícím a motivujícím impulzem k určité činnosti a chování.

Dle Vízdala jsou postoje motivační dispozice, které zakládají tendenci jednat určitým způsobem. Jedinec je získává v průběhu života v důsledku jeho zkušeností, a to v rámci jeho interakce s prostředím. Postoje se skládají z poznatků, které se vztahují k předmětu postoje, z emocí, které předmět postoje u jeho nositele vyvolává, a z tendence jednat směrem k danému postoji.²

V tomto smyslu jsou tedy postoje jakýmsi činitelem organizace v postavení osobnosti jedince vůči světu, které vyplývá z jeho zkušeností, sociálních pozic, a které tvoří základ hodnocení světa a jeho objektů.³

---

¹ LINHART, J. *Základy obecné psychologie*. Praha: SPN, n. p., 1981, s. 421. ISBN 14-412-81.

² VÍZDAL, F. *Základy psychologie*. Brno: BonnyPress, 2008, s. 164.

³ HYHLÍK, F.; NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie současné psychologie*. 2. vyd. Praha: SPN, n. p., 1977, s. 144.

Postoje jako takové nám usnadňují orientaci ve světě, jeho fungování, uspořádání do přehledné šablony a předpověditelné struktury. Tyto struktury nám poté umožňují snadněji kategorizovat informace. Postoje kompletované do struktur následně zjednodušují v hodnocení dané reality, odlišení vhodného chování od nevhodného, případně jeho eliminaci, nebo rozlišení žádoucího od nežádoucího. Aktuální orientace je ovlivňována stálostí postojů subjektu, kterému se na základě předem daných hodnotících kritérií jeví realita jasnější a srozumitelnější. Jedná se však o zcela zdánlivou výhodu, neboť rychlosti a snadnosti porozumění je dosaženo na úkor jeho správnosti. Postoje usnadňují řešení různých problémů a dodávají jistotu. Vyplyvají z nich základní modely chování, které jsou skupinami, do níž jedinec patří, nebo společnostmi akceptovány, tudíž jsou považovány za vhodné. Je charakteristické, že společnost sama o sobě nějak posiluje a stimuluje přijetí určitých postojů a odlišné tendence odmítá, nebo do konce trestá. Mnohé postoje slouží k regulaci chování ve shodě s hodnotami a normami dané společnosti, z níž tyto postoje vycházejí.⁴

V některých případech se však může stát, že naše chování nemusí korespondovat s našimi postoji, a to v důsledku okamžikem podmíněné, dané situace. Chování může často adaptabilní, situačně podmíněné, a proto vždy nemusí vyjadřovat skutečný postoj jedince. Rozpor mezi projeveným chováním navenek a vnitřním postojem může být z části vědomý a z části nevědomý, a obě tyto složky mohou být vzájemně v rozporu. Rozpor mezi naším chováním a skutečným postojem se zvětší, pokud se zvýší tlak s relativní hrozbou negativních sankcí za projevení tohoto postoje. Proto je postoj správně označován za pohotovost k reakci, nikoliv za její jednoznačnou determinantu.⁵

Ke správnému pochopení charakteristiky postojů je třeba říci, že jsou relativně trvalé, a jsou tvořeny ze tří vzájemně se prolínajících základních složek.

1. *Složka kognitivní /intencionální/, která v sobě obsahuje informace, které se vždy vztahují k něčemu (k nějakému objektu, jímž může být prakticky cokoliv a k němuž jedinec zaujímá nějaký postoj). Zahrnují to, co subjekt o objektu svého postoje*

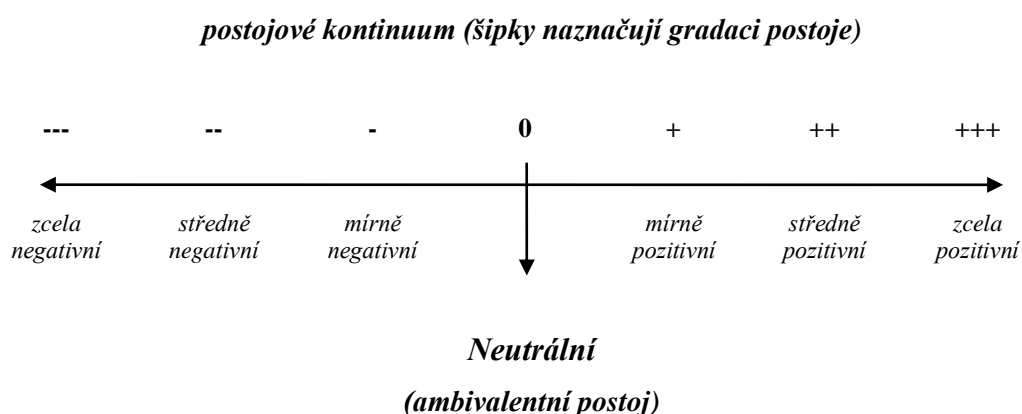
---

⁴ VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2010, s. 291-292. ISBN 978-80-246-0841-9.

⁵ NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia, 1995, s. 120. ISBN 80-200-0525-0.

ví, jeho názorů a myšlenek. Je postavena na informacích, které člověk k dané věci získal.⁶

2. *Složka emocionální /citová, afektivní/* se týká toho, co osoba cítí k předmětu postoje. Projevuje se emocionálním hodnocením, jaký tento předmět obvykle vyvolá. Může být příjemný, nepříjemný, pozitivní, negativní a vykazovat různou intenzitu. Afektivní složka postoje může zásadním způsobem ovlivňovat rozumové hodnocení, přičemž dodává postoji jeho motivační charakter a určuje jeho sílu a směřovost. Někdy bývá označována jako složka afektivně - hodnotící.⁷ Emotivní komponenta postoje vyjadřuje jeho intenzitu, a tuto intenzitu postoje lze vyjádřit v prostoru kontinua v rozsahu od extrémně pozitivního, přes neutrální, až k extrémně negativnímu postoji. Viz obr. č. 1.⁸

Obr. č. 1 Znárodnění postojového kontinua.

3. *Složka konativní /behaviorální/* je vnějším projevem postoje vůči objektu postoje. Chování je ovlivněno rozumovou i emoční složkou postoje. Postoj se může vztahovat k jakékoliv události, bytosti, nebo jevu.⁹

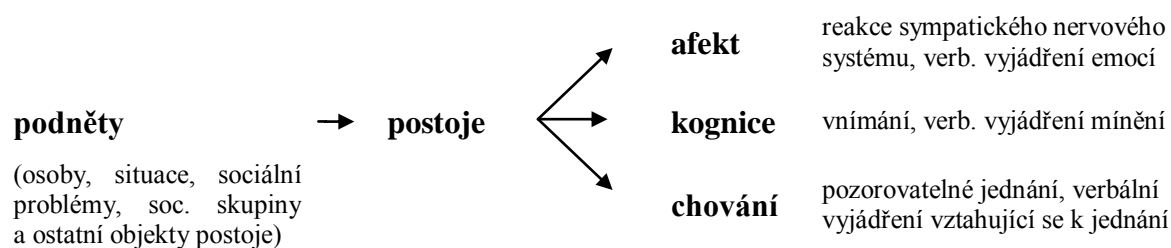
⁶ HYHLÍK, F.; NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie současné psychologie*. 2. vyd. Praha: SPN, n. p., 1977, s. 144.

⁷ HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie*. 2. vyd. Praha: Portál, 2000, s. 96. ISBN 80-7178-415-X.

⁸ NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 2004, s. 136. ISBN 80-200-0690-7.

⁹ HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie*. 2. vyd. Praha: Portál, 2000, s. 96. ISBN 80-7178-415-X.

Postoje mohou mít různou vnitřní konzistenci, tedy jakousi míru souladu výše uvedených složek. Jednotlivé složky postoje pak na sebe vzájemně působí, přičemž člověk má snahu dosáhnout a udržet vnitřní konzistenci svých postojů. V případě, že rozumové a emocionální hodnocení je v dlouhodobějším rozporu, je pravděpodobné, že jedna složka nakonec převládne, zpravidla to bývá složka emoční.¹⁰

Obr. č. 2 Vnitřní skladba postoje.¹¹

Jak již bylo uvedeno, postoje jsou jakousi formou šablony, tedy nástrojem, který nám umožňuje snadnější orientaci určitou formou hodnocení. Přitom jsou ovlivňovány jejími jednotlivými složkami, které mají významný vliv na jejich formování, intenzitu a trvání.

Jako základní funkce postojů je nezbytné uvést následující skutečnosti:

A. *Hodnocení objektů*, které usměrňuje naše reakce vůči věcem a událostem v okolí. Při opakovaném setkání reagujeme v souladu s naším postojem, který se vytvořil při prvním kontaktu s předmětem stejného charakteru, tudíž nemusíme znovu hledat vhodný způsob reakce.

B. *Externalizace* – tedy spojování nevědomých motivů, či vnitřních stavů s něčím, co probíhá v bezprostředním okolí subjektu. Děje se na nevědomé úrovni a směřuje k vytvoření určitého postoje, který je důsledkem vyjádření vnitřních stavů, či konfliktů. Například člověk, který zažívá dlouhodobý vnitřní konflikt z nedostatku stabilních vztahů s druhými lidmi, může vyjadřovat značnou skepsi k institutu manželství.

¹⁰ VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2010, s. 293. ISBN 978-80-246-0841-9.

¹¹ NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 2004, s. 135. ISBN 80-200-0690-7.

C. *Sociální přizpůsobení* - napomáhá člověku v posilování sociálních vztahů, pocitu sounáležitosti se skupinou, a pomáhají při uspokojování jeho potřeby někam patřit (vědět kdo jsem). V rámci sociálního přizpůsobení se mohou projevit dva typy postojů, a sice jak stejné, které napomáhají v soudržnosti se skupinou, tak rozdílné, které zdůrazňují rozdíl mezi jedincem a osobami v dané skupině.¹²

Nakonečný ve svém díle uvádí s odkazem na Newcomba tyto rozšiřující funkce postoje:

- *Funkce adjustace* – snaha jedince maximalizovat odměnu a minimalizovat trest. Postoje zde slouží k dosažení žádoucích cílů a jsou afektivními asociacemi založenými na zkušenostech, a které se opírají o dané motivy, tudíž si subjekt vytváří pozitivní postoje vůči subjektům, které si asociuje s nějakou formou odměn.
- *Funkce ego – defenzivní* – mohou chránit integritu osobnosti tím, že např. redukuje úzkost, či napomáhají chránit jedince před uznáním nepříjemných pravd o jeho činech a vlastnostech. Jsou jakýmsi prvkem sebeobrany.
- *Funkce hodnotové exprese* – jsou vyjádřeny výrazem hodnot, které jsou projevem určitého typu osobnosti, nebo určité individuality. Subjekt může např. nacházet uspokojení ve vyjadřování svých postojů a snahu o jejich realizaci. Jsou opakem postojů, jejichž smyslem je prevence před odhalením sebe sama před ostatními, nebo sám před sebou (účelově zakrýt úzkost, pocity méněcennosti apod.).
- *Kognitivní funkce* – člověk má potřebu si vytvářet určité rámce o světě, i sám o sobě. V souvislostech nacházet řád, a z tohoto důvodu si vytváří určité struktury tak, aby porozuměl tomu, co jej obklopuje.¹³

---

¹² VÍZDAL, F.; DOŇKOVÁ, O.; NOVOTNÝ, S. *Sociální psychologie 1*. Brno: BonnyPress, 2009, s. 51.

¹³ NAKONEČNÝ, M. *Základy sociální psychologie*. 3. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství n. p., 1970, s. 162. ISBN 17-354-70.

1.2 Vytváření postojů

Postoje jako takové, nejsou člověku vrozeny, nýbrž se u něho formují v průběhu ontogeneze jako důsledek sociální determinace. Proces vytváření postojů je značně složitý a komplikovaný, a je ovlivňován celou řadou vnitřních a vnějších činitelů, které se však často vzájemně podmiňují. Za významný determinant procesu vytváření postojů lze považovat potřeby, jejichž uspokojováním se potřeby formují. Utvořené postoje se spojují do postojových systémů, které usnadňují člověku orientovat se v nových, složitějších situacích. V procesu uspokojování mohou mít postoje různý charakter, a to jak kladné, které mu napomáhají uspokojovat potřeby, tak záporné postoje k objektům, které proces uspokojení komplikují.¹⁴

Postoje se vytvářejí zejména přejímáním od cizích lidí, tedy sociálním učením. Větší vliv na jedince působí osoby, které v dané oblasti představují autority, nebo jsou pro nás nějak emočně významné. Potřeba sounáležitosti se skupinou se odráží v tendenci uchovat konzistenci vlastních názorů s těmi, které v daném společenství převládají. Některé z nich mohou být ovlivněny a udržovány zákony, předpisy a jinými institucionálními pravidly z důvodu jejich jednoznačnosti a faktu, že jsou společností vyžadovány. *„Postoj se ovšem může vytvořit i na základě vlastní zkušenosti, přičemž emoce, které určité zážitky vyvolávají, postoj výrazně posilují, a to pozitivně i negativně. Emoční prožitek má pak větší vliv na vznik, formování a udržení postoje než pouhé racionální hodnocení.“*¹⁵

Vytváření a změny postojů částečně souvisí s problematikou dynamiky potřeb, tzn., že jedinec zaujímá pozitivní postoje k předmětům, situacím a osobám, které mu umožňují snadněji dosáhnout uspokojení potřeb. Naopak negativní postoje

---

¹⁴ JANOUŠEK, J.; et al. *Sociální psychologie*. Praha: SPN, n. p., 1988, s. 93. ISBN 14-683-88.

¹⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2010, s. 293. ISBN 978-80-246-0841-9.

k těm faktorům, které mu znesnadňují dosažení uspokojení potřeby, tedy, které ho frustrují a znemožňují mu dosahování cílů.¹⁶

Největší množství postojů vzniká v průběhu dětství, přičemž tyto postoje bývají nejvíce zakořeněné, a lze je považovat za součást osobnosti. Na utváření postojů v důsledku členství ve skupině má velký význam míra identifikace se skupinou. Nejvýrazněji na jedince tedy působí skupiny primární a referenční. Účinek na vytváření postojů je různý, zejména však nepřímý. I přes skutečnost, že je jedinec ve skupině vystaven různým tlakům, nepřebírá pasivně všechny nabízené postoje, ale při jejich výběru postupuje v souladu s uspokojováním svých potřeb. Výrazný vliv na formování a utváření má pak skupina primární, jelikož vykazuje značnou homogenitu v důsledku působení stejných vstupních informací, osvojování stejných norem a hodnot. V rámci působení skupiny na tvorbu postojů je pak třeba odlišovat identifikaci od nápodoby.

Nápodoba spočívá ve vytváření si vlastních postojů bez jakýchkoliv výchovných technik, a to spontánní formou. Při tomto je využíváno obecného vzorce, tedy že mladší napodobuje staršího, méně zkušený zkušenějšího, dále osoby s vyšším sociálním statutem, apod. Druhým mechanismem vytváření postojů je identifikace. Zatím co někteří autoři mezi těmito mechanismy sociálního učení nerozlišují, Janoušek poukazuje na fakt, že v rámci nápodoby se imitující subjekt snaží přiblížit k nějakému stanovenému cíli z modelu (chování, zjevu), tak při identifikaci jedinec uměle přetváří sám sebe do role objektu. To znamená, že při nápodobě dochází ke kopírování vnější charakteristiky modelu, zatím co při identifikaci se jedná o vnitřní charakteristiku osoby.¹⁷

V dětském věku mají postoje široký, obecný charakter. V průběhu sociálního působení dochází k jejich diferencování, a vytváření určitých souborů postojů, zvaných

---

¹⁶ NAKONEČNÝ, M. *Základy sociální psychologie*. 3. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství n. p., 1970, s. 166. ISBN 17-354-70.

¹⁷ JANOUŠEK, J.; et al. *Sociální psychologie*. Praha: SPN, n. p., 1988, s. 93-94. ISBN 14-683-88.

trsy. Tomuto seskupování se říká postojová integrace. Seskupením jedinec dává postojům určitý směr, intenzitu a vliv na konání. Ty pak působí jako filtrující, či kontrolní orgán.¹⁸

V rámci vytvořeného systému postojů pak Vágnerová rozlišuje postoje centrální, které se týkají důležitých objektů, a které jsou subjektivně nejdůležitější a postoje okrajové, které jsou méně významné, a proto nemusí být dále příliš diferencované. „*Takto vytvořený individuálně specifický systém postojů vyjadřuje hodnotový systém, který napomáhá ke stabilitě v zaměření a chování, ale i udržení vnitřní psychické rovnováhy.*“ Tyto postoje ovlivňují emoční a racionální hodnocení skutečnosti. Dále působí na výběr a způsob interpretace nových informací a jejich uchovávání v paměti.¹⁹

Jako základní zdroje postojů lze tedy uvést zejména:

- A. *Specifické zkušenosti jedince (na základě vlastní zkušenosti s daným objektem, situací, osobou).*
- B. *Sociální komunikaci (ustanovování postojů v rámci komunikace s druhými).*
- C. *Různé modely (pomoci nápodoby, identifikace s rodiči, atd.).*
- D. *Společenské instituce (společenské skupiny, jejichž je jedinec členem, sounáležitost, identita jedince, zvnitřnění členství v dané skupině).²⁰*

Petty a Caccioppo uvádí, že se naše postoje vytváří postupně tak, jak se seznamujeme s objektem. Zejména když jsme nuceni přemýšlet o objektu, který dobře neznáme, a nemáme s ním žádnou zkušenost. Jsme nuceni uvažovat o faktech, přičemž badatelé tento vztah označují termínem deskriptivní přesvědčení. Postupným a hlubším zkoumáním odhalujeme další aspekty, které nás nutí si k objektu vytvořit nějaký názor. Další zkoumání vede k vytvoření soustavy „deduktivních přesvědčení“, která následně hodnotíme, v důsledku čehož si tak formujeme určitý postoj. Toto pojetí má však i své nedostatky. Taxativně nelze říci, že nemůžeme zaujmout postoj

¹⁸ KOHOUTEK, R. *Postoje a vztahy, sociální motivovanost*. [online],[cit. 2013-12-08]. Dostupné z <http://rudolfkohoutek.blog.cz/0811/postoje-a-vztahy>.

¹⁹ VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2010, s. 294. ISBN 978-80-246-0841-9.

²⁰ VÍZDAL, F.; DOŇKOVÁ, O.; NOVOTNÝ, S. *Sociální psychologie 1*. Brno: BonnyPress, 2009, s. 51.

i vůči věcem, o kterých nic nevíme. Není neobvyklé, že si můžeme vytvořit zaujatý postoj vůči sociální skupině, se kterou se skoro vůbec nestýkáme. Dokonce se může zdát, že čím více toho o jevech a věcech víme, tím méně extrémní city k ní chováme.²¹

1.3 Předsudky jako specifický typ postojů

Předsudky jsou zvláštním druhem postojů, které mají velmi silný emoční náboj, slabou kognitivní složku, a ve svém důsledku mohou mít nezanedbatelné sociální důsledky. Lze je charakterizovat tak, že se jedná o postoje, které nevyplývají z konkrétních osobních zkušeností, ale jedná se o jakési přijaté mínění o jednotlivcích, skupinách nebo jevech, které jsou předem dané, jako šablony, a kterým většinou přisuzujeme negativní vlastnosti bez toho, abychom je znali. Bývají také označovány jako negativní stereotypy. Vzhledem k tomu, že vyjadřují negativní postoj, zakládají i podklad k negativnímu jednání vůči objektu předsudku, ať už se jedná o rasistické, či sexistické projevy, poznámky a názory.²²

Nakonečný definuje předsudky jako: „*Apriorní, obvykle negativní soudy o určitých jedincích a zejména skupinách.*“²³ Obvykle jsou předsudky přejímány již jako hotové postoje, ale mohou rovněž vznikat v důsledku neopodstatněného zobecňování, či vlastních agresivních tendencí, kterým umožňujeme usměrnění. Jako podstatné znaky předsudků pak Nakonečný uvádí jejich silné emoční zabarvení a vysokou odolnost vůči změnám.²⁴

Předsudky jsou ve společnosti poměrně rozšířené, jelikož člověk potřebuje k různým skutečnostem a tématům zaujímat rychle nějaký postoj. V důsledku toho pak může přebírat chybné mínění jiných, či usuzovat na základě prvního dojmu, či zobecňovat na základě

---

²¹ HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie*. 2. vyd. Praha: Portál, 2000, s. 100. ISBN 80-7178-415-X.

²² VÍZDAL, F.; DOŇKOVÁ, O.; NOVOTNÝ, S. *Sociální psychologie I*. Brno: BonnyPress, 2009, s. 53.

²³ NAKONEČNÝ, M. *Úvod do psychologie*. Praha: Academia, 2003, s. 310. ISBN 80-200-0993-0.

²⁴ NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 2004, s. 154. ISBN 80-200-0690-7

nějaké dílčí zkušenosti. Je vlastně příznakem jisté formy myšlenkové pohodlnosti.²⁵ Vyznačují se zaměřeností na určitý směr a různou intenzitou. Některé jedince mohou ovlivňovat velmi dlouho, naopak u některých jedinců se mohou změnit během jediného formativního rozhovoru. Pevnost předsudků je silně ovlivněna osobnostními rysy, které do značné míry konkrétní osobnost charakterizují.²⁶

Součástí předsudků jsou stereotypy, tedy zpravidla konstantní, zjednodušené, zkrácené názory na nějak vymezenou, konkrétní skupinu lidí. Předsudky jsou většinou lidí lehce akceptovatelné, jelikož nevyžadují zvláštní úsilí a vytváří pocit jistoty a bezpečí. Bývají přejímány v rámci sociálního učení a obvykle mají spíše negativní vliv na chování lidí.²⁷ V jejich důsledku se sice můžeme rychleji orientovat v prostředí, ale vedou k přehlížení mnoha důležitých informací. Z hlediska jejich základního dělení pak Doňková stanovuje dva základní typy, a sice autostereotypy a heterostereotypy. Autostereotypy se týkají vlastní osoby jedince a skupiny, do které se jedinec řadí, naopak heterostereotypy se týkají osob v jiných sociálních skupinách.²⁸

„Předsudky mohou sloužit různým funkcím, např. mohou ospravedlňovat patologické nepřátelství, zdůvodňovat kulturně nepřijatelné potřeby a chování, pomoci zvládnout potlačené potřeby, zdůraznit city sobectví, chránit proti ohrožení sebeúcty, či v případě rasových předsudků k podpoře agrese navozené frustrací.“²⁹

Z uvedeného toho plyne, že předmětem předsudku mohou být vedle osob a skupin i jevy a věci. Psychologická podstata předsudků je velmi složitá, a je možné konstatovat, že předsudky mohou být i formou obrany sebe koncepce, jelikož předsudky zatíženého jedince staví v jeho očích nad ty, kteří jsou terčem jeho předsudků. Nakonečný na rozdíl od Vágnerové a Doňkové upozorňuje na nutnost odlišovat předsudky od stereotypů.

²⁵ Wikipedie. Otevřená encyklopedie. *Předsudek*. [online]. [cit. 2013-12-08]. Dostupné z <http://cs.wikipedia.org/wiki/P%C5%99edsudek>.

²⁶ KOHOUTEK, R. *Stereotypy, předsudky a image*. [online]. [cit. 2013-12-08]. Dostupné z <http://rudolfkohoutek.blog.cz/0912/stereotypy-predsudky-a-image>.

²⁷ VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2010, s. 295 ISBN 978-80-246-0841-9.

²⁸ VÍZDAL, F.; DOŇKOVÁ, O.; NOVOTNÝ, S. *Sociální psychologie I*. Brno: BonnyPress, 2009, s. 53.

²⁹ NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 2004, s. 154. ISBN 80-200-0690-7.

Dle jeho názoru jejich rozdílnost spočívá v tom, že stereotypy nemusí být vždy averzivní a iracionální, kdežto předsudky tyto znaky mají vždy. Každý předsudek je dle něj iracionální a obsahuje určitou dávku averze vůči předmětu předsudku.³⁰

Původ předsudků lze spatřovat v absenci, nebo nedostatečné sociální komunikaci se skupinou, vůči které předsudek směřuje, případně záměrnému vyhýbání se kontaktu s touto skupinou, ať už etnickou, či minoritní. Jelikož je šíření jakýchkoliv extrémních předsudků v kulturně vyspělé společnosti nebezpečné a nežádoucí, je nezbytné, aby se do jejich potlačování zapojily všechny její články. Ať už široká veřejnost, nevládní organizace, ale i složky státní správy, a nejen z pozice represivní, ale i edukační. Rozšířenost předsudků extrémního zaměření ve společnosti pak jasně vypovídá o jejím celkovém stavu, zejména úrovni morálky a kultury.

1.4 Změna postojů

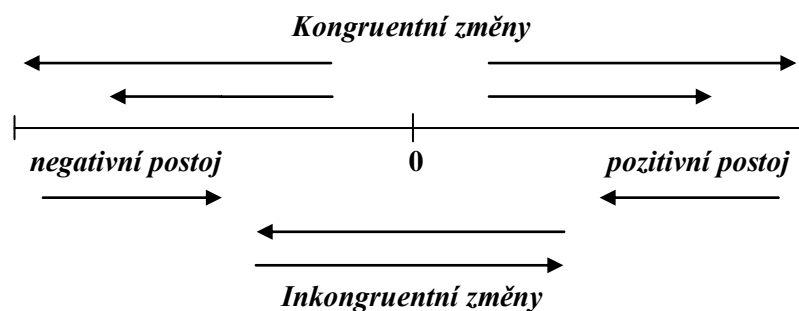
Vytvořené postoje se odlišují schopností rezistence vůči změnám. Jejich proměnlivost je závislá jak na charakteristice již existujícího postoje, tak na charakteristice osoby, která určitý postoj zastává. Změny postojů lze v zásadě rozdělit na změny kongruentní a inkongruentní. Kongruentní typ změny lze dle Janouška charakterizovat jako směr změny v souladu s původním znaménkem postoje, tedy že dochází ke zvýšení pozitivnosti, či negativnosti již existujícího postoje.

Inkongruentní typ změny pak charakterizuje jako změnu znaménka existujícího postoje, z čehož plyne, že působí proti původnímu směru postoje. Pro navození změny postoje dle Janouška platí, že při stejných podmínkách je vždy lehčí navodit kongruentní, než inkongruentní změnu.³¹

---

³⁰ NAKONEČNÝ, M. *Základy sociální psychologie*. 3. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství n. p., 1970, s. 177.

³¹ JANOUŠEK, J.; et al. *Sociální psychologie*. Praha: SPN, n. p., 1988, s. 95. ISBN 14-683-88.

Obr. č. 3 Druhy změn postojů podle Kreche, Crutchfielda a Ballacheye.³²

Důležitým aspektem pro změnu postojů je znalost jejich vnitřních charakteristik, a to jak charakteristik jednotlivých postojů, tak celých postojových struktur. Klíčovou charakteristikou je komplexnost postoje z hlediska jeho vnitřní struktury. Pokud je postoj komplexnější, zejména jeho konativní složka, a pokud je jeho vnitřní struktura úplnější, bude odolnější vůči změně. Dalším neméně důležitým aspektem postoje, je jeho konzistentnost, tedy vzájemná podpora a doplňování jednotlivých složek, které vedou ke shodování se z hlediska valence. Z toho plyne, že čím bude postoj pevnější, tím odolnější bude proti změně. Konsonantnost postojů je tedy důležitou charakteristikou, která ovlivňuje jejich stabilitu. Člověk se snaží udržet soulad v kognitivních složkách postojů, a tím vytvářet určitou postojovou strukturu.³³

Touto problematikou se podrobně zabýval americký psycholog Leon Festinger, který ji v roce 1957 formuloval do teorie kognitivní disonance. Ta vychází z předpokladu, že lidé se snaží, aby jejich jednotlivé postoje byly v souladu s postoji ostatními, tudíž aby byly jejich postoje vzájemně konzistentní. Občas však dochází k tzv. inkonzistencím, tedy odlišnostem, a ty budí tzv. kognitivní disonanci. Její prožívání je pro člověka nepříjemné, jelikož působí jako stresor. Proto je člověk motivován ke změně, či redukci svého postoje. Netýká se však jenom vztahů mezi postoji, ale i vztahů

---

³² NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 2004, s. 148. ISBN 80-200-0690-7.

³³ JANOUŠEK, J.; et al. *Sociální psychologie*. Praha: SPN, n. p., 1988, s. 95. ISBN 14-683-88

mezi postoji a chováním (činy).³⁴ Dle Festingera je kognitivní disonance hlavním faktorem změny postojů. Jedinci, kteří již mají na nějakou otázku vyhraněný názor, bývají často odolnější k informacím, které nekolidují s jejich přesvědčením. Takovéto informace vytěsňují, nebo různě upravují tak, aby odpovídali jejich přesvědčení. *„Zkreslení informací může mít formu diskreditace zdroje informace, může vést k opětovné analýze informace, která může vést ke změně, nebo k účelovému výběru částí informace, které člověk vezme na vědomí, nebo si je zapamatuje.“*³⁵

Se změnou postojů, resp. její odolností vůči změnám, souvisí stupeň intenzity postojů, a jejich vzájemná propojenost. Obecně lze říci, že extrémnější postoje jsou méně přístupné změnám, a je jich relativně více. Znalost o intenzitě daných postojů jsou důležitým faktorem při snaze o jejich změnu. Propojenost postojů pak ovlivňuje jejich rezistenci vůči změnám. Dalším faktorem je mnohostrannost, či jednostrannost postoje, která vyjadřuje určitou šíři pohledu na objekt postoje. Pokud bude širší náhledu větší, tím odolnější bude postoj vůči změnám. Na změnu postoje má vliv i osobnostní charakteristika jedince a zejména úroveň jeho inteligence. Inteligence je charakteristickým rysem vedoucím ke snadnějšímu pochopení souvislostí, a která je předpokladem pro všechny druhy komunikace, v důsledku které dochází k „přesvědčování“, jako jedné z nejrozšířenějších forem vedoucích ke změně postojů, a to pomocí předem připravených argumentů. Ochota člověka přijímat, či vytěsňovat změny, je závislá na potřebě poznávat a vychází také z jeho společenského statusu, který je výrazný zejména tam, kde člověk přikládá zvláštní význam členství v určité skupině.³⁶

Změny postojů jsou navozovány stejnými činiteli, jako jejich vznik a formování, tedy např. příslušností k určité sociální skupině a mírou poskytování informací. Důležitým faktorem ke změně postojů je ovlivňováním, neboli působením charakteristických znaků skupiny, povaha členství možnost vstupu do jiné skupiny. Při změně vztahu ke stávající skupině, nebo při vstupu, resp. zařazování do nových skupin jsou postoje člověka

³⁴ KOHOUTEK, R. *Postoje a vztahy, sociální motivovanost*. [online].[cit. 2013-12-08]. Dostupné z <http://rudolfkohoutek.blog.cz/0811/postoje-a-vztahy>.

³⁵ HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie*. 2. vyd. Praha: Portál, 2000, s. 104. ISBN 80-7178-415-X.

³⁶ JANOUŠEK, J.; et al. *Sociální psychologie*. Praha: SPN, n. p., 1988, s. 96. ISBN 14-683-88.

„náchylnější“ ke změnám, jelikož se nový člen ve skupině cítí nejistě. Z tohoto důvodu rychleji přijímá schválené postoje, aby upevnil, případně posílil svoji pozici ve skupině. Osvojení skupinové linie souvisí s charakteristikou skupinových norem, kontrolní síle skupiny, a možnosti skupinu opustit.³⁷

Vlastnosti postojů, které podstatným způsobem ovlivňují obtížnost provedení změny postoje, či jeho pouhou korekci tvoří:

1. **Extrémnost** (čím větší intenzita, vyšší stupeň rezistence vůči změně).
2. **Multiplexita** (vyjadřuje obsahovou diferencovanost, tedy jakousi propracovanost, nebo naopak jeho jednoduchost. Jednoduché postoje se mění snáze).
3. **Interkonexe** (vzájemná souvislost daná příbuzenskými vztahy mezi postoji).
4. **Konzistence** (soudržnost jednotlivých složek, tedy kognitivních, konativních a emocionálních. Pokud se tyto složky vzájemně podporují, postoje jsou více stabilní a emocionálnost je racionalizována.). *„Inkonzistentní postoje jsou naopak relativně nestabilní, protože vznikají neshody mezi myšlením a cítěním vůči určitému objektu.“*³⁸
5. **Síla a množství souvisejících potřeb** - postoje založené na silných potřebách a zájmech jsou odolnější vůči změnám, zejména změnám inkongruentním.³⁹

Krech, Crutchfield a Ballachey tyto vlastnosti ještě doplňují o:

6. **Vztažné hodnoty** (postoj zaměřený k hodnotě, která je pro jedince dominantní).⁴⁰

---

³⁷ JANOUŠEK, J.; et al. *Sociální psychologie*. Praha: SPN, n. p., 1988, s. 96. ISBN 14-683-88.

³⁸ HYHLÍK, F.; NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie současné psychologie*. 2. vyd. Praha: SPN, 1977, s. 145.

³⁹ VÍZDAL, F.; DOŇKOVÁ, O.; NOVOTNÝ, S. *Sociální psychologie 1*. Brno: BonnyPress, 2009, s. 52.

⁴⁰ NAKONEČNÝ, M. *Základy sociální psychologie*. 3. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství n. p., 1970, s. 171.

Za důležité faktory změny postojů jsou považovány tyto:

- **Příjemce informace** - komu je určena, koho se týká, zda ho zajímá, dosažené vzdělání, inteligence (atraktivita zdroje informace).
- **Informační kanál** - jakým způsobem informace k člověku proudí, tzn., zda se o nich dozvěděl sám, zda mu byly postoupeny, zda byly předány v osobním kontaktu, či zprostředkovaně, a to v písemné, ústní podobě, nebo formou audio, či video, apod.
- **Styl, struktura a obsah informace** – fakta, argumenty. Zda jsou předávány hovorovým či formálním jazykem, jaká byla jejich „emocionální cesta“ – tedy vyvolání pozitivního, či negativního zážitku.
- **Důvěryhodnost** - zdroje informace, jak moc je informace důvěryhodná, zda je odborná, poskytnutá expertem či laikem.⁴¹

Ke změně postojů lze využít různých technik, ať už přímou zkušenost, přesvědčování (přemlouvání a diskuze), komunikaci (a vliv prostředí), argumentaci, názorné příklady, korektivní zkušenost (např. psychický otřes, životní krize), a metodu kognitivní disonance L. Festingera, která již byla zmíněna v úvodu této kapitoly.⁴²

Metoda komunikace je založena na změnu postojů v důsledku poskytování informací a komunikaci. Je postavena na třech základních komponentech, resp. aspektech komunikace:

---

⁴¹ Studium psychologie. *Postoje, složky postojů, jejich regulační význam*. [online]. [cit. 2013-12-09]. Dostupné z <http://www.studium-psychologie.cz/socialni-psychologie/5-postoje.html>.

⁴² VÍZDAL, F.; DOŇKOVÁ, O.; NOVOTNÝ, S. *Sociální psychologie 1*. Brno: BonnyPress, 2009, s. 52.

- Komunikačním zdroji, u něhož hraje rozhodující vliv jeho důvěryhodnost, znalosti, atraktivita, charisma a faktu, že chce skutečně přesvědčit.
- Povaze informace, tedy obsah sdělení, jazyk sdělení, emocionální složka poskytované informace, jistota mluvčího apod.
- Charakteristice příjemce ve vztahu ke komunikačnímu zdroji. Člověk, který naslouchá jinému, a jehož názor je podobný tomu, který prezentuje, se více zaměří na body, které jsou pro ně shodné, či podobné, tedy dochází k tzv. asimilaci. Při rozdílnosti názorů od vlastních se zaměří na odlišnosti, které se tak ještě více zvýrazní.⁴³

Metoda přesvědčování (persuase), se opírá o racionální a emocionální, případně kombinovanou argumentaci. *„V rámci této metody jde o ovlivňování, při kterém recipient pod vlivem přesvědčujícího dobrovolně, zainteresovaně, a zúčastněně ujišťuje o zdůvodnitelnosti nějakého stanoviska.“* Metoda persuade má čtyři fáze, které umožní změnu postoje. Jedná se o vzbuzení pozornosti, vyvolání příslušných motivů, spojení motivu s přesvědčováním a vytvoření postoje, který je žádoucí. Velký vliv na efektivitu této metody má racionální a emocionální argumentace. Vliv emocionální argumentace je rychlejší, než argumentace racionální, avšak dříve slábne. Při „přetažení“ emocionální argumentace na počátku působení může dojít k vyvolání strachu, a hrozí „bumerangový efekt“, tedy postoj, proti němuž se argumentuje, se může ještě více zesílit.⁴⁴

Při aplikaci této metody není možné oddělovat racionální argumenty od emocí, jelikož ty hrají ve změně postojů důležitou roli. V rámci aplikace persuade je používáno těchto např. postupů tzv. „rytmus ano-odpovědi“, nebo technice „spoluběžce“. Při prvním postupu se navodí diskuse, v níž jsou přesvědčovanému pokládány otázky, na něž musí odpovědět „ano“. Poté se náhle předloží určitá nabídka či argument působící ve směru přesvědčování. Recipient má snahu odpovědět rovněž „ano“. Technika „spoluběžce“ vychází ze základu, že lidé chtějí činit a vyznávat to, co činí a vyznává většina,

⁴³ VÍZDAL, F.; DOŇKOVÁ, O.; NOVOTNÝ, S. *Sociální psychologie 1*. Brno: BonnyPress, 2009, s. 52.

⁴⁴ NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 2004, s. 150. ISBN 80-200-0690-7.

tzn., že recipienti mají nabýt přesvědčení, že zaujetí stejného postoje, který vyznává většina je správné a samozřejmé.⁴⁵

Teoretická syntéza duální teorie Pettyho a Cacioppa vychází z modelu úspěšného přesvědčování v efektivní komunikaci, resp. oba badatelé tvrdí, že pokud je informace sdělována dostatečně jasně, dojde ke změně postoje.⁴⁶ Ke změnám postojů dochází dvěma směry, a sice centrální cestou, tedy analýzou faktů obsahu sdělení, a cestou periferní, kterou je nutno chápat jako ovlivnění na základě vedlejších okolností, tedy nikoliv vlivem přímých faktů. Oběma cestami lze dosáhnout změny postoje v důsledku podané informace, avšak změny zaujaté na základě cesty centrální, měly trvalejší důsledky, než při zpracování periferním.⁴⁷

Pro komplexnost metod použitelných ke změně postojů je třeba okrajově zmínit i radikální, metody, které se však mohou pohybovat na hraně zákonnosti. Dle Müllera a Thomase spočívají v prolomení stávající hodnotové struktury tím, že dochází k pokořování jedince do té fáze, než začne pochybovat o svém dosavadním smýšlení. Další fází je motivování pro přijetí nového hodnocení a nakonec přijetí jakéhokoliv postoje, který se opakováním utužuje. Neméně dramatický může být i vliv psychického traumatu (např. znásilnění u ženy může vést k radikální změně postojů v oblasti sexuality, a vnímání mužů vůbec). V tomto případě je tedy hybatelem přímá osobní zkušenost.⁴⁸

---

⁴⁵ KOSEK, M. *Postoj, vznik postojů, postojová změna*. [online]. [cit. 2013-12-11]. Dostupné z <http://www.martinkosek.com/clanky/psychologie/postoje---zakladni-pojem-socialni-psychologie.html>.

⁴⁶ HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie*. 2. vyd. Praha: Portál, 2000, s. 105. ISBN 80-7178-415-X.

⁴⁷ KOSEK, M. *Postoj, vznik postojů, postojová změna*. [online]. [cit. 2013-12-11]. Dostupné z <http://www.martinkosek.com/clanky/psychologie/postoje---zakladni-pojem-socialni-psychologie.html>.

⁴⁸ NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 2004, s. 149. ISBN 80-200-0690-7.

1.5 Dílčí závěr

Jak již bylo uvedeno, postoje nejsou člověku vrozeny, nýbrž si je vytváří v důsledku procesu socializace, resp. v interakci s jinými osobami, skupinami, či jevy, které ho obklopují, a které na něj působí. V každé moderní kulturní společnosti je žádoucí, aby jedinec získal takové specifické znalosti a kompetence, které člověku umožní schopnost jejich regulace, v závislosti na hodnotách celé společnosti, nikoliv jedinců, či skupin. Při rozvoji postojů je přitom velice důležité, aby se vytvářely na základě pravidel integrující společnosti, a prvky, které by negativně ovlivňovali jejich tvorbu, či změnu, byly vytlačovány.

Příkladem nebezpečných postojů může být šíření předsudků, tedy přebírání již hotových postojů ze sociálního prostředí, a to bez vlastní sociální zkušenosti. Jejich problematičnost spočívá v jakési automatizaci nahlížení, jednání bez předchozího vlastního závěru. Vlivem šíření předsudků, které mají zpravidla negativní náboj, dochází např. ke snižování či přehlížení závažnosti určitých společenských problémů (domácí násilí, trestná činnost mladistvých, atd.), či vyčleňování marginálních skupin ze společnosti.

Rovněž bylo uvedeno, že již vytvořené postoje se odlišují schopností rezistence vůči změnám, a jejich proměnlivost je závislá na charakteristice již existujícího postoje. Rovněž na charakteristice osoby, která určitý postoj zastává, tedy v podmínkách této diplomové práce i na jednotlivých příslušnících Policie ČR, jakožto základního článku tohoto ozbrojeného sboru.

Změna, či korekce postojů je možná, a závisí především na charakteristice osobnosti jedince, hodnotách, které vyznává, sociálním skupinám které jej v průběhu života ovlivňují, intenzitě a komplexnosti vytvořeného postoje.

Zamyšlení se nad okolnostmi ovlivňujícími vytváření postojů, jejich charakterem a jejich změnou, může vést ke změně postojů žádoucím směrem. Zjištěné poznatky pak mohou ovlivnit i působení policie, resp. přinést změny v její činnosti, a tímto zlepšit funkčnost této složky státu.

2 DOMÁCÍ NÁSILÍ

Mohlo by se zdát, že problematika domácího násilí, a všeobecné povědomí o něm je již poměrně rozšířené, ovšem pro ucelenost této diplomové práce, seznámení se s jeho základními specifikacemi, souvislostmi a formami je nezbytné, tuto kapitolu do práce rovněž začlenit.

Domácí násilí je sociálně patologickým fenoménem, který má v rovině obecného násilí zvláštní postavení. Jeho mimořádnost nespočívá pouze v násilí samotném, ale spíše faktech, proti komu, a za jakých podmínek a okolností je násilí uplatňováno.⁴⁹

Velmi dlouhou dobu však bylo považováno čistě za privátní záležitost osob žijících ve společné domácnosti. Většina laické společnosti měla tendenci domácí násilí bagatelizovat, a neuvědomovala si sociální komplikovanost a psychologické důsledky tohoto nežádoucího jevu. V minulosti bylo dokonce často násilí páchané na ženách v manželství vnímáno jako přijatelná norma řešení některých problémů.⁵⁰

Asi v polovině devadesátých let dvacátého století došlo díky činnosti neziskových organizací k výraznému posunu vedoucímu k zamyšlení se nad složitostí a úskalími problematiky domácího násilí, a to v rámci celospolečenské diskuze. Tato byla následně podpořena fakty vycházejícími z alarmujících výsledků reprezentativního výzkumu Střediska empirických výzkumů pro občanské sdružení Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR a.s. v roce 2001. Výzkumu se zúčastnilo celkem 1724 respondentů starších 15 let z celé ČR. Předmětem dotazování bylo povědomí respondentů o domácího násilí, jejich postoj k němu a uvedení osobní zkušenosti.⁵¹

---

⁴⁹ STŘÍLOVÁ, P.; FRYŠTÁK, M. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: KEY Publishing, 2009, s. 12. ISBN 978-80-7418-020-0.

⁵⁰ MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B.; POKORNÁ, D.; TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. Praha: LINDE., 2008, s. 7. ISBN 978-80-86131-76-4.

⁵¹ STEM. *Shrnutí výsledků reprezentativního výzkumu pro občanské sdružení Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR a.s., v roce 2001*. [online]. [cit. 2014-01-18]. Dostupné z <http://www.stem.cz/clanek/1146>.

Z výsledků vyplynulo, že 61 % obyvatel zná případy domácího násilí z doslechu, 26 % s ním má osobní zkušenost, ať už jako oběť, nebo přímý svědek.⁵²

Pod tlakem nevládních organizací spočívajícím ve věcném poukazování na skutečné nedostatky současné legislativy, nekoordinovanosti a nesystematičnosti činěných opatření, začalo pomalu docházet k potřebným změnám, ať už v metodických postupech v rámci jednotlivých odvětví, vytváření funkční sítě sociálních služeb, nebo k přijetí nových legislativních norem, které poskytují lepší zákonnou ochranu obětem násilných vztahů.

I přes učiněná opatření statistiky a výzkumy uvádějí, že nějakou zkušenost s násilím má každý druhý člověk u nás, čtvrtina populace nad 15 let má dokonce osobní zkušenost s domácím násilím, ať už v roli svědka, oběti, či násilníka.⁵³

Tato fakta nejsou v žádném případě uspokojivá, a měla by nás nutit stále se zamýšlet nad možnostmi a kroky vedoucími k potlačování tohoto patologického jevu a provádění celospolečenské osvěty za účelem uchování lidské svobody, zdraví a důstojnosti nás všech.

2.1 Charakteristika a definice pojmu domácího násilí

Odbornými pedagogy, sociology, psychology a právníky, je domácí násilí považováno za složitý společenský jev, který má mnoho podob, a proto připouští i různá hodnocení.⁵⁴

Jednotnost terminologie a přesné vymezení pojmu domácího násilí v mezinárodně právních dokumentech, ani v tuzemské odborné literatuře neexistuje. Příčinu lze spatřovat v mnoha faktorech, které vyplývají z odlišnosti jednotlivých kulturních a společenských kontextů a jejich historického vývoje.

---

⁵² VOŇKOVÁ, J.; HUŇKOVÁ, M. *Domácí násilí z pohledu práva*. Mimoň: Ralsko s.r.o., 2004, s. 88. Neprodejně.

⁵³ KOUKOLÍK, F. *Sborník textů k problematice domácího násilí*. Praha: Pink Pig., 2010, s. 6.

⁵⁴ SEDLÁK, J. *Důsledky domácího násilí u nezletilých*. 5. rozšířené a přepracované vyd. Brno: Psycho servis, 2001, s. 4.

V rámci mezinárodního, resp. evropského práva se pro stanovení obsahového vyjádření základu pojmu domácího násilí v jednotlivých zemích obvykle vychází z definice Rady Evropy R (85) 4 o násilí v rodině z 26. 3. 1985, která stanoví že: „*Násilné chování v rodině zahrnující jakýkoliv čin, či opomenutí, spáchané v rámci rodiny některým z jejích členů, které podkopává život, tělesnou nebo duševní integritu, nebo svobodu jiného člena stejné rodiny, nebo vážně poškozují rozvoj jeho osobnosti.*“⁵⁵

Termín „Domácí násilí“ užívaný v České republice byl převzat z pojmu používaného zejména v angloamerickém systému práva, kde bývá pojmenován jako „Domestic Violence“. Rovněž se můžeme setkat s označením „Intimate Violence“, (intimní partnerské násilí), nebo „Partner Abuse“ (partnerské zneužívání). V německy hovořících zemích převažuje termín „Násilí v rodině a domácnosti“, neboli: „Gewalt in der Familie und näher Umgebung,“⁵⁶

V České republice je v odborné literatuře definice pojmu domácího násilí uváděna ve více podobách, které jsou si však ve svém obsahu dosti podobné. Například Vitoušová (2007) spatřuje „*Domácí násilí ve fyzickém, psychickém, nebo sexuálním týrání mezi blízkými osobami, ke kterému dochází opakovaně v soukromí, a tím skrytě mimo kontrolu veřejnosti.*“⁵⁷

Voňková (2004) popisuje domácí násilí jako: „*Chování, které v párovém soužití nebo v širší rodině u jedné osoby vyvolává strach z osoby druhé. Prostřednictvím moci, kterou tento strach poskytuje, určuje násilník chování oběti. Může nabývat podoby fyzického, sexuálního a psychického násilí, vynucené sociální izolace a ekonomické deprivace.*“⁵⁸

---

⁵⁵ BEDNÁŘOVÁ, Z.; MACKOVÁ, K.; WÜNSCHOVÁ, P.; et al. *Domácí násilí, zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009, s. 6. ISBN 978-80-254-5422-0.

⁵⁶ VOŇKOVÁ, J.; HUŇKOVÁ, M. *Domácí násilí z pohledu práva*. Mimoň: Ralsko s.r.o., 2004, s. 38-39.

⁵⁷ ČÍRTKOVÁ, L.; VITOUŠOVÁ, P.; et al. *Pomoc obětem a svědkům trestných činů*. Praha: Grada Publishing + BKB, 2007, s. 108. ISBN 978-80-247-2014-2.

⁵⁸ VOŇKOVÁ, J.; HUŇKOVÁ, M. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, o.p.s., 2004, s. 19. ISBN80-239-2106-1.

Poměrně obsáhle je rozvedena v důvodové zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, kde je uvedeno, že domácí násilí je označení pro: „*Násilné jednání, kterým dochází k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti, a to v bytě nebo domě společně obývaném násilnou osobou i osobou, proti níž takový útok směřuje. Domácím násilím se rozumí opakované násilné jednání nebo opakované vyhrožování násilným jednáním, v důsledku kterého dochází nebo hrozí, že dojde, k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti, mezi osobami, které jsou či byli spolu v intimním, rodinném či jiném obdobném vztahu a žijí ve společně obývaném bytě nebo domě.*“⁵⁹

Pro účely této práce se mě jeví jako nejvýstižnější a nejpřesnější vymezení pojmu domácího násilí užití Čírtkovou v rámci mezinárodní konference „Domáce násilie, nová prax a nová legislatíva v Európe“ konané v Bratislavě v roce 2007. Zní takto:

*„Domáci násilí je opakované, dlouhodobé a zpravidla eskalující násilí fyzického, psychického, sexuálního, sociálního a ekonomického rázu, které vytváří jednoznačně asymetrický vztah, a vede ke stabilnímu rozdělení rolí na násilnou a ohroženou osobu.“*⁶⁰

Z výše uvedených definic vyplývají specifika, která odlišují domácí násilí od obecných forem násilí. Zejména se jedná o intimní charakter osob a tím související emocionální vazbu, která sama o sobě stěžuje nejen odhalení případů domácího násilí, ale i možnou prevenci, či možnost pouhé evidence.⁶¹ O to více destruktivně působí na psychiku jedince, který se stal obětí. To může být prakticky kdokoliv, ženy, muži, děti, senioři, ale i zdravotně postižené osoby. *Obvykle sdílejí řadu společných znaků, ať už se jedná o společné bydliště, finance, děti, okruh známých apod.*⁶² Násilná osoba byla často mylně spojována výhradně s muži, ženy a děti byly vnímány pouze jako oběti.

---

⁵⁹ KUNC, K.; et al. *Dopady domácího násilí v ČR*. [online].[cit. 2014-1-12]. Dostupné z http://www.evahurychova.cz/file/34/profem-studie-obsaha5_tisk.pdf.

⁶⁰ KOLEKTIV AUTORŮ. *Domáce násilie, nová prax a nová legislatíva v Európe*. Sborník příspěvků z mezinárodní konference konané 15. – 16. října 2007. Žilina: Krupaprint, 2008, s. 14. ISBN 978-80-88931-96-6.

⁶¹ VOŇKOVÁ, J.; HUŇKOVÁ, M. *Domáci násilí z pohledu práva*. Mimoň: Ralsko s.r.o., 2004, s. 54.

⁶² MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B.; POKORNÁ, D.; TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. Praha: LINDE s.r.o., 2008, s. 109. ISBN 978-80-86131-76-4.

Tento přístup byl již překonán s ohledem na realitu opírající se o stávající praxi, a který dříve zcela vylučoval děti, sourozence či prarodiče.⁶³

Z hlediska širšího pojetí osobních vazeb zapojených do případů domácího násilí lze vymezit tři základní typy.

1. *partnerské násilí* – ve vztahu manžel x manželka, druh x družka, partner x partnerka, a samozřejmě i homosexuální vztahy, tedy partner x partner, partnerka x partnerka,
2. *generační násilí*, které se projevuje pácháním nezletilých, či zletilých dětí vůči svým rodičům, ale i naopak,
3. *mezigenerační násilí* – zejména ho páchají nezletilá, či zletilá vnoučata vůči prarodičům.⁶⁴

„Osoby, které jsou v rámci generačního a mezigeneračního domácí velmi ohroženy jsou senioři a zdravotně postižené osoby, které mohou pro pečující představovat extrémní zátěž, představující zdroj vyčerpání a frustrace, která může být spouštěčem násilného jednání.“⁶⁵

V souvislosti se zkoumáním domácího násilí, potřebou jeho přesnější diferenciaci podob a variant, jsou prováděny různé studie, které se snaží postihnout celistvé vzorce tohoto jevu, přičemž se zabývají jeho průběhem, délkou, a intenzitou.⁶⁶

Uznávanou a propracovanou klasifikaci domácího násilí podloženou o empirický výzkum představila v roce 2002 finská autorka Piispa, která uvádí čtyři nejčastější varianty průběhu domácího násilí:

---

⁶³ STŘÍLOVÁ, P.; FRYŠTÁK, M. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: KEY Publishing, 2009, s. 13. ISBN 978-80-7418-020-0.

⁶⁴ ŠEVČÍK, D.; ŠPATENKOVÁ, N. *Domácí násilí – kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011, s. 26. ISBN 978-80-7367-690-2.

⁶⁵ ŠEVČÍK, D.; ŠPATENKOVÁ, N. *Domácí násilí – kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011, s. 23. ISBN 978-80-7367-690-2.

⁶⁶ ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada Publishing a.s., 2008, s. 12 - 13. ISBN 978-80-247-2207-8

1. *epizoda v minulosti (episode in the past)* - představuje nejméně závažný průběh z výše uvedených. Ve své podstatě je uzavřenou kapitolou společného soužití, kdy tento vzorec není spojen s výraznějšími poruchami osobnosti násilné osoby. Oběť není traumatizována a sama se racionálně rozhoduje, zda ve vztahu pokračovat, či jej ukončit,

2. *mentální mučení / psychické týrání (mental torment)* - domácí násilí má výlučně podobu psychického týrání, které se vyskytuje vzácněji, ale bývá velice sofistikované a dlouhodobé,

3. *krátká historie násilí (short history of violence)* Tento vzorec je v případech domácího násilí velice častý a je časově rozložen do jistých fází, které se střídají s obdobím klidu. Má tři fáze:

- *fáze narůstání napětí (pension building phase),*
- *fázi násilí (violent phase),*
- *fázi klidu, neboli „zdánlivých líbánek“ (honeymoon phase),*

4. *partnerský terorismus (partnership terrorism)*. „Představuje nejzávažnější podobu násilí ve formě dlouhodobého, chronického násilí vážně traumatizující oběť, ale i děti, které v rodině vyrůstají.“ Dochází při něm ke kombinování různých forem násilí, přičemž bývá obvykle u násilné osoby diagnostikována porucha osobnosti a chování.⁶⁷

Dle Čírtkové má rozlišování jednotlivých vzorců domácího násilí značný praktický význam, jelikož usnadňuje stanovit správnou strategii intervence vůči všem aktérům domácího násilí. S rozdílnou mírou intenzity, četnosti a vážného vyhržování pracuje i diagnostická metoda SARA (Spousal Assault Risk Assessment), která je modifikovanou formou využívána i při plnění služebních úkonů ze strany Policie ČR.⁶⁸

Metoda SARA DN představuje soubor otázek, na které odpovídá ohrožená osoba. Odpovědi jsou zaneseny do záznamového archu, které následně vyhodnocuje s různou

⁶⁷ ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada Publishing a.s., 2008, s. 12 - 13. ISBN 978-80-247-2207-8.

⁶⁸ ČÍRTKOVÁ, L. in Sborník příspěvků z mezinárodní konference konané 15. – 16. října 2007 na téma *Domácie násilie, nová prax a nová legislativa v Európe*. Žilina: Krupaprint, 2008, s. 16. ISBN 978-80-88931-96-6.

mírou rizika tazatel. Nejčastěji se jedná o policistu, nebo pracovníka intervenčního centra. Při vyhodnocování odpovědi přitom využívá i úsudku, který si udělal při rozhovoru s ohroženou osobou.⁶⁹

2.2 Znaky domácího násilí

V rámci zjišťování a identifikování domácího násilí, resp. faktu konstatování, že se skutečně v konkrétní situaci jedná o případ domácího násilí, nikoliv pouze o jiné formy násilí, musí být dle Vitoušové naplněny tyto čtyři následující specifické znaky:

1. *Opakování* (tzv. násilí na pokračování). To znamená, že za domácí násilí nelze označit jednorázový incident, byť s velmi vážnými následky. Ten však může být projevem teprve začínajícího domácího násilí.
2. *Eskalace* – tendence ke stupňování jak intenzity násilí, tak jeho četnosti. Domácí násilí začíná zpravidla násilím psychickým, vedeným na důstojnost oběti, později však i na její zdraví, či v extrémních případech i na její život. Cílem útoku na důstojnost oběti jsou dva cíle. Sociálně izolovat oběť a minimalizovat její sebevědomí a sebeúctu. Často se z původních slušně formulovaných žádostí (s těmito lidmi nemluv, vezmi si jiné šaty apod.) stávají pokyny a rozkazy, přičemž názor oběti násilnou osobu vůbec nezajímá. Naopak, o pravidlech společného soužití se nijak nedohaduje, ale ve všem již rozhoduje výhradně ona. Neuposlechnutí pokynů bývá podmíněno výhrůžnou sankcí, které bývají v pozdějším stádiu realizovány. Ve stádiu útoků na lidskou důstojnost dochází k opakovaným hrubým urážkám, ponižování, zesměšňování. Urychlujícím rizikovým faktorem eskalace násilí pak mohou být různé typy závislostí, jako nadměrná konzumace alkoholu, či omamných a psychotropních látek.⁷⁰

---

⁶⁹ ŠEVČÍK, D.; ŠPATENKOVÁ, N. *Domácí násilí – kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011, s. 58. ISBN 978-80-7367-690-2.

⁷⁰ ČÍRTKOVÁ, L.; VITOUŠOVÁ, P.; et al. *Pomoc obětem a svědkům trestných činů*. Praha: Grada Publishing, 2007, s. 108-109. ISBN 978-80-247-2014-2.

V tomto stádiu se nesmí podcenit riziko rozvoje vážnější formy domácího násilí. Prvotní signály je třeba včas rozeznat, vyslechnout si příběh osoby hledající radu a pomoc. Položit jí otevřené otázky ke zjištění rozvoje domácího násilí a doporučit jí vhodné místo podpory s ohledem na její možnosti (psycholog, manželská poradna, rodina). Pokud v této fázi nedojde k rozeznání a ohrožená osoba nevyhledá pomoc, následuje stupňování fyzického násilí.

3. *Zcela zřejmé a nezpochybnitelné rozdělení rolí na osoby ohrožené a osoby násilné.* Tedy nedochází zde k výměně rolí mezi osobou ohroženou a násilnou tak, jak je tomu při „běžných“ manželských hádkách, sporech a rvačkách, kde může být násilí rovněž dlouhodobé, může mít i eskalující projevy. Není však možné určit násilnou a ohroženou osobu, jelikož se násilí dopouštějí obě strany. Jejich postavení je rovnocenné, nebo se jejich role střídají. Naopak při domácím násilí je vždy jedna osoba vždy osobou ohroženou, a druhá osobou násilnou.
4. *Skrytost* – k domácímu násilí dochází výlučně v domácím, „uzavřeném“ prostředí, vně společenské kontroly.⁷¹ Neznamená to však, že by k němu docházelo výlučně tzv. „v domácnosti“, ale i na jiných místech, např. v hotelu, na chatě apod. Rozhodující je uzavřenost před vnějším světem, tedy absence svědků.
5. *Ambivalentní postoj* - oběti k agresorovi zapřičiňuje to, že se oběť chová jiným způsobem než oběti násilí poškozené cizí osobou, resp. pachatelem. Jejich ochota spolupracovat na odhalení a potrestání pachatele značně kolísá. Zpravidla vychází z víry „polepšení pachatele“, obavy osamocení, pocitů studu, viny, či přetrvávajícím citům k agresorovi.⁷²

Naplnění výše uvedených znaků, resp. jejich zjištění, usnadňuje činnost všech zúčastněných složek, a to zejména při odhalování jednotlivých případů domácího násilí,

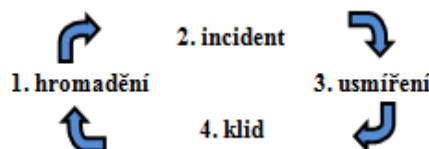
---

⁷¹ ČÍRTKOVÁ, L.; VITOUŠOVÁ, P.; et al. *Pomoc obětem a svědkům trestných činů*. Praha: Grada Publishing, 2007, s. 109. ISBN 978-80-247-2014-2.

⁷² KOORDONA. *Specifika domácího násilí*. [online]. [cit. 2014-1-27]. Dostupné z <http://www.koordona.cz/domaci-nasili/co-je-to-domaci-nasili/2-specifika-domaciho-nasili.html>.

ale i dalších podpůrných činnostech oběti poskytovaných státem, nebo intervencí nevládními organizacemi pomáhajícími obětem domácího násilí.

Znakem opakovanosti, jakožto podstatným a určujícím specifickým jevem domácího násilí se ve svém díle zabývá Špatenková, a člení jej do čtyř fází. Viz obr. č. 4.

Obr. č. 4 Cyklus eskalace násilí.⁷³

- 1/ *Fáze hromadění napětí* - mezi partnery zadržává komunikace, tzv. „housne atmosféra“, násilná osoba je podrážděná, nespokojená, všechno kritizuje a devaluje. Projevuje se formou pasivní agrese. Může být doprovázena křikem a nadávkami. Oběť se snaží násilné osobě ve všem vyhovět, vyhnout se výbuchu agrese, a proto je úslužná a submisivní. Trpí pocitem viny, že se dostatečně nesnažila.
- 2/ *Fáze násilí* - je charakteristická plným „uvolněním“ násilí, a to jak v rovině psychického, tak fyzického násilí. Intenzita ataku je odvislá od historie násilí ve vztahu. Násilná osoba se snaží všemožnými prostředky získat moc a kontrolu nad svou obětí. Oběť zažívá intenzivní pocity strachu, úzkosti, bezmoci a zoufalství. Pro tuto fázi je typické, že násilí postupně graduje, jelikož si násilná osoba uvědomuje, že jeho chování má navenek minimální, nebo žádné důsledky.
- 3/ *Fáze usmíření* – po odeznění agrese si násilník uvědomuje závažnost svého jednání. Nechce přijít o kontrolu nad situací, a proto u něj dochází ke změně strategie, kdy se za své jednání omlouvá. Ubezpečuje oběť, že se změní. S přibývajícím frekvencí, resp. opakováním násilné fáze je však oběť již skeptická, unavená, a zmatená.

---

⁷³ ŠEVČÍK, D.; ŠPATENKOVÁ, N. *Domácí násilí – kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011, s. 53. ISBN 978-80-7367-690-2.

4/ *Fáze klidu* – lze charakterizovat jako období bez výrazných incidentů násilí. Násilná osoba se stáhne a zachovává relativní klid, ohrožená osoba doufá, že bude vše v pořádku. Problémy se však opakují, začínají se kumulovat, a následně opět přerostou ve fázi napětí.

Ševčík (2011) však upozorňuje také na skutečnost, že koncept uvedeného cyklu domácího násilí nemusí být univerzálně platný, a že k jednotlivým případům je vždy nutné přistupovat zcela individuálně.⁷⁴

2.3 Formy domácího násilí

Formy domácího násilí vyjadřují, resp. charakterizují způsoby páchaní domácího násilí násilnou osobou na oběti, či obětech. V každém konkrétním případě může být oběť vystavena jeho jednotlivým formám samostatně, nebo i kombinaci více forem v různých intenzitách.

Jako základní formy, nebo-li druhy domácího násilí lze uvést:

1. *Fyzické, neboli brachiální násilí* – zanechává zpravidla viditelné stopy ve formě tělesných poranění. Obsahuje strkání, fackování, bití pěstmi, tahání za vlasy, pálení, kopání, smýkání, ohrožování zbraní, házení předmětů, znehybňování oběti přivazováním, zatlačováním do kouta.
2. *Psychické, neboli emocionální násilí (označované též jako neviditelné násilí)* zahrnuje zejména citové a slovní týrání, nepřetržitou kontrolu, výslechy, vyhrožování ublížením, likvidací, zastrašování zbraní, nebo zveřejněním nepříjemných faktů

---

⁷⁴ ŠEVČÍK, D.; ŠPATENKOVÁ, N. *Domácí násilí – kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011, s. 54 - 55. ISBN 978-80-7367-690-2.

a informací (např. intimní fotografie), slídění, ponižování, zesměšňování, a to jak v soukromí, tak na veřejnosti, účelové lži.

3. Sexuální násilí - projevuje se omezováním osobní svobody a zahrnuje všechny sexuální činy, ke kterým je oběť nucena, resp. činy se sexuálním kontextem se kterými týraná osoba nesouhlasí. Za sexuální násilí lze označit znásilňování, nucení k různým nepříjemným sexuálním praktikám, doteky v intimní sféře, ale i odpírání sexu v souvislosti s ponižujícími komentáři týkající se vzhledu oběti.
4. Sociální násilí - kontrola a omezování sociálních kontaktů, izolování oběti od přátel, zbytku rodiny, zákazy telefonování, vycházení, oblékání, direktivní příkazy k chování, omezování prakticky jakékoliv možnosti svobodné volby (literatura, sledování televize), omezování či zákaz jakýchkoliv zájmů, které dříve oběť provozovala, dále kontrola elektronické pošty, SMS zpráv, příkazy jak se oblékat, líčit a zejména nepřetržitý a zpravidla zdrcující dohled nad životem týrané osoby, který markantním způsobem posiluje závislost oběti na násilníkovi.
5. Ekonomické násilí – snaha o finanční izolovanost týrané osoby v důsledku striktní kontroly, přidělování pevné částky, či odnímání finančních prostředků za účelem vyvolání naprosté závislosti na násilné osobě. Týká se prostředků vlastních i rodinných.⁷⁵

V některých odborných publikacích jsou pak tyto základní formy domácího násilí doplněny ještě o:

- A. Zastrašování - demonstrace síly, vyvolávání strachu pomocí křiku, gest, záměrného ničení majetku, týrání zvířat, vyhrožování spácháním vraždy partnera, dětí, náznaky, demonstrativní nebo pokusy o skutečné suicidiální jednání, vyhrožování uzavřením partnera do „blázince“, odnětí dětí, výhrůžky k opuštění rodiny apod.

---

⁷⁵ ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada Publishing a.s., 2008, s. 10. ISBN 978-80-247-2207-8.

- B. *Vyčerpávání* - odírání spánku, tekutin, stravy, přikazování i zcela nesmyslné práce a dohlížení na její striktní dodržování.
- C. *Citové vydírání* - spočívající ve vyvolávání pocitu viny za stávající situaci, střídáním stavu „terorizování“ s občasným poskytováním laskavosti a popíráním faktu násilí s tím, že se „oběti jen něco zdá“, účelové demonstraci milostného vztahu s jinou osobou.
- D. *Vydírání* - k němuž jsou často zneužívány zejména děti. Spočívá v nátlaku na děti a předávání nelegitimních informací o druhém rodiči s cílem jej poškodit v očích dítěte. Dalším způsobem je vulgární chování obsahující pohrůžky ze strany násilné osoby směrem k oběti s tím, že v případě její snahy o vymanění, již nikdy děti neuvidí apod.⁷⁶

Dle Čírtkové lze výčet jednotlivých, výše uvedených znaků a forem domácího násilí, považovat za konečný, přičemž jejich zvládnutí představuje elementární poznatky teorie o domácím násilí.

Jejich znalost a pochopení je klíčové pro veškeré „pomáhající“ profese, ať už se jedná o činnost Policie ČR, orgánů justice, interdisciplinárních týmů, poradenské sítě, či terapeutických středisek pro pachatele i oběti domácího násilí.⁷⁷

---

⁷⁶ VOŇKOVÁ, J.; HUŇKOVÁ, M. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, o.p.s., 2004, s. 21. ISBN80-239-2106-1

⁷⁷ ČÍRTKOVÁ, L. *Příčiny, formy a projevy domácího násilí*. Sborník příspěvků na téma *Domáce násilie, nová prax a nová legislativa v Európe*. Žilina: Krupaprint, 2008, s. 17. ISBN 978-80-88931-96-6.

2.4 Charakteristika aktérů domácího násilí

Účastníky domácího násilí nelze zcela přesně osobnostně charakterizovat, jelikož k němu dochází napříč celým sociodemografickým spektrem, tedy v rámci všech vrstev společnosti. Jeho výskyt rovněž nesouvisí s věkem, pohlavím, dosaženým vzděláním, ekonomickém statutu rodiny, povoláním partnerů či náboženském vyznání.⁷⁸

Při jejich vymezení je nezbytné vycházet z existence blízkého, důvěrného vztahu dvou osob, z nichž jedna vždy zaujímá postavení násilné osoby (agresora) a druhá oběti s tím, že postavení obou aktérů je pevně dané a neměnné. Velmi často se však můžeme setkat i s dalšími osobami, svědky domácího násilí, které odborná literatura uvádí nejčastěji jako nepřímé oběti. Těmito bývají zpravidla děti či rodiče aktérů, resp. jimi jsou osoby žijící ve společné domácnosti agresora a oběti.

Stávající výzkumy v partnerských vztazích doposud přesně nestanovily pravděpodobnost rozdělení rolí na osoby násilné a oběti, nicméně z většiny statistik uváděných intervenčními centry a policejními sbory vyplývá, že v partnerských vztazích je jako agresivní osoba ve většině případů označen muž, jako oběť pak žena.

Charakteristikou agresora, oběti a dětí, jako základních a nejčastěji vymezených aktérů a svědků domácího násilí, se budu blíže zabývat v této části diplomové práce, jelikož jejich vzájemné rozpoznání a pochopení psychických pochodů a stavů, je z hlediska činnosti policie na místě činu, a následně správně zvoleného přístupu při řešení případů domácího násilí velmi důležité.

---

⁷⁸ BEDNÁŘOVÁ, Z.; MACKOVÁ, K.; WÜNSCHOVÁ, P.; et al. *Domácí násilí, zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009, s. 24. ISBN 978-80-254-5422-0.

2.4.1 Charakteristika násilné osoby

Jak již bylo uvedeno, případy domácího násilí nejsou vázány na sociální prostředí ani ekonomický statut rodiny, vzdělání, pověst, či úspěchy v zaměstnání. Faktorů, které ovlivňují osobnost agresora a následně i jeho chování, je velmi mnoho, ať už se jedná o jeho charakteristické rysy osobnosti, přenos agresivních vzorců chování, vazby k druhým osobám, sociální dovednosti, psychiatrické diagnózy, či vliv neočekávaných událostí. Proto nelze pachatele domácího násilí přesně kategorizovat. Lze pouze rámcově popsat typy osob, které se domácího násilí dopouštějí.

Za násilnou osobu (dále jen agresora) lze ve smyslu k páčání domácího násilí označit osobu, která ve vztahu k oběti jedná vědomě, a na její úkor. Jednání agresora však musí splňovat znaky domácího násilí, a jeho jednání vykazovat některou z již uvedených forem domácího násilí, či jejich kombinaci.

Provedenými studiemi a reálnými případy byl opakovaně vyvrácen mýtus o pachateli, jako: „*primitivní, nemocné a psychopatické osobnosti, k jejichž hlavnímu osobnostnímu rysu patří neschopnost vyrovnat se se svým životem, sociálním okolím a plnohodnotného zapojení se do života společnosti*“.⁷⁹ Agresorem jsou i osoby pro okolí velice důvěryhodné, přátelské, přičemž se těší dobré pověsti či vážnosti veřejnosti, nebo jsou uznávanými odborníky.

Podle výpovědí týraných žen lze ustanovit dva základní typy agresorů, které popisuje i Čermák, který je nazývá typem emocionálně reaktivním a instrumentálním.⁸⁰

Emocionální typ – se vyznačuje zvýšenou impulzivitou a sníženou mírou volních vlastností, tedy emoce špatně reguluje, resp. není schopen kontrolovat svoje emoce a chování. Lze jej snadno vyprovokovat, přičemž agresivní reakce u něj vzniká jako odpověď na vnější podnět, který vyhodnotí jako útok, nebo křivdu. Agrese není prostředkem k dosažení cíle, ale cílem sama o sobě. U tohoto typu převládá trvale

---

⁷⁹ VOŇKOVÁ, J.; HUŇKOVÁ, M. *Domácí násilí z pohledu práva*. Mimoň: Ralsko s.r.o., 2004, s. 60.

⁸⁰ ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou: Fakta v.o.s., 1999, s. 10. ISBN 80-902614-1-8.

emocionálně negativní naladění a charakterizuje ho úzkostná vazba k druhému partnerovi, na níž je agresor závislý.

Instrumentální typ – využívá agrese jako prostředku k dosažení cíle, a lze jej charakterizovat jako „muže dvou tváří“. Laskavost a ohleduplnost v mžiku střídá agresivita a hrubé násilí. Své jednání dovede podle potřeby velmi dobře ovládat. Násilí je prostředkem vůči partnerce, či dětem, zatímco v zaměstnání nebo mezi přáteli se chová vzorně a nenápadně. Je sebevědomý, jedná chladně, racionálně a bez soucitu.⁸¹

Bednářová dále ještě uvádí násilníka nadměrně kontrolujícího své agresivní impulzy, který dokáže dlouhou dobu své negativní emoce ovládat silou vůle. Skrytou zášť v sobě dusí. V důsledku určitého podnětu dojde ke zlomu, kdy není schopen kontroly a tzv. „vybuchne“. Agrese bývá velmi silná a pro oběť nečekaná, jelikož její dosavadní zkušenost s násilnou osobou je zcela jiná. Po odeznění agrese se násilná osoba omlouvá a stydí se.⁸²

Z hlediska nastínění psychologického profilu většiny násilných osob Huňková uvádí tyto základní identifikační body, které však mohou být dále doplňovány.

1. *Nízké sebevědomí* – násilná osoba se často cítí v životě bezmocná. Prostřednictvím ataku se okamžitě dostaví alespoň krátkodobé uspokojení, které vyplývá z podvolení se oběti, a zároveň agresor pocítuje tolik důležitou kontrolu na danou situaci a vnímá svoji moc.
2. *Strach ze závislosti* – většina násilných osob je na svém partnerovi emocionálně závislá a obává se možnosti jeho ztráty. Takto potlačovaná obava vede agresora k posílení majetnického a panovačného chování vůči své oběti.⁸³

---

⁸¹ ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou: Fakta v.o.s., 1999, s. 10-11. ISBN 80-902614-1-8.

⁸² BEDNÁŘOVÁ, Z.; MACKOVÁ, K.; WÜNSCHOVÁ, P.; et al. *Domácí násilí, zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009, s. 24-25. ISBN 978-80-254-5422-0.

⁸³ VOŇKOVÁ, J.; HUŇKOVÁ, M. *Domácí násilí z pohledu práva*. Mimoň: Ralsko s.r.o., 2004, s. 60-61.

3. *Přesun viny do vnější sféry* – většina násilníků se domnívá, že k násilí došlo z důvodu nějakých vnějších okolností bez jeho přičinění. Pro ospravedlnění svého jednání využívají sérii různých zdůvodnění („Byl jsem opilý“, „Provokovala mě“, „V zaměstnání toho mám poslední dobou moc“ apod.).
4. *Izolace* – spočívá v klamném zdání, že násilná osoba má na první pohled velké množství přátel, a to jak v pracovním, tak rodinném kruhu. Jeho okolí jej vnímá jako hodného a starostlivého člověka. Většina násilníků si tyto „přátele“ drží na dosah, avšak zachovává dostatečný odstup. Žádost o případnou pomoc či podporu považuje za slabošskou. Jediný, kdo skutečně zná násilníka, je pouze jeho oběť.
5. *Potlačení a odmítání násilí* - spočívá ve skutečnosti, že násilná osoba potlačuje skutečnou závažnost a frekvenci svých činů, některé dokonce zapírá. Toto odmítání jim umožní neodpovídat ve vlastních očích za jejich spáchání a rovněž napomáhá chránit násilníka před vlastním negativním sebehodnocením.
6. *Zvnitřnění tradičních rolí* – kdy násilná osoba vyrůstala v přesvědčení, že muž je hlavou rodiny, jeho hlas má největší váhu a při prosazování svého názoru má právo veta. Je přesvědčen o své odpovědnosti za rodinu a cítí se oprávněn ke krokům, kterými ostatní nutí se chovat dle jeho představ.
7. *Prvky kontroly* – v tomto bodě se chování násilníků navzájem odlišuje. Jednu skupinu tvoří násilníci se sníženou kontrolou impulzivity, druhá si je naprosto vědoma toho co dělá a plánuje.⁸⁴ Bližší jsem již uvedl výše v rámci charakteristiky emocionálního a instrumentálního typu násilné osoby.
8. *Zkušenost s násilím z dětství* – Převážná většina agresorů byla v dětství svědkem násilného chování, nebo byla sama týrána, tudíž inklinují k chování se podle naučeného modelu. Agresor ventiluje svoji zlost výhradně vůči oběti, protože si uvědomuje, že mimo vztah by neměl s tímto typem chování šanci uspět.

---

⁸⁴ VOŇKOVÁ, J.; HUŇKOVÁ, M. *Domácí násilí z pohledu práva*. Mimoň: Ralsko s.r.o., 2004, s. 62.

Jako další důležitý aspekt na chování násilníka je nutné uvést vliv sociální tolerance. V důsledku tolerování projevů domácího násilí ze strany společnosti vede k posílení násilníkovy přesvědčení, že se chová zcela normálně, správně a ničeho odsouzeníhodného se nedopouští.⁸⁵

V rámci charakteristiky, resp. typologie násilné osoby v případech domácího násilí lze přihlídnout k vymezení agresorů dle Holtzworth-Munroa a Stuarta, kteří je rozčleňují do těchto schémat:

1. *Agresor pouze v rodině* – se projevuje násilím jen vůči partnerce, okolí a ostatní členové rodiny ho jsou ušetřeny. Zpravidla nemají mnoho problémů ve společnosti. Projevují liberální postoje vůči genderovým rolím. Tomuto schématu odpovídá přibližně polovina všech pachatelů domácího násilí.
2. *Dysforický / hraniční typ* – se projevuje ze všech tří skupin největší úzkostí a emoční labilitou. Projevuje se v konzervativním přístupu v genderovém rozdělení rolí. Násilí primárně směřuje vůči své rodině. U tohoto typu byla prokázána hraniční a schizoidní osobnost.
3. *Obecně agresivní / antisociální typ* pachatele nemá zájem o druhé. Projevuje se agresivně i mimo rodinu, je amorální a nezodpovědný.⁸⁶

Jako základní zdroje agresivního chování útočníka lze uvést trvalé osobnostní založení, které je značně ovlivněno dědičností a výchovou, dále drobná mozková poškození, přičemž v některých případech může docházet k částečné, nebo úplné amnézii na celou násilnou epizodu, dále dyadická reakce, tedy vzájemné působení obou partnerů ve vztahu a psychický stav.⁸⁷

---

⁸⁵ VOŇKOVÁ, J.; HUŇKOVÁ, M. *Domácí násilí z pohledu práva*. Mimoň: Ralsko s.r.o., 2004, s. 63.

⁸⁶ MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B.; POKORNÁ, D.; TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. Praha: LINDE s.r.o., 2008, s. 116-117. ISBN 978-80-86131-76-4.

⁸⁷ VOŇKOVÁ, J.; HUŇKOVÁ, M. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, o.p.s., 2004, s. 58.

2.4.2 Charakteristika oběti domácího násilí

Obětí domácího násilí mohou být ženy, muži, děti, senioři, ale i např. osoby se zdravotním či mentálním postižením žijící s agresorem ve společné domácnosti. Ze statistik provedených výzkumů však zcela zřetelně vyplývá, že největší zastoupení obětí domácího násilí tvoří ženy, a to až 92 %. Podle zahraničních pramenů se obětí domácího násilí stává každá pátá až desátá žena. 38 % českých žen v rámci šetření uvedlo, že se alespoň jednou v životě staly obětí domácího násilí, přičemž dominuje forma fyzického násilí, kterou zmínilo až 25 % českých žen.⁸⁸ Na základě těchto zjištění, ale i osobních zkušeností z mého profesního života, se proto v rámci charakteristiky oběti domácího násilí pro potřeby této diplomové práce více zaměřím na ženy.

Rovněž se ale zmíním i o dětech jakožto možných obětech domácího násilí, které se však stávají zpravidla spíše jeho nepřímými účastníky. Zejména na jejich vnímání násilných modelů chování v rámci primární socializace, která je často ovlivní na jejich další cestě životem.

Charakteristika oběti domácího násilí není snadná. Zpravidla jsou jimi osoby, které jsou zatíženy dlouhodobou citovou deprivací, které nebyly přijaty svými nejbližšími, nebo byly vystaveny různým formám týrání. Osoba, která jako dítě nepoznala prožitek bezpodmínečného přijetí, má velice narušené sebevědomí. Nevěří si, a sebe sama hodnotí jako neschopnou, ne moc hezkou, ani inteligentní. V podstatě si partnery nevybírání, ale nechává se „vybrat“ sama tím, kdo o ni projeví zájem. Oběť tedy jedná pod silným vlivem pocitů méněcennosti, a je partnerovi vděčná, že si ji vybral.⁸⁹

Na základě tohoto nerovnocenného postavení dochází k pevnému rozdělení pozic, kdy agresor má právo o všem rozhodovat, oběť se jen podřizuje. Izolace oběti neumožňuje

---

⁸⁸ VOŇKOVÁ, J.; HUŇKOVÁ, M. *Domácí násilí z pohledu práva*. Mimoň: Ralsko s.r.o., 2004, s. 45.

⁸⁹ BEDNÁŘOVÁ, Z.; MACKOVÁ, K.; WÜNSCHOVÁ, P.; et al. *Domácí násilí, zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009, s. 15. ISBN 978-80-254-5422-0.

konfrontovat svoji situaci s pohledem nestranného člověka, a tím ztrácí cit posouzení, co je ve vztahu normální. Normou se pak stává násilí, které denně prožívá. Díky sociální izolaci, materiální závislosti a gradovanému psychickému tlaku oběť uvěří, že agresivní osoba je silnější a lepší. Začne přejímat její názor, že její nevhodné chování, neschopnost, či hysterické projevy, jsou důvodem násilného chování partnera, kterému tím přiznává právo se takto chovat a rozhodovat o jejím životě. Často však i v životě jejich dětí.

Pro takovéto výrazné snížení schopnosti převzít vládu nad vlastním životem, schopnost samostatně se v běžném životě rozhodovat, a nést odpovědnost za své rozhodnutí se v odborné literatuře užívá označení „naučená bezmocnost“. Vzniká postupně, jelikož každá snaha oběti o změnu, vlastní názor či rozhodnutí končí neúspěchem. Oběť se snaží četnost a intenzitu násilí ovlivnit tím, že bude „poslušná“, a stává se pasivní. Opakované ataky násilí ji však postupně vyčerpávají. Nenachází dostatek sil ke změně, a následně rezignuje.

Rozpoznat týranou ženu není zcela snadné, protože sama se snaží tento fakt skrýt. *„Naprostá většina žen se za páchané násilí v rodině stydí, popírá ho, a obvykle uvádí jiné příčiny svých potíží. Vodítkem pro jejich vymezení je hledání shodných či podobných znaků, které se týkají jejich psychického stavu, vývoje v rodině a verbálního i neverbálního projevu.“*⁹⁰

Vitoušová (2007) uvádí, že oběť domácího násilí se v průběhu násilného vztahu odnaučí přímo vyjadřovat své pocity, jelikož disociací otupuje prožívání vlastních emocí, a tímto se chrání před prožíváním vnitřní bolesti.⁹¹ Při osobním kontaktu s obětí lze pozorovat její podezíravost a nedůvěřivost. Obtížně se s ní navazuje kontakt, je pasivní. Při komunikaci má takřka nezřetelnou mimiku, kdy z jejího obličejce není možné vyčíst

---

⁹⁰ BEDNÁŘOVÁ, Z.; MACKOVÁ, K.; WÜNSCHOVÁ, P.; et al. *Domácí násilí, zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009, s. 15-16. ISBN 978-80-254-5422-0.

⁹¹ ČÍRTKOVÁ, L.; VITOUŠOVÁ, P.; et al. *Pomoc obětem a svědkům trestných činů*. Praha: Grada Publishing + BKB, 2007, s. 110. ISBN 978-80-247-2014-2.

ani radost, ani smutek. Často působí nepřítomně, bez výrazu a při komunikaci neudrží oční kontakt.⁹²

V souvislosti s dlouhodobým psychickým stavem oběti domácího násilí hovoří Čírtková o syndromu týrané ženy (BWS – Battered Woman Syndrom), který definuje jako: „*Soubor specifických charakteristik a důsledků zneužívání, které vedou k omezené schopnosti ženy adekvátně a efektivně reagovat na prožívané násilí.*“⁹³ Identické znaky lze však pozorovat i oběti mužského pohlaví, kdy hovoří o syndromu týraného partnera, neboli BSS (Battered Spouse Syndrom). Ovlivňují ho různé faktory, přičemž některé symptomy mohou být více výrazné, jiné naopak ustupují do pozadí.

Lze je charakterizovat takto:

1. *Naučená bezmocnost* – představuje specifický důsledek týrání blízkou osobou, přičemž oběť ztrácí vlastní respekt a sebeúctu. Pociťuje nejistotu, nerozhodnost a rovněž dochází ke ztrátě pocitu vlastní hodnoty. Oběť se ztrácí ve zdravém úsudku, neví, zda má násilí dále snášet, nebo s problémem vystoupit ze sféry soukromí a hledat pomoc.
2. *Sebezničující reakce* – se objevují zejména u případů dlouhodobého týrání, a jsou charakteristické následujícími jevy:
  - a. *popírání viny útočnicka* – oběť nepřipisuje vinu za týrání, či zneužívání partnerovi, ale mimořádným vnějším okolnostem (nemoc, vliv alkoholu),
  - b. *minimalizace následků* – týraná oběť bagatelizuje svá poranění, zlehčuje intenzitu i nebezpečnost útoků a minimalizuje celkově skutečné následky,

---

⁹² BEDNÁŘOVÁ, Z.; MACKOVÁ, K.; WÜNSCHOVÁ, P.; et al. *Domácí násilí, zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009, s. 20. ISBN 978-80-254-5422-0.

⁹³ STRÍLOVÁ, P.; FRYŠTÁK, M. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: KEY Publishing, 2009, s. 21. ISBN 978-80-7418-020-0.

- c. *popírání viktimizace* – oběť často udává nepravdivé důvody svých zranění, popírá zneužívání jako takové,
- d. *odmítání možnosti záchrany* – týraná osoba popírá reálné možnosti pomoci, přičemž je vnímá jako pro ni nepoužitelné a je charakteristické opakovanými návraty k týrajícímu partnerovi.⁹⁴

Oběť totiž věří ve všemocnost násilné osoby, která takovému vnímání své osoby ještě podporuje. Vlivem neustálého strachu o sebe, či děti nedokáže posoudit svoji situaci a násilné osobě vzdorovat, jelikož se obává, že ji může partner připravit o děti, či způsobilost k právním úkonům.

Odmítání pomoci, však může být ovlivněno i tzv. „Stockholmským syndromem“, který spočívá ve vytvoření silné emocionální vazby mezi násilníkem a jeho obětí. Oběť se snaží zavděčit násilné osobě, které pomáhá, a svým jednáním ji chrání. Činí tak z důvodu shovívavosti, resp. si „kupuje“ ochranu svého života před dalšími kroky násilné osoby.

Čírtková uvádí, že u obětí domácího násilí se objevuje široké spektrum různých následků z opakovaného a kumulovaného stresu. Často u nich bývá diagnostikována posttraumatická stresová porucha (PTSP, nebo také PTSD z anglického Posttraumatic Stress Disorder), která vzniká jako reakce na silně traumatizující zážitky spojené s fyzickým, a zejména psychickým týráním. V rámci PTSP je traumatická událost obětí opětovně prožívána ve formě úzkostných vzpomínek, flashbacků, myšlenek a snů, přičemž reakce psychofyzického charakteru oběti může mít různé projevy, ale i délku průběhu.⁹⁵

Specifické postavení oběti domácího násilí pak tvoří i děti, které se však častěji než v roli oběti ocitají v roli zúčastněné osoby. Z výzkumu společnosti STEM

---

⁹⁴ STŘÍLOVÁ, P.; FRYŠTÁK, M. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: KEY Publishing, 2009, s. 21-22. ISBN 978-80-7418-020-0.

⁹⁵ ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada Publishing a.s., 2008, s. 31. ISBN 978-80-247-2207-8.

uskutečněného v roce 2001 vyplývá, že až 84 % našich domácností, ve kterých dochází k domácímu násilí, vyrůstají děti. V 69 % z těchto domácností se násilí mezi dospělými partnery dokonce odehrává přímo v přítomnosti dětí.⁹⁶

Pro každé dítě je přitom velmi obtížné se v takovéto složité životní situaci vyznat a zorientovat. Nerozumí tomu, co se doma děje, cítí se bezradně a opuštěně. Prožití domácí násilí je pro něj extrémně traumatizující zkušenost, přičemž si jeho následky mnohdy nese celý život. To vyplývá nejen z jejich přirozeně závislého vztahu k rodičům, ale i z jejich větší zranitelnosti a omezeným možnostem jak situaci řešit. U dětí, které jsou svědky či oběťmi domácího násilí, mohou vznikat různé vývojové poruchy a šokové reakce. V důsledku snahy dítěte o únik ze zátěžové situace může dojít až k sebevražedným myšlenkám, či dokonce pokusům.⁹⁷

Celkový vývoj dítěte a jeho osobnosti se dostává do nerovnováhy. Sebepojetí dítěte je narušené, nedokáže vnímat svoji hodnotu. Cítí se devalvované, ponižované. Opomíjí své potřeby ve prospěch druhých, v důsledku čehož zažívá frustraci a citovou deprivaci. V útlém věku děti projevují tiše, snaží se neupoutávat na sebe pozornost. Opakovaným prožíváním jednotlivých epizod však dochází ke ztrátě nejzákladnějších podmínek pro zdravý vývoj dítěte, tedy bezpečí „domácího hnízda“, a pevnosti vztahů s osobami nejbližšími, založenými na lásce k dítěti. Tento stav vede často k rezignaci na změnu, bezmocnosti a neschopnosti vymanit se.

V důsledku těchto okolností dítě zaujímá postoj k vlastnímu násilí, se kterým se buď identifikuje, a v budoucnu se může rovněž chovat podle tohoto vzorce, tudíž se z něj stane rovněž agresor, nebo se u něj vytvoří tzv. syndrom „přízpusobení“, díky němuž se velmi zvyšuje pravděpodobnost, že i v dospělém věku se takovýto jedinec může stát snadněji obětí dalších agresorů, či manipulátorů.⁹⁸

---

⁹⁶ Domácí násilí. Bílý kruh bezpečí. Reprezentativní výzkum – STEM 2001.[online].[cit. 2014-1-30]. Dostupné z <http://www.domacinasili.cz/statistiky/reprezentativni-vyzkum-2001-stem/>.

⁹⁷ Domácí násilí. Bílý kruh bezpečí. Reprezentativní výzkum – STEM 2001.[online].[cit. 2014-1-31]. Dostupné <http://www.domacinasili.cz/ohrozene-osoby/deti/>.

⁹⁸ KOUKOLÍK, F. *Sborník textů k problematice domácího násilí*. Praha: Pink Pig s.r.o., 2010, s. 54-55.

Přejímání vzorců chování do dospělosti se v případě výskytu domácího násilí v rodině segreguje podle pohlaví. Chlapci zpravidla inklinují k násilnému vzoru chování, přičemž usilují o získání moci. Násilné sklony se mohou projevovat již v předškolním věku. Pokud nedojde k jejich korekci, ať už změnou chování v rodině, či v důsledku terapie, přenáší si tyto vzorce chování do dospělosti, a uplatňuje je i ve svých dalších vztazích.

V případě, že je svědkem domácího násilí dívka, dochází v důsledku prožití traumatu k tzv. internalizačním procesům, které jsou provázeny úzkostí a pocity vlastní nedostatečnosti, které zvyšují riziko, že se s násilným chováním naučí žít a tolerovat jej. V dospělosti pak může vyhledávat pro partnerský život obdobný vzor násilného partnera, a sama přijmout roli „týrané matky“ za svou v důsledku zakódovaných vzorců chování.⁹⁹

Týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte, které u něj vede k negativním změnám v rámci degradace jeho osobnosti, poškození jeho tělesného, nebo duševního zdraví, nebo vývoje, bylo Zdravotnickou komisí Rady Evropy v roce 1992 označeno jako nepřípustné. V odborné literatuře se pro něj využívá termín CAN, tedy „Syndrom týraného dítěte“ (Child Abuse and Neglect).

Podle Bednářové nelze taxativně přesně stanovit projevy dětí, které se sami stali obětí domácího násilí, nebo byly jeho „pouhým“ svědkem. Závisí vždy na věku dítěte, četnosti násilí, jeho intenzitě a změření, výchovném modelu v rodině (nedůslednost, apatie), reakcích nejbližšího okolí (jednoznačné odsouzení, či tichý souhlas), ale také přátelském prostředí, které dokáže účinně snižovat důsledky násilí na dětskou psychiku.

V rámci charakteristiky dítěte jako oběti či svědka domácího násilí uvádí tyto společné znaky:

- snížená aktivita,
- hledání náhradního uspokojení svých potřeb,

---

⁹⁹ MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B.; POKORNÁ, D.; TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. Praha: LINDE s.r.o., 2008, s. 91. ISBN 978-80-86131-76-4.

- snaha upoutat pozornost za každou cenu,
- slabá a zranitelná místa se zpravidla projevují při zvýšené zátěži.¹⁰⁰

Dle Marvánové – Vargové dochází u dětí, které se staly svědky domácího násilí ke změnám, které narušují jejich jednotlivé oblasti zdraví, intelektuální vývoj, identitu, rodinné a sociální vazby, a vlastní emocionální vývoj a chování dítěte. Jsou vyjádřeny symptomy, které se projevují:

1. *v chování* – agrese, vztek, předvádění se, dětinskost, záškoláctví, kriminalita,
2. *v emocionální sféře* - strach, deprese, uzavřenost, nízké sebevědomí, zloba,
3. *ovlivněním fyzického stavu*- podvýživa, nespavost, poruchy příjmu potravy, zhoršené motorické schopnosti,
4. *negativním vlivem na kognitivní schopnosti*- zhoršené studijní výsledky, opoždění v řeči, resp. vyjadřovacích schopnostech,
5. *v sociální sféře* - nedostatek empatie, slabé sociální schopnosti, odmítnutí od vrstevníků.¹⁰¹

Z hlediska rizikových faktorů predikující možnost stát se obětí domácího násilí lze uvést skutečnost, že nejvíce ohroženy týráním jsou mentálně, tělesně postižené děti, a děti zatížené smyslovou, či jinou formou organického postižení. Dále děti, které jsou v útlém věku nadměrně plačtivé, neklidné, ale i pasivní, či málo reaktivní. Nejedná se však o pevně stanovené dogma. Rizikové faktory představuje také prostředí, kde dochází ke kombinaci negativního vlivu individuálních charakteristik dítěte i rodičů, a přenosů jejich vzorců chování z dětství.¹⁰²

---

¹⁰⁰ BEDNÁŘOVÁ, Z. *Informace pro policisty a jiné odborníky*. Sborník textů k problematice domácího násilí. Praha: Pink Pig s.r.o., 2010, s. 61.

¹⁰¹ MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B.; POKORNÁ, D.; TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. Praha: LINDE s.r.o., 2008, s. 91-92. ISBN 978-80-86131-76-4.

¹⁰² HANUŠOVÁ, J. *Násilí na dětech – syndrom CAN*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, o.p.s., 2006. s. 8-9. ISBN 80-86991-78-4.

2.5 Dílčí závěr

Domácí násilí je jedním ze složitých a specifických problémů současné společnosti, jehož pochopení, a následné poskytnutí účinného řešení spočívá v úzké interdisciplinární spolupráci všech zúčastněných, pomáhajících subjektů.

Samotné odhalení případů domácího násilí je značně složité. V rámci samotného rozpoznání jej lze identifikovat pomocí dnes již známých povinných znaků, ale i forem, kterými může být pácháno.

Nalezení dostatku sil k řešení dlouho se vyvíjející situace bývá pro oběť velice složité, a bez vnější intervence je téměř nemožné. Situaci značně komplikuje vztahová provázanost, závislost, bytová otázka, strach z „neznámého“ i z agresora. Odpoutání se od násilné osoby, představuje pro oběť další stres, kterému již není schopna čelit.

K poskytnutí potřebné a účinné pomoci, je však skutečně nezbytná rovněž intervence odborně vzdělaných pracovníků, a to nejen z řad Policie ČR, která se zpravidla jako první zabývá zjištěnými případy domácího násilí, ale i dalších, zejména nevládních institucí, které zaměstnávají odborníky z oborů, jako je psychologie, právo, sociologie, pedagogika a medicína.

Závěrem je třeba si uvědomit, že domácí násilí prostupuje napříč celou společností, resp. všemi jejími společenskými vrstvami. Nezáleží tedy na skutečnosti, z jakého sociálního prostředí pocházíme, jakých majetkových poměrů dosahujeme. Dokonce nezáleží ani na stupni dosaženého vzdělání, náboženském vyznání, nebo etnickém původu. Neodehrává se nikde daleko, ale může k němu docházet za prvními zamčenými dveřmi v našem okolí. Domácí násilí je problémem, který se může týkat každého z nás.¹⁰³

Záleží jen na nás samotných, jak k němu budeme přistupovat, ať už v roli běžných občanů, příslušníků orgánů činných v trestním řízení, či zástupcům „pomáhajících profesí“.

---

¹⁰³ MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B.; POKORNÁ, D.; TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. Praha: LINDE s.r.o., 2008, s. 106. ISBN 978-80-86131-76-4.

3 POLICIE ČR VE VZTAHU K PROBLEMATICE DOMÁCÍHO NÁSILÍ

„Policie České republiky je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor, jehož úkolem je chránit bezpečnost osob, majetku, veřejného pořádku a předcházet trestné činnosti.“¹⁰⁴

V rámci své činnosti a kompetencí dále plní úkoly podle trestního řádu, rovněž na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí platnými zákony, a přímo použitelnými předpisy Evropských společenství nebo mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu.

Z výše uvedeného vyplývá, že Policie ČR (dále jen policie) je ve svém postavení a činnostech vázána právními normami, které ji z úřední povinnosti zavazují řešit podstatnou část různých druhů protiprávního jednání, tedy i odhalování a řešení případů domácího násilí, a to jak ve formě přestupkového, tak trestněprávního jednání.

Pokud hovoříme o policii jako takové, drtivá většina veřejnosti si vybaví represivní složku státu, která nekoná vždy ideálně dle jejich subjektivních představ. Je třeba si však uvědomit, že policie je vázána striktním dodržováním zákonů, a to i v situacích, kdy se z „lidského hlediska“ nabízí vhodnější, či účinnější opatření, než to, které stanoví zákon.

3.1 Postavení a úkoly Policie ČR

Policie je při výkonu své činnosti, mimo jiné i řešení problematiky domácího násilí vázána povinností spolupráce s dalšími orgány veřejné správy, jakožto i s právníckými a fyzickými osobami. Rovněž je povinna poskytovat podporu, péči a pomoc obětem trestných činů a zmírňovat jejich následky.¹⁰⁵

---

¹⁰⁴ Ustanovení § 1 a 2, Zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, v platném znění.

¹⁰⁵ Ustanovení § 14 a 17, Zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, v platném znění.

Změnu postavení Policie ČR z pozice výhradně represivní složky do složky působící i v oblasti prevence, způsobila zejména účinnost zákona č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé další zákony v oblasti ochrany před domácím násilím (s účinností k 1. 1. 2007), a novelizace zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (s účinností k 1. 1. 2009).

Díky přijetí zákona č. 135/2006 Sb. došlo v legislativní oblasti k výrazným pozitivním změnám, které umožňují činit mnohem efektivnější, komplexnější, a k obětem šetrnější opatření.

Český model ochrany před domácím násilím je postaven na třech vzájemně provázaných funkčních pilířích.¹⁰⁶

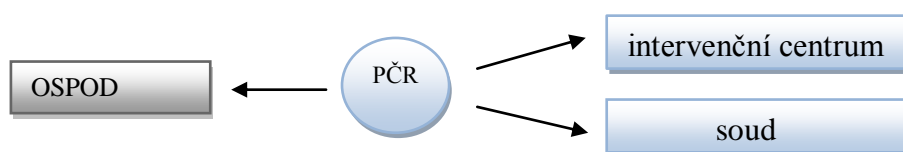
- **Policie České republiky** – uvedený pilíř spočívá v provedeném prvotním zásahu, ke kterému bylo přistoupeno buď na žádost ohrožené osoby, někoho z rodinných příslušníků, či jiných osob a institucí. Podstata spočívá v zastavení aktuálního násilí ve společné domácnosti, případně k vykázání násilné osoby.
- **Intervenční centra** – jejich posláním je kontrola dodržování povinností uložených násilné osobě při vykázání a poskytování následné péče ohrožené osobě. Zejména se jedná o pomoc právní, sociální a psychologickou. Vstup do privátní sféry je prováděn tak, aby byla náležitě ochráněna základní lidská práva.
- **Soudy** – představují třetí pilíř ochrany ohrožené osoby. Umožňují ohrožené osobě se obrátit na občanskoprávní soud s žádostí o vydání předběžného opatření, na jehož základě by byla nucena agresivní osoba opustit byt a jeho bezprostřední okolí, a ve stanovené době se do něj nevracet. Předběžným opatřením lze rovněž docílit zákazu navazování dalších kontaktů.¹⁰⁷

---

¹⁰⁶ DURDÍK, T. In. Sborník příspěvků z mezinárodní konference konané 15. – 16. října 2007 na téma *Domáce násilie, nová prax a nová legislativa v Európe*. Žilina: Krupaprint, 2008, s. 36. ISBN 978-80-88931-96-6.

¹⁰⁷ STRÍLOVÁ, P.; FRYŠTÁK, M. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: KEY Publishing, 2009, s. 37-38. ISBN 978-80-7418-020-0.

Tři uvedené subjekty, resp. pilíře interdisciplinární spolupráce v oblasti domácího násilí vzájemně úzce spolupracují, přičemž je k tomu zavazuje platná legislativa. Základní informace směřují od Policie ČR, která provedla vykazání k dalším institucím, ať už se jedná o intervenční centrum (IC), nebo orgán sociálně-právní ochrany dítěte (OSPOD), jestliže se v daném případě na místě, kde došlo k domácímu násilí, nacházela nezletilá osoba. Více viz obr. č. 5.

Obr. č. 5 Schéma interdisciplinární spolupráce¹⁰⁸

Orgán sociálně-právní ochrany dětí poskytuje pomoc dětem v různých sociálních situacích, které ohrožují jejich život a příznivý vývoj. Sem lze zařadit případy týrání dětí, jejich zneužívání, ale i situace, kdy je dítě přítomno násilí v rodině. Sociálně právní ochrana dětí je zajišťována obecními úřady s rozšířenou působností, přičemž spolupracují při výkonu svých činností s policií, školami, zdravotnickými zařízeními a intervenčními centry.

Intervenční centra působí v České republice od 1. ledna 2007, a to ve všech krajských městech. Poskytují tři typy pomoci. Ambulantní, terénní nebo pobytové sociální služby. Bezprostředně napomáhají ochraně oprávněných zájmů oběti, zprostředkování ubytování, stravování či poskytnutím komplexních socioterapeutických služeb. Personálně je jejich činnost zajištěna proškolenými pracovníky, kteří mají pro tuto službu osvědčení signované náměstkem ministra práce a sociálních věcí. Rovněž mohou pomoci zformulovat žádost o vydání předběžného opatření k občansko-právnímu soudu,

¹⁰⁸ STRÍLOVÁ, P.; FRYŠTÁK, M. *Vykazání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: KEY Publishing, 2009, s. 44. ISBN 978-80-7418-020-0.

kteřé např. umožní prodloužit dobu nepřítomnosti násilné osoby ve společné domácnosti i po uplynutí lhůty po vykázání.¹⁰⁹

Mimo tuto striktně, ze zákona stanovenou spolupráci, však Policie ČR, resp. její pověření zástupci, dále vstupují i do Interdisciplinárních týmů (IDT), a to v souladu s výkladem ustanovení § 17 zákona č. 273/2008 Sb. Členy interdisciplinárních týmů bývají zpravidla příslušníci tzv. pomáhajících profesí, tedy osob, jejichž náplní práce je řešit v různé míře a směrech problémy související s problematikou domácího násilí. Členové jsou zástupci sociálních, zdravotních odborů měst a obcí, přestupkových komisí, zástupců Policie ČR, městských či obecních policí, probační a mediační služby, státního zastupitelství, psychologové, lékaři, zástupci azylových zařízení a poraden.

„Základním posláním interdisciplinárních týmů je zajištění a koordinace mezioborové spolupráce, aktivit v oblasti prevence domácího násilí a v oblasti pomoci osobám ohroženým. Dále vzájemný přenos poznatků a zkušeností, zvyšování informovanosti veřejnosti o problematice domácího násilí, zvyšování odborných znalostí u pomáhajících profesí a pravidelné vyhodnocování situace v oblasti domácího násilí.“¹¹⁰

Mezi další úkoly Policie ČR, je mimo již uvedených obecných úkolů vyplývajících z právních norem a dominantního postavení policie nutné rovněž zmínit zvládnutí bezpečného posouzení, zda se v daném případě jedná o domácí násilí či nikoliv, znalost taktických postupů včetně znalostí specifických zvláštností komunikace s aktéry domácího násilí a provedení vykázání a jeho dokumentace.

S aktéry domácího násilí je nezbytné pracovat odlišně, než s aktéry jiných trestných činů. Zejména komunikace s obětí vyžaduje velkou trpělivost, cit a takt. Skutečná realita

---

¹⁰⁹ Domácí násilí. *Intervenční centra*. [online]. [cit. 2014-2-10]. Dostupné z <http://www.domacinasili.cz/intervencni-centra/intervencni-centra-informace-jake-sluzby-poskytuji-a-nabizi/>.

¹¹⁰ Odbor zdraví MMB. *Interdisciplinární tým města Brna pro oblast domácího násilí*. [online]. [cit. 2014-02-12]. Dostupné z <http://www.idtbrno.cz/o-nas/interdisciplinami-tym-mesta-brna-pro-oblast-domaciho-nasili>.

násilí ve společné domácnosti bývá často mnohem horší, než se na první pohled může zdát, nebo jak ji ohrožená osoba popisuje, jelikož oběti mají tendenci minimalizovat veškeré události, ke kterým došlo. Samotný přístup policistů přijíždějících na místo incidentu domácího násilí pak přímo ovlivňuje ochotu a iniciativu ohrožené osoby v hledání řešení.¹¹¹

Klíčovým faktorem pro úspěšnou činnost policistů na místě prošetřování podezření z domácího násilí, je získání důvěry ohrožené osoby, a to na základě správně vedené komunikace, a při splnění stanovených taktických zásad. Tyto spočívají v separování jednotlivých osob tak, aby neměly možnost jakéhokoliv fyzického kontaktu, jehož cílem je zabránění ovlivňování v důsledku verbálního, nebo i fyzického vyhrožování, možného očního kontaktu, či zejména zachování důvěrnosti sdělovaných informací.

Mezi obecné zásady pro jednání s osobou ohroženou domácím násilím patří zajištění její bezpečnosti, případně bezpečnosti dětí jsou-li přítomny. Citlivý a trpělivý přístup (oběť se stydí, těžko formuluje slova), ponechat volný průběh emocím (nechat ji vyplakat, projevit pochopení). Dále projevovat zájem (podporovat vyprávění, doptávat se na podrobnosti), projevit důvěru v to, co říká (i když se nám mohou zdát sdělované informace částečně nevěrohodné). Jasně pojmenovat domácí násilí a jeho společenskou nepřijatelnost, tzn. ujistit oběť, že ona za situaci nemůže, a morálně ji podpořit.¹¹² Neudílet rady, ale snažit se oběť aktivizovat k nalezení vlastní cesty za pomoci předestřených, objektivních informací, s cílem nalezení přijatelného řešení.

Ohroženou osobu nikdy nelitujeme, neutěšujeme, nedáváme nespílitelné sliby. Milosrdná lež není v žádném případě profesně přípustná. Rovněž k ní musí být vždy přistupováno tak, aby nedocházelo k její sekundární viktimizaci, a to bez rozdílu, zda s ní jedná orgán činný v trestním řízení, nebo pracovník intervenčního centra.

---

¹¹¹ ŠEVČÍK, D.; ŠPATENKOVÁ, N. *Domácí násilí – kontext, dynamika a intervence*. 2. vyd. Praha: Portál, s.r.o, 2011, s. 135. ISBN 978-80-7367-690-2.

¹¹² BEDNÁŘOVÁ, Z.; MACKOVÁ, K.; WÜNSCHOVÁ, P.; et al. *Domácí násilí, zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009, s. 41. ISBN 978-80-254-5422-0.

Dalším nezbytným úkolem, který Policie ČR na místě vykazujícím znaky domácího násilí provádí, je zjišťování rizikových faktorů, a provádění kvalifikovaného posouzení míry dalšího rizika. K tomuto účelu používá Policie ČR diagnostickou metodu SARA DN (Spousal Assault Risk Assessment). Vznikla v Kanadě a byla transformována pro práci policistů ve Švédsku. Odtud je šířena do dalších zemí. Jedná se o dotazník, který tvořen 15 strukturovanými otázkami rozdělenými do 3 částí po pěti otázkách, kdy se 5 otázek vztahuje přímo k agresorovi, dalších 5 se týká násilných projevů na veřejnosti, a posledních 5 otázek je zaměřeno na oběť násilí, resp. její zranitelnost ze strany agresora. Je určena zejména policistům, kteří se dostávají do prvního kontaktu s osobou ohroženou domácím násilím, a kteří byli k jejímu používání proškoleni.

Použitím této metody lze vyloučit mimo primární účel i občas se vyskytující subjektivní pocity profesionálů pomocí objektivního zápisu, a jeho zpracování rovněž přispívá i k lepší mezioborové komunikaci.¹¹³ SARA DN nemá nahradit vlastní odborné posouzení aktuální situace, ale představuje systematický a standardizovaný praktický rámec pro získávání informací a vyhodnocení rizika eskalujícího v napadení.

3.2 Legislativní úprava domácího násilí ve vztahu k činnosti Policie ČR

Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát, který je založen na respektování mezinárodních, ale i vnitrostátních norem. Vychází z fungování založeného na účtě k právům a svobodám člověka a občana.¹¹⁴

K tomu, aby byl tento závazek naplněn, resp. aby byl právní systém dostatečně efektivní, musí všechny přijaté právní normy reflektovat požadavky současné společnosti a jejích potřeb. Rovněž musí být ve vzájemném souladu, a to jak po stránce obsahové, ale i procesní tak, aby byly vynutitelné státní mocí.

---

¹¹³ DONA linka. *Pomoc obětem domácího násilí*. [online].[cit. 2014-2-13]. Dostupné z <http://www.donalinka.cz/nova-praxe/metoda-sara-dn/>.

¹¹⁴ Zákon č. 1/1993 Sb. - Ústava České republiky, v platném znění, čl. 1.

Základním úkolem každého státního zřízení je ochrana života a zdraví svých občanů. Stejně tak je tomu i v České republice, kde je toto právo zakotveno i v zákonných normách nejvyšší právní síly, které tvoří ústavní pořádek naší země.

V zákoně č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, je v hlavě 1., článku 2, bod (4) uvedeno: „Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.“ a článku 4: „Základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci“.¹¹⁵ Rovněž v Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení základní listiny práv a svobod, jsou tato práva zakotvena.

Hlava první, čl. 1

„Lidé jsou svobodní a rovni v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.“

Hlava druhá, oddíl první, čl. 6, odst. 1,2)

„Každý má právo na život. Lidský život je hoden ochrany již před narozením. Nikdo nesmí být zbaven života.“

Hlava druhá, oddíl první, čl. 7, odst. 1,2)

„Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem. Nikdo nesmí být mučen, ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.“

Hlava druhá, oddíl první, čl. 10, odst. 1)

„Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno.“¹¹⁶

Z hlediska funkční činnosti Policie ČR jsou v oblasti domácího násilí nejvíce užívanými normami trestní zákon, trestní řád, přestupkový zákon a samozřejmě zákon

---

¹¹⁵ Zákon č. 1/1993 Sb. - Ústava České republiky, v platném znění.

¹¹⁶ Zákon č. 2/1993 Sb. - Listina základních práv a svobod.

o Policii ČR. Tyto normy byly průběžně novelizovány s ohledem na probíhající změny ve společnosti, resp. její snahu odborné veřejnosti o nalezení komplexního řešení problematiky domácího násilí nikoliv pouze pomocí represe, ale zejména prevence.

Původní, ne vždy zcela vyhovující úpravy v různých odvětvích práva, byly sumarizovány, konfrontovány s realitou, a následně posloužily jako podklad pro přijetí klíčového zákona na ochranu před domácím násilím. Zákon č. 135/2006 Sb.¹¹⁷ nabyl účinnosti dne 1. 1. 2007, a významně ovlivnil zákon o policii, občanský soudní řád, zákon o sociálních službách, občanský zákoník a zákon o sociálním zabezpečení.

Přijetí novely zákona č. 40/2009 Sb.¹¹⁸ k 1. lednu 2010 umožnilo policistům stíhat pachatele domácího násilí přímo dle speciálního ustanovení, a sice **§ 199 - týrání osoby žijící ve společném obydlí**, který zní:

„Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až na čtyři léta.

Dva až osm let pak hrozí pachateli, který tak učiní zvlášt' surovým nebo trýznivým způsobem. Způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví, spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo páchá-li takový čin po delší dobu.

*Jestliže způsobí těžkou újmu na zdraví nejméně dvěma osobám, nebo smrt bude potrestán odnětím svobody na pět až dvanáct let.*¹¹⁹

V rámci soudní praxe lze pod pojmem týrání chápat zlé nakládání s osobou, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti, kterou tato osoba na sobě pocítuje

---

¹¹⁷ Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.

¹¹⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, v platném znění.

¹¹⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, v platném znění, ustanovení § 199.

jako těžké příkoří. V rámci výkladu výše uvedeného ustanovení není striktně kladen důraz na vedení společné domácnosti, ale jen na faktický stav společného bydlení. Může se jednat o vlastnictví nemovitosti, nájemní vztah, ale i společné bydlení na základě rodinných, či jiných vztahů.¹²⁰

Mimo této specifické skutkové podstaty se však pachatelé domácího násilí často dopouští i celé řady dalších trestných činů. Nejčastěji se jedná o:

- *Trestné činy proti životu a zdraví* (§140 vražda, §143 usmrcení z nedbalosti, §146 ublížení na zdraví, § 149 mučení a jiné nelidské kruté zacházení).
- *Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství* (§ 171 omezování osobní svobody, §172 zavlčení, § 175 vydírání, § 177 útisk, § 182 porušování tajemství dopravovaných zpráv, § 184 pomluva).
- *Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti* (§ 185 znásilnění, § 186 sexuální nátlak, § 187 pohlavní zneužití).
- *Trestné činy proti rodině a dětem* (§ 198 týrání svěřené osoby).¹²¹

V rovině přestupkového jednání se domácí násilí týká zejména ustanovení § 49 zákona č. 200/1990 Sb., tedy přestupků proti občanskému soužití. Tento stanoví, že: „*Přestupku se dopustí ten, kdo jinému ublíží na cti tím, že ho urazí nebo vydá v posměch, jinému z nedbalosti ublíží na zdraví, nebo úmyslně naruší občanské soužití vyhrožováním újmou na zdraví, drobným ublížením na zdraví, nepravdivým obviněním z přestupku, schválnostmi nebo jiným hrubým jednáním.*“¹²²

V rámci preventivních opatření policie jsou pro ochranu před domácím násilím zásadní ustanovení vyplývající z § 44 - 47, kterými se však budu vzhledem k jejich

¹²⁰ DONA linka. *Novela trestního zákona*. [online].[cit. 2014-2-14]. Dostupné z <http://www.donalinka.cz/nova-legislativa/novela-trestniho-zakona/>.

¹²¹ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, v platném znění.

¹²² Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění.

důležitosti, zabývat samostatně a podrobněji v kapitole 3.3 této diplomové práce.

Policie však může v odůvodněných případech postupovat také dle ustanovení § 50 odst. 2 a 3, zákona č. 273/2008 Sb., kdy může poskytnout krátkodobou ochranu osobě, které zřejmě hrozí újma na zdraví, jiné vážné nebezpečí, ale kterou není možné ochránit v rámci zvláštní ochrany osob.¹²³ Tento typ ochrany však nelze poskytnout bez souhlasu chráněné osoby.

Mimo využití institutu vykazání a poskytnutí krátkodobé ochrany, lze v rámci oprávnění zákona o Policii ČR aplikovat množství dalších legislativních prostředků, které však již mají spíše obecný charakter. Sem patří § 35 (odebrání věci), § 37 (zajištění věci), § 40 (vstup do obydlí, a to i násilnou formou, pokud to vyžadují okolnosti), § 26 (zajištění osoby spočívající v omezení její osobní svobody), § 61 (podání vysvětlení), § 53, 54 a 55 (použití donucovacích prostředků nebo zbraně), a dalších.

V rámci třetího pilíře bylo k 31. 12. 2013 zrušeno ustanovení § 76 b) zákona č. 99/1963 Sb.,¹²⁴ umožňující podání návrhu k vydání předběžného opatření civilním soudem za účelem separování násilné osoby od oběti. Toto ustanovení však bylo k 1. 1. 2014 plnohodnotně nahrazeno § 405 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Možnosti předběžného opatření jsou pak blíže specifikovány v § 400 - 414 a § 492 - 496 tamtéž.

Na oblast domácího násilí bylo rovněž pamatováno při přijetí občanského zákona, a to v ustanovení § 751, které poskytuje dočasnou možnost omezení či vyloučení práva jednoho z manželů bydlet ve společném bytě nebo domě v případě, „*Stane-li se další společné bydlení manželů v domě nebo bytě, v němž se nachází rodinná domácnost manželů, pro jednoho z nich nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči*

---

¹²³ Pozn. dle zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením.

¹²⁴ Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád.

*manželovi nebo jinému, kdo v rodinné domácnosti manželů žije.*¹²⁵

V důsledku spáchání takového činu, při kterém byly naplněny znaky domácího násilí lze rovněž dle § 753 uplatnit dědickou nezpůsobilost, tedy násilnou osobu vyloučit z dědictví jako zákonného dědice.

3.3 Institut vykázání násilné osoby

Policie ČR je od 1. 1. 2009 v rámci své pravomoci oprávněna dle ustanovení § 44 až § 47 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky a vyhodnocení okolností konkrétní situace, využít institutu vykázání. Jeho primárním cílem je ochrana života, a zdraví, a je založena na principu ochrany ohrožené osoby v jejím přirozeném prostředí, tedy ve společné domácnosti, kterou doposud obývala s osobou násilnou. Ohrožená osoba tak má čas a prostor k vyhodnocení celé situace s možností učinění dalších plánovaných kroků, které ji mohou významně pomoci úspěšně uniknout ze spirály násilí. Zákon zde tedy sehrává důležitou preventivní roli.¹²⁶

Stávající model „prevence“ vykázání násilné osoby byl převzat z funkčního Rakouského modelu, přičemž s poskytnutím další odborné pomoci cestou intervenčních center představuje pro oběť velkou podporu. V minulosti to byla právě oběť, která byla nucena odcházet z násilného prostředí, což pro ni znamenalo obrovské psychické zatížení související s vyčerpáním a řešením elementárních problémů souvisejících s ubytováním, nedostupností finančních prostředků, či hledáním odborné pomoci. Přijetím zákona č. 135/2006 Sb., a zákona č. 273/2008 Sb., se situace oběti radikálně změnila, jelikož využitím institutu vykázání tedy dochází k tomu, že společnou domácnost v důsledku svého společensky nežádoucího chování opouští osoba násilná.

---

¹²⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník.

¹²⁶ ŠEVČÍK, D.; ŠPATENKOVÁ, N. *Domácí násilí – kontext, dynamika a intervence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 132. ISBN 978-80-7367-690-2.

„Vykázání je možné provést na základě zjištěných skutečností, zejména s ohledem na předcházející útoky, nebo lze-li důvodně předpokládat, že se osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví, anebo svobodě, nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti, a to z bytu, nebo domu společně obývaného s útokem ohroženou osobou (společného obydlí), jakož i z bezprostředního okolí společného obydlí.“ Policista je oprávněn násilnou osobu vykázat i v její nepřítomnosti, např. v případě, že se zakročující policisté dostanou na místo poté, co se násilná osoba po ataku vzdálí.¹²⁷

Při rozhodování o vykázání postupuje policista podle metodické příručky policejního prezidenta č. 1/2010 k realizaci Závazného pokynu PP č.166/2009, o provádění vykázání. Nejprve musí zakročující policista správně vyhodnotit míru možného rizika, a to na základě zjištěných informací a indicií získaných od ohrožené osoby, osoby násilné, zúčastněné či nezávislých svědků a to i v případě, že nebudou naplněny všechny znaky určující, že se jedná o domácí násilí, např. opakovanost. *Rozhodující je pouze fakt, že využitím jiných oprávnění by nebylo možné zajistit efektivní ochranu ohrožené osoby.*¹²⁸ Při získávání relevantních informací z více zdrojů provádí policista rovněž dotaz do informačních systémů policie, a to s ohledem na případné incidenty evidované v minulosti, zjišťování jejich intenzity, průběhu a dalších skutečností.

Vlastní vykázání trvá 10 dní od jeho provedení, přičemž tuto dobu nelze zkrátit ani se souhlasem ohrožené osoby. Vykázání oznámí policista ústně ohrožené i vykázané osobě a následně vyhotoví potvrzení o vykázání, které jim předá proti podpisu. Jeho součástí je totožnost osoby vykázané i ohrožené, vymezení prostoru, na který se vykázání vztahuje a poučení o právech a povinnostech vykázané osoby a adresa útvaru police, kde si může vykázaná osoba vyzvednout kopii úředního záznamu o vykázání. V případě, že není násilná osoba přítomna vykázání, je následně poučena o svých právech a povinnostech vyplývajících z vykázání při prvním kontaktu. Pokud to okolnosti dovolí, jí předáno i potvrzení o vykázání. Lhůta pak začíná běžet den následující po dni, ke kterému bylo vykázání provedeno.

---

¹²⁷ Ustanovení § 44, Zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, v platném znění.

¹²⁸ Závazný pokyn policejního prezidenta č.166/2009 o provádění vykázání, čl. 2, bod 2.

Nesouhlasí-li vykázaná osoba s vykázáním, podá na místě policistovi námitky. Ten je uvede do potvrzení o vykázání, a následně zpracované rozhodnutí předá služební cestou na Krajské ředitelství k jejich posouzení.¹²⁹

Vykázaná osoba poté musí neprodleně opustit prostor vymezený v potvrzení o vykázání, zdržet se vstupu do tohoto prostoru, styku nebo navazování kontaktu s ohroženou osobou, a vydat policistovi na jeho výzvu všechny klíče od společného obydlí v jejím držení. „Tyto policista uloží v zapečetěné obálce označené příslušným číslem jednacím a předá kompetentnímu nadřízenému.“¹³⁰ S sebou si může vzít pouze věci sloužící k jeho osobní potřebě, osobní cennosti a doklady. Rovněž také věci nezbytné pro její podnikání nebo výkon povolání. Toto právo lze uplatnit pouze jedenkrát, a to pouze v přítomnosti policisty, který o tomto dopředu informuje osobu ohroženou. Vykázaná osoba si může ověřit provedení vykázání na čísle tísňového volání 158 a na příslušném útvaru policie si vyzvednout kopii úředního záznamu o vykázání. Policista poté poskytne vykázané osobě informace o možnostech jejího dalšího ubytování a následně si vyžádá jeho adresu pro doručování písemností.¹³¹

Ohrožená osoba má možnost podání návrhu na vydání předběžného opatření podle občanského soudního řádu, dále možnost využití psychologických, sociálních nebo jiných podpůrných služeb pro oběti násilí, a rovněž ohroženou osobu poučí ve smyslu následků při uvedení nepravdivých údajů.¹³²

Policista je povinen nejdéle do 24 hodin od vstupu do společného obydlí zaslat kopii úředního záznamu o vykázání intervenčnímu centru v souladu s ustanovením § 60 a) zákona č. 108/2006Sb.,¹³³ a soudu, který je věcně příslušný k rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření. Pokud byla domácím násilí přítomna nezletilá osoba,

---

¹²⁹ Ustanovení § 44, Zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, v platném znění.

¹³⁰ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 166/2009 o provádění vykázání, čl. 4.

¹³¹ ŠEVČÍK, D.; ŠPATENKOVÁ, N. *Domácí násilí – kontext, dynamika a intervence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 134. ISBN 978-80-7367-690-2.

¹³² Ustanovení § 46, Zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, v platném znění.

¹³³ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění zákona č. 29/2007 Sb.

vyrozumí policejní orgán i Orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD). Dále musí policie nejméně jedenkrát provést kontrolu dodržování povinností násilné osoby, a to ve lhůtě do tří dnů od vlastního vykazání.¹³⁴

Zákon o policii, ani jiný zákon, nestanoví blíže podmínky výkonu této kontroly. Musí být ale provedena tak, aby bylo možné ověřit a potvrdit, že vykázaná osoba dodržuje veškeré stanovené podmínky vykazání.

V případě, že vykázaná osoba poruší zákaz kontaktu s ohroženou osobou, nebo vstoupí na místo, které bylo předmětem vykazání, dopouští se tak přestupkového jednání „neuposlechnutí výzvy úřední osoby při výkonu její pravomoci“ dle § 47 odst. 1 písm. a) zákona č. 200/1990 Sb.¹³⁵ Při opakovaném porušení vykazání, nebo porušení značné intenzity, či dokonce nějaké formě útoku se taková osoba může vystavit riziku zahájení úkonů v trestním řízení v souvislosti s přečinem *Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykazání* dle ustanovení § 337 trestního zákona.

3.4 Rezortní vzdělávání příslušníků Policie ČR

Činnost Policie České republiky, není ovlivňována pouze platnými legislativními normami, vnitrostátními a mezirezortními dohodami, ale také jednotlivými policisty a postoji, které zastávají. Zde sehraává velký význam samotná osobnost policisty, jeho motivace a snaha pomoci, umění komunikace a opravdový zájem o zvládnutí profesních předpokladů. Policii lze tedy vnímat jako „organismus“ tvořený jednotlivými příslušníky, kteří pochází z odlišných typů sociálního prostředí. Kladou různý důraz na některé hodnoty. Zastávají odlišné postoje, či dokonce předsudky v různých směrech náplně svých služebních povinností, a to i při splnění všech obecných, zákonem pevně stanovených kritérií, pro vstup do této ozbrojené složky. Do služebního poměru

---

¹³⁴ ŠEVČÍK, D.; ŠPATENKOVÁ, N. *Domácí násilí – kontext, dynamika a intervence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 135. ISBN 978-80-7367-690-2.

¹³⁵ Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění.

jsou přijímáni jako určitý vzorek celé široké společnosti, kterou ať už vědomě, či nevědomě reprezentují po celou dobu svého působení v řadách policie.

Policistou se může stát pouze bezúhonný státní občan České republiky starší 18 let, který o to písemně požádá, a úspěšně splní zákonem stanovená kritéria, taxativně uvedená v zákoně č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. Mezi základní požadavky patří minimální dosažené středoškolské vzdělání zakončené maturitní zkouškou, úspěšné absolvování zdravotních a psychologických testů, které se skládají z písemné a ústní části zakončené pohovorem s psychologem, stanovujícím vhodnost uchazeče pro výkon služby. Poté se rovněž posuzuje tělesná zdatnost uchazeče. Do služebního poměru je následně uchazeč přijat na základě úspěšného absolvování všech stanovených předpokladů, a to rozhodnutím služebního funkcionáře s personální pravomocí, a složením služebního slibu.¹³⁶

Jak již bylo uvedeno v kapitole 1.4 této práce, lze postoje člověka do jisté míry korigovat použitím vhodných nástrojů, ke kterým lze zařadit zejména předkládání objektivních informací opřených o věcné argumenty, a to dostatečně erudovanou osobou s potřebnými znalostmi, které jsou aplikovány ve vhodném prostředí, a za použití vhodných metod.

V rámci Policie ČR se tak děje prostřednictvím rezortního školství Ministerstva vnitra, programů profesního vzdělávání v rámci Policejního prezidia a jednotlivých Krajských ředitelství policie. Obsahuje několik typů kurzů různých úrovní a obsahových modifikací dle přesné specifikace služebního zařazení, resp. vykonávané funkce.

„Systém policejního vzdělávání řídí Odbor vzdělávání a správy policejního školství v úzké spolupráci se skupinou vzdělávání, služební přípravy a sportu Policejního prezidia

---

¹³⁶ Ustanovení § 13 – 17, Zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.

České republiky.¹³⁷ Tento v současné době tvoří rezortní vzdělávání tato struktura škol a středisek:

1. Policejní akademie ČR – vysoká škola umožňující jak studium v bakalářském, tak magisterském studijním programu. Doplňkově nabízí rovněž doktorandské studium, kdy celkový počet studujících policistů na této škole dosahuje 1700.

2. Vyšší policejní školy Ministerstva vnitra (VPS) v Praze, Holešově a Pardubicích, při kterých jsou za účelem efektivního teritoriálního pokrytí zřízeny detašovaná pracoviště v Praze Ruzyni, Brně a Jihlavě. V rámci tohoto typu vzdělávání dosahuje počet absolventů ve všech typech vzdělávacích programů uvedených škol cca 11 000 ročně.

3. 8 školních policejních středisek (ŠPS), které jsou zřízeny v rámci jednotlivých Krajských ředitelství policie. Jejich edukační kapacita je asi 800 frekventantů. ŠPS zajišťují formou odborné praxe výchovně vzdělávací proces v rámci základní odborné přípravy (ZOP) policistů zařazených v rámci služby pořádkové a dopravní policie, a dále realizují koncepční, kontrolní, metodickou a výkonnou činnost v systému služební přípravy.

4. Výcviková střediska Policie ČR - pro zajištění výcviku v oblasti služební kynologie a hipologie.¹³⁸

Základním úkolem policejního školství je zajištění standardizované kvality edukace příslušníků policie v těchto směrech:

- „Základní odborná příprava, příp. kvalifikační a další specializační profesní příprava policistů ve výkonu služby, vyšší a střední odborné vzdělání v celé šíři.
- Částečně rovněž příprava zaměstnanců Policie ČR a Ministerstva vnitra.

¹³⁷ Ministerstvo Vnitra. *Odbor vzdělávání a policejního školství*. [online]. [cit. 2014-1-20]. Dostupné z Intranet PČR, <http://web.mv.cz/ovsps/skoly.htm>.

¹³⁸ Ministerstvo Vnitra. *Odbor vzdělávání a policejního školství*. [online]. [cit. 2014-1-20]. Dostupné z Intranet PČR, <http://web.mv.cz/ovsps/skoly.htm>.

- *Jazyková příprava policistů realizovaná školami ve standardu MŠMT, alternativně podle standardu „policejní jazykové zkoušky“ vycházejících z modelových situací.*
- *Další profesní příprava policistů ve výkonu služby, v místě pracovního zařazení.“*

V rámci rezortního vzdělávání se klade důraz zejména na zvyšování právního vědomí, psychické odolnosti, fixování si správných taktických postupů, dále dochází k rozvoji komunikačních dovedností, a dovedností v používání donucovacích prostředků a služební zbraně. Do výuky jsou rovněž začleňovány aktuální poznatky z výkonu policejních činností, což přispívá k celkově lepší připravenosti na výkon povolání.¹³⁹ Kvalita vzdělávacích programů je následně posuzována formou vnitřní i vnější evaluace.

Základní stupeň policejního vzdělávání je realizován úspěšným absolvováním modulu Základní odborné přípravy (ZOP), která je pro všechny nově přijaté policisty povinná. Stanovuje základní penzum vědomostí, znalostí a dovedností, které musí každý přijatý příslušník policie bezpečně zvládnout, bez ohledu na své další služební zařazení. Celková délka ZOP je 12 měsíců, přičemž studium je realizováno formou denního studia v následujících 4 blocích.

Nástupní příprava (1 měsíc) - se realizuje v rámci ŠPS daného Krajského ředitelství policie. Začíná ihned po přijetí nováčka k PČR. Zde probíhá výuka základních ustanovení zákona o Policii ČR, zákona o služebním poměru, seznámení se s etickým kodexem zahrnujícím oblast protikorupčního jednání. Praktická část je zaměřena na výuku základní manipulace se služební zbraní, způsoby jejího nošení, ukládání a použití.

První školní část (6 měsíců) - probíhá ve vyšších policejních školách. Tematicky je v rámci jednotlivých vyučovaných předmětů rozdělena do šesti oblastí – obecná část, činnost výkonných organizačních článků policie ČR, zásahy do osobních práv občana, úkony zajištění, dále úkony v trestním řízení a služební příprava. Výuka je z 60%

---

¹³⁹ Ministerstvo Vnitra. *Odbor vzdělávání a policejního školství*. [online]. [cit. 2014-1-20]. Dostupné z Intranet PČR, <http://web.mv.cz/ovsps/skoly.htm>.

teoretická a z 40% praktická. Tato část ZOP je zakončena písemnou zkouškou, která ověří teoretickou připravenost na absolvování řízené praxe. Rovněž prověřkové cvičení ze střelecké přípravy a z použití donucovacích prostředků.

Řízená praxe (2 měsíce) - v rámci supervize Školních policejních středisek, jejímž smyslem prohlubování doposud získaných vědomostí a jejich konfrontace v rámci velení „studentů“ do přímého výkonu služby.

Druhá školní část (3 měsíce VPŠ) - obsahuje 2 moduly - základy policejních činností a postup policistů při provádění služebních zákroků, které jsou z důvodu dosažení vyšší efektivity zakomponovány do modelových situací. Výuka je z 10% teoretická a z 90% praktická, přičemž podmínkou pro účast ve II. školní části je úspěšné absolvování řízené praxe.¹⁴⁰

V rámci ZOP, je problematika domácího násilí vyučována v předmětu Služba pořádkové policie, kde se studenti seznamují se základní charakteristikou domácího násilí, jeho formami, druhy, okolnostmi jeho vývoje, zásadami a taktickými postupy k zvládnutí situace na místě činu včetně využití institutu vykázání.

Výuka probíhá ve dvou paralelních liniích. První zahrnuje zvládnutí teoretických aspektů zahrnujících obsahové znalosti domácího násilí (platné právní normy, na základě kterých je policie oprávněna, resp. povinná konat, práva a povinnosti oběti i násilné osoby, posouzení rizika eskalace domácího násilí dle indicií na místě zákroku, povinnosti policisty a správný postup související s vykázáním osoby ze společného obydlí, postup při porušení vykázání, dokumentace na místě násilí).

Druhá linie je součástí předmětu Policejní etika a komunikace, kde se v daném tématu studenti učí správnému přístupu k pachateli i oběti domácího násilí tak,

---

¹⁴⁰ Policejní školy MV. *Základní odborná příprava*. [online]. [cit. 2014-1-21]. Dostupné z Intranet PČR, <http://www.vpsbr.mv.cz/index.php?screen=zop>.

aby nedocházelo zejména k sekundární viktimizaci oběti. Předpokládá zvládnutí asertivního i empatického, nikoliv však „litujícího“ jednání. Součástí výuky je rovněž vysvětlení termínů syndrom týrané oběti a stockholmský syndrom.¹⁴¹

Teoretické aspekty výuky domácího násilí jsou v rámci výuky doplněny o modelové situace, při jejichž provádění jsou využívány nejprve strukturované, později i nestrukturované formy, které vyžadují od policistů operativní řešení, resp. rozhodování se „pod tlakem“. Realizují se v rámci speciálně vybavených učeben odpovídajících různým typům skutečných prostředí. Jako figuranti násilných osob, obětí i svědků jsou využíváni zaměstnanci školy, či pracovníci odboru psychologie, což značně zvyšuje reálnost navozené situace. V ideálních případech lze využívat pro nácvik i stresující faktory jako velký hluk v místnosti, tmu v důsledku nefunkčního osvětlení, nekomunikativnost aktérů apod. Takovéto kroky jsou ale vhodné pouze v rámci následných kurzů, nikoliv ZOP. Zvládnutí takto navozené situace vyžaduje velkou psychickou odolnost a velmi dobrou znalost celé problematiky. Nedílnou součástí vyhodnocení každé modelové situace je její následný rozbor s ohledem na učiněná opatření, provedený postup, či taktiku služebního zákroku, která hraje důležitou roli nejen v udržení si zdravého náhledu nad věcí, ale zejména zajistí eliminaci rizik vzniku eskalace násilí, či vznik zranění jak na straně policistů, tak vlastních aktérů domácího násilí.

Mimo ZOP je domácí násilí primárním obsahem, nebo alespoň významnou součástí uskutečňovaných specializačních kurzů, do kterých jsou policisté vysíláni dle svého stávajícího, nebo plánovaného služebního zařazení. Sem lze zařadit:

- kurzy policistů v pátých a šestých tarifních třídách působících v rámci skupiny dokumentace na jednotlivých územních odborech vnější služby,

---

¹⁴¹ VPŠ MV Brno. *Kvalifikační kurz pořádkové policie*. [online]. [cit. 2014-1-21]. Dostupné z Intranet PČR, http://www.sps.km.jm/joomla/images/stories/informace_pro_vyuku/studijni_literatura/Kurzy/02_SPP/ke_stazeni/P2_0210_KK_UO_SPP/01_sylabus.pdf.

- kurzy pro vedoucí pracovníky a zástupce výkonných organizačních článků pořádkové policie (vedoucí útvarů) se zaměřením na metodickou pomoc a kontrolu,
- kurzy pro pracovníky Skupiny kriminální policie a vyšetřování /SKPV/ v rovině operativní činnosti i vyšetřování,
- periodické kurzy určené pro policisty, kteří jsou zařazeni na útvaru, kde se v přímém výkonu služby setkávají s případy domácího násilí jako první. Na jejich správném posouzení, resp. vyhodnocení okolností a znaků, ale i celkovém přístupu k oběti a násilné osobě často závisí celková úspěšnost všech dalších učiněných opatření.

Výše uvedené typy kurzů jsou pořádány v různých periodách, a to na základě požadavků nadřízených služebních funkcionářů jednotlivých útvarů v součinnosti s metodiky Odboru služby pořádkové policie tak, aby byla zajištěna řádná znalost dané problematiky, která má vyloučit případné excesy ze strany policie. Děje se tak kontinuálně i v souladu s personální politikou, resp. přirozenou personální obměnou v rámci policie.

Úspěšnost každého kurzu je vyhodnocena pomocí evaluačního dotazníku, kde mají policisté možnost vyjádřit věcný přínos získaných informací, jejich srozumitelnost, a také obsahovou stránku kurzu.¹⁴²

---

¹⁴² Pozn. viz příloha č. 1.

3.5 Dílčí závěr

Postavení policie ČR při řešení problematiky domácího násilí vychází z jejich základních povinností zakotvených v platných zákonech, ale i vytvořenému systému pomoci obětem domácího násilí, spočívající v jejím dominantním postavení, tvořícím první pilíř ochrany. Primárním úkolem policie je pak ochrana života, zdraví a majetku osob.

Výjezdy na místa domácího násilí představují pro zakročující policisty poměrně velký stres, který je způsobený jednak jejich značným pracovním vytížením v důsledku nutností provádění široké škály i jiných služebních povinností, ale také náročností policejní práce, kterou je nutné na místě partnerského násilí odvést.¹⁴³

Řešení situace komplikuje několik faktorů, ať už se jedná o absenci konkrétních relevantních informací, způsobených nekomunikativností osoby násilné i ohrožené, časovou a psychickou náročností vyžadující úspěšné zvládnutí situace, nebo potlačení svých soukromých i profesních problémů. Předpokládá dokonalou znalost právních norem a psychickou vyrovnanost, která umožní zakročujícím policistům si udržet „zdravý“ nadhled nad věcí.

Účinnou pomoc k získávání jistoty správnosti postupu pak představuje dostatečně kvalitní legislativní úprava, ale i fungující systém profesního vzdělávání, který není zaměřen pouze na edukaci nově nastupujících policistů, ale svým nastavením rovněž reflektuje požadavky plynoucí z výkonu služby.

Pozitivním přínosem je pro policisty rovněž vědomí, že své penzum práce, kterou na místě odvedli, měla hlubší smysl, a díky následné systémové a funkční péči poskytované intervenčními centry, či dalšími orgány v rámci druhého či třetího pilíře, se možná v budoucnu podaří obětem začít žít „normální život“.

---

¹⁴³ NOVÁKOVÁ, L. *Sborník textů k problematice domácího násilí*. Praha: Pink Pig s.r.o., 2010, s. 66.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 POSTOJE PŘÍSLUŠNÍKŮ POLICIE ČR K DOMÁCÍMU NÁSILÍ

V této části diplomové práce se budu zabývat zkoumáním postojů příslušníků Policie ČR k problematice domácího násilí. Úvodem budou stanoveny cíle výzkumu, a to včetně formulace hypotéz, které budou následně v rámci provedeného výzkumu falsifikovány, či verifikovány. Rovněž zde bude charakterizován výzkumný vzorek a specifikována metoda použitá ke sběru dat v rámci empirického šetření. Takto získaná data zde budou prezentována a interpretována s cílem doplnění teoretických závěrů, zjištěných provedenou analýzou informací získaných z odborné literatury a dalších dostupných zdrojů, a která tvoří teoretickou část této práce.

4.1 Cíl výzkumu a hypotézy

Cílem diplomové práce bude snaha o zjištění postojů příslušníků Policie ČR k problematice domácího násilí, nalezení faktorů, které jej ovlivňují, a jejich následná analýza. Důraz nebude kladen výhradně na konstatování faktů, ale na základě zjištěných informací se pokusím stanovit vhodná doporučení, či přijatelná řešení, vedoucí k ovlivňování postojů, či jejich změny v pozitivním slova smyslu, a které by mohly být vodítkem pro manažerskou, edukační a motivační činnost služebních funkcionářů Policie ČR.

Stanovené hypotézy:

H1 Stávající systém pomoci obětem domácího násilí poskytovaný státem napomáhá k upevnování pozitivních postojů příslušníků Policie ČR při řešení této problematiky.

Tato hypotéza vychází z faktu, že policista, jakožto zástupce represivní složky společnosti, je již ze svého postavení a úřední moci povinen řešit veškeré zjištěné případy domácího násilí. Na každého policistu při výkonu jeho pravomocí působí velké množství

faktorů, které mohou do značné míry ovlivňovat jeho angažovanost v každém jednotlivém případě, ať už se jedná o faktory osobní či profesní povahy. Je však nanejvýš žádoucí, aby každý zasahující policista nečinil pouze z úřední povinnosti, ale aby i vnímal smysluplnost svého počínání. Domnívám se, že velice významný prvek pro upevňování postojů člověka k různým společenským jevům v rámci jakékoliv jeho činnosti představuje vnitřní motivace jedince, která mnohonásobně převyšuje účinek jiných motivačních faktorů. Předpokládám, že pokud jsou policisté skutečně přesvědčeni o funkčnosti stávajícího systému a věří smysluplnosti a potřebnosti svého jednání, dochází u nich k pozitivnímu ovlivňování, resp. upevňování jejich pozitivních postojů.

H2 Systém rezortního vzdělávání pozitivně ovlivňuje postoje policistů k problematice domácího násilí.

Do řad Policie ČR jsou přijímány jedinci, kteří pochází z nejrůznějších typů sociálního prostředí, kde na ně mohou působit odlišné faktory, ovlivňující utváření jejich osobnosti. Tito jedinci, pak na základně jejich působení v rámci primárního prostředí, přijímají vlastní hodnoty a zauímají odlišné postoje k různým společenským jevům. Rezortní vzdělávání by zde, dle mého názoru, mělo představovat první důležitý prvek, jehož smyslem je komplexně připravit nově přijaté policisty pro celou jejich profesní dráhu, ale také by mělo ujednotit a usměrnit jejich stávající postoje žádoucím, prosociálním směrem. V rámci edukačního procesu se někteří policisté setkávají s problematikou domácího násilí vůbec poprvé, jelikož se s ním v civilním životě doposud nesešli, nebo mu nepřikládali dostatečný význam. Rezortní vzdělání by jim tedy mělo umožnit nejen pochopit složitost a fungování vnitřních mechanismů domácího násilí, ale i účinně ovlivnit postoje policistů, což by mělo vést k potvrzení hypotézy č. 2.

H3 Délka trvání služebního poměru ovlivňuje postoje policistů k problematice domácího násilí.

Zájemci o službu u policie jsou zpravidla přijímáni ihned po absolvování středoškolského, nebo vysokoškolského vzdělání, tedy relativně mladí lidé, kteří však

již mají svou vyhraněnou osobnost a k různým životním problémům, se kterými se již setkaly, zaujímají určité postoje. V průběhu jejich profesního působení u policie však může docházet k jejich změně, či změně jejich intenzity. Domácí násilí zpravidla nepřikládají velký, nebo žádný význam. Mohou jej považovat spíše za marginální záležitost, přičemž důležitost úkonů policie spatřují spíše v jiných činnostech, jako je např. potlačování běžné obecné kriminality apod. Domnívám se však, že vlivem rezortního vzdělávání, délkou trvání služebního poměru, a s tím související četností řešení případů domácího násilí, dochází u déle sloužících policistů k hlubšímu pochopení užších souvislostí této problematiky, a její značné společenské závažnosti, což může vést k ovlivnění jejich stávajících postojů, což, předpokládá i hypotéza č. 3.

4.2 Metoda výzkumu

Pro účely této práce byla použita kvantitativní metoda sběru dat, provedená pomocí dotazníkového šetření.

Kvantitativní výzkum je založen na objektivním, co možná nejpřesnějším zkoumáním reality a zisku obecně platných poznatků o jevech, objektech a vztazích mezi nimi vzhledem k určité množině objevů či jevů. Jedním z hlavních rysů kvantitativního výzkumu je numerické měření specifických aspektů sledovaného jevu, které umožňuje jeho procentuální vyjádření v přesných číslech, případně výpočet statistické odchylky.¹⁴⁴ Z tohoto důvodu se s ohledem na zkoumanou problematiku jeví provedení kvantitativního výzkumu pro účely této práce jako vhodné.

Při realizaci kvantitativního výzkumu byla záměrně použita metoda sběru dat formou dotazníku, jelikož umožňuje oslovení širokého reprezentativního vzorku respondentů,

---

¹⁴⁴ SKUTIL, M. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál s.r.o., 2011, s. 59. ISBN 978-80-7367-778-7.

a to v relativně krátkém čase a lokalitě, s možností zisku odpovědí vysoké vypovídací hodnoty, pro jejich další, následné zpracování.

Vlastní dotazník použitý v práci tvoří celkem dvacet otázek, přičemž smyslem prvních čtyř otázek, je zjištění rámcového demografického základu zkoumaného souboru. Následných šestnáct otázek již směřuje přímo ke zkoumání postojů, jako takových. Dotazník má ve třinácti případech koncipovanu možnost odpovědi dle uzavřené hodnotící Likertovy pěti bodové hodnotící škály formou vyjádření ANO - SPÍŠE ANO – NEVÍM - SPÍŠE NE - NE.

Podle Gavory (2010) je použití Likertovy škály v pedagogickém výzkumu nejpoužívanější metodou, vhodnou ke zjišťování postojů a názorů lidí.¹⁴⁵ Zjišťujeme jimi míru jevu, nebo jeho intenzitu. Lichý počet odpovědí je užít záměrně, aby bylo možné symetricky určit odchylku od středu nalevo, nebo napravo.¹⁴⁶

Z důvodu dosažení jasného vyjádření, které faktory nejvíce ovlivňující postoje, byly v dotazníku použity i tři polozavřené otázky, které nabízející výběr z již specifikovaných možností odpovědí, doplněných rovněž o možnost vlastního slovního vyjádření v případě, že respondent nenalezl žádnou uspokojivou odpověď.

Dotazník byl respondentům distribuován osobně, a to za účelem zajištění osobního kontaktu, resp. představení se respondentům, přičemž jim byly sděleny důvody prováděného výzkumu, i instrukce k vyplnění. Důvodem bylo jednak navození větší vážnosti a projevení zájmu o zkoumanou problematiku u respondentů, s cílem jednak zvýšit jejich angažovanost, ale i zajištění větší návratnosti zpracovaných dotazníků, jelikož jsem nemohl být z časových důvodů jejich zpracování přítomen. Respondenti byli rovněž upozorněni, že předkládaný dotazník je zcela anonymní a jeho výsledku budou použity výhradně pro potřeby mé diplomové práce.

---

¹⁴⁵ GAVORA, P.; et al. *Elektronická učebnice pedagogického výzkumu*. [online].].[cit. 2014-02-23]. Bratislava: Univerzita Komenského, 2010. Dostupné z <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/> ISBN 978-80-223-2951-4.

¹⁴⁶ SKUTIL, M. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál s.r.o., 2011, s. 84. ISBN 978-80-7367-778-7.

4.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Při stanovování výzkumného vzorku (výběrového souboru), bylo vycházeno dle metodologických zásad ze souboru základního, který v tomto případě představují všichni příslušníci Policie České republiky.

Vlastní výzkum byl proveden na území města Brna, a to s příslušníky Policie ČR, Městského ředitelství Brno. Stěžejní část výzkumného vzorku tvořili příslušníci Oddělení hlídkové služby (OHS) Brno, jelikož jejich primární služební činností je zabezpečení sil rychlé reakce na volání tísňové linky 158.

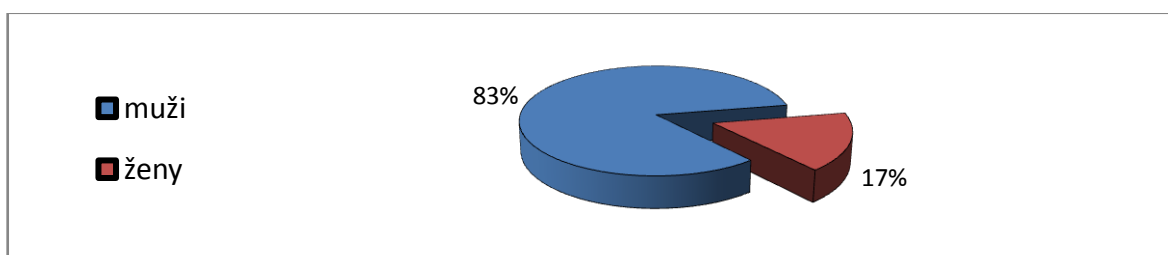
Jedná se tedy o policisty, kteří přicházejí do styku s oběťmi domácího násilí bezprostředně po spáchání činu, či jen při prověřování oznámení o podezření na domácí násilí od nezúčastněných osob. Na jejich správném úsudku a zodpovědném přístupu k plnění služebních povinností pak záleží rozpoznání jednotlivých znaků a komunikace s aktéry domácího násilí. Podstatné je nalezení důvěry a vytvoření pocitu bezpečí, které má vliv na veškeré následně poskytnuté formy pomoci. Klíčovou úlohu při tomto řešení hrají právě postoje zúčastněných policistů spočívající v osobní angažovanosti, znalostech, zkušenostech a empatii. Policisté této jednotky rovněž podstupují nadstandardní výcvik, přičemž každý z policistů musí absolvovat speciální baterii psychologických testů, které jsou zaměřeny na řešení problémů v rámci mimořádných událostí, a při provádění služebních zákroků se zvýšenou psychickou zátěží. Policisté Oddělení hlídkové služby provádí vlastní výkon služebních činností nepřetržitě, a to na celém teritoriu města Brna.

Druhou část výzkumného vzorku tvořili policisté všech osmi Obvodních oddělení Policie ČR (OOP) dislokovaných rovněž ve městě Brně, kteří provádí výkon služby výhradně ve svých svěřených územních lokalitách. Zabývají se rovněž hlídkovou, ale i obchůzkovou činností, a rovněž se v rámci svých kompetencí zabývají případy domácího násilí.

V rámci realizace výzkumu bylo policistům na útvary Policie ČR rozdáno celkem 150 kusů vytištěných dotazníků (OHS 70 ks, každé OOP 10 ks), přičemž vyplněných se jich vrátilo pouze 139 (OHS - návratnost 100%). Následnou kontrolou před jejich vlastním vyhodnocením bylo zjištěno, že ve dvou dotaznících nebyly zodpovězeny veškeré položené otázky. V důsledku jejich započítání by došlo k objektivnímu zkreslení získaných dat. Proto byly vyřazeny. Tudiž návratnost řádně vyplněných, platných dotazníků, činila 137 kusů, což představuje celkem 91 % všech rozdaných dotazníků. Výzkumný soubor tedy tvořilo celkem 137 respondentů.

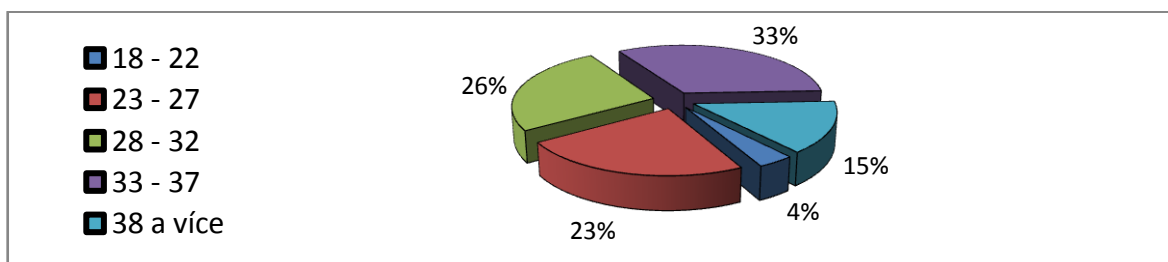
Pro názorné přiblížení demografické struktury výzkumného vzorku vyplynuly údaje zobrazené v grafech č. 1 - 4. Z hlediska pohlaví byli respondenti zastoupeni 23 ženami (17%) a 114 muži (83%). Viz graf č. 1.

Graf č. 1: Rozdělení respondentů podle pohlaví

Věkové skupiny respondentů byly zastoupeny následovně. Policistů do 22 let bylo 5 (4%), ve věku od 23-27 let bylo zjištěno 32 (23%) osob, policistů v rozmezí 28-32 let bylo 35 (26%). Věkovou kategorií 33 – 37 let reprezentovalo 45 (33%) policistů a vzorek policistů starších 38 let činilo 20 osob (15%). Viz graf č. 2.

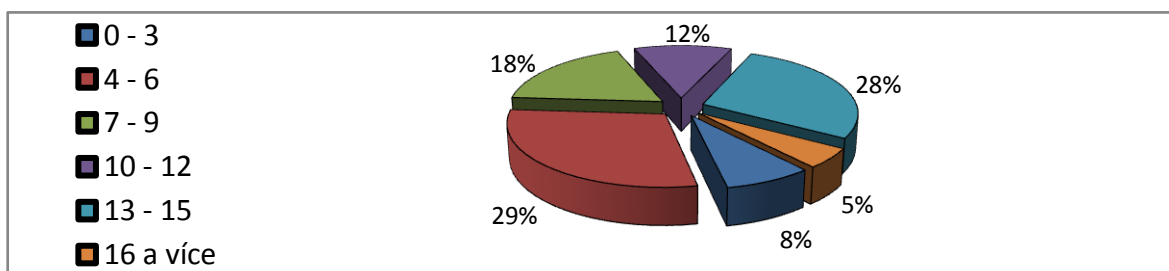
Graf č. 2: Rozdělení respondentů podle věku

Skladba délky trvání služebního poměru byla u zkoumaného vzorku následující. Policistů s délkou služebního poměru do 3 let (tedy na dobu určitou, do vykonání služební

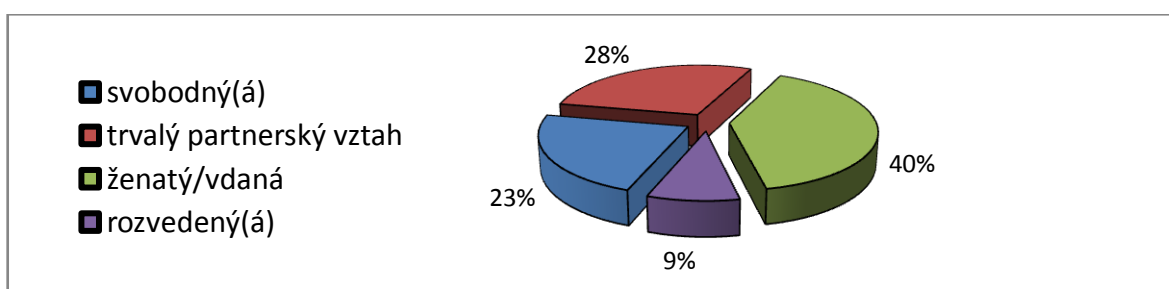
závěrečné zkoušky) bylo zjištěno pouze 11 (8%), s délkou trvání 4-6 let pak 40 (29%) policistů, s délkou služebního poměru 7-9 let 25 (18%) osob, s délkou 10-12 let 16 (12%) policistů a zkušených policistů s délkou trvání služebního poměru 13-15 let 38 (28%). Policisté, jejichž doba služebního poměru přesáhla 16 let, byli zastoupeni 7 policisty, což tvořilo pouze 5% z dotazovaných respondentů. Viz graf č. 3.

Graf č. 3: Rozdělení respondentů podle délky trvání služebního poměru v letech

Podle rodinného stavu je vzorek policistů zastoupen 31 (23 %) svobodnými osobami žijícími mimo partnerský vztah, dále 39 (28%) policisty, kteří žijí v nemanželském, ale trvalém partnerském vztahu. Skupinu policistů žijících v manželském svazku tvoří 55 (40%) osob. Rozvedení jsou zastoupeni 12 policisty, což činí 9 % z celkového počtu. Viz graf č. 4.

Graf č. 4: Rozdělení respondentů podle rodinného stavu

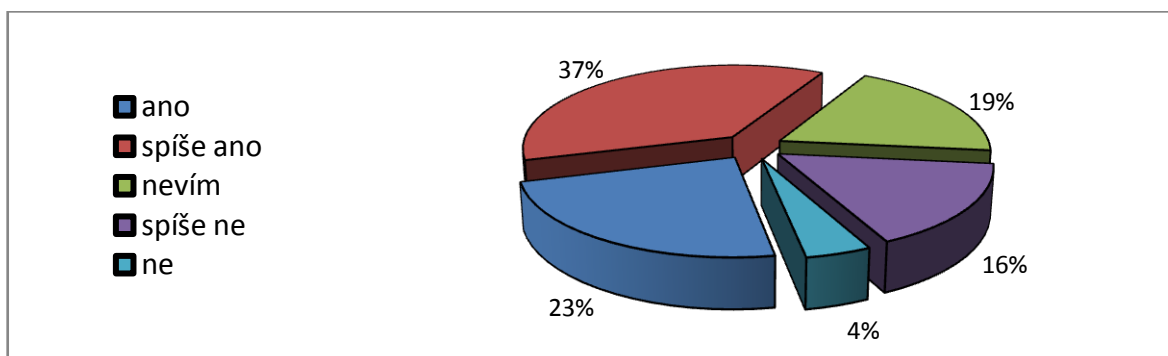

4.4 Výsledky výzkumu

Vyhodnocení odpovědí zjištěných v rámci otázek uvedených v dotazníku, je vyjádřeno zjištěným skutečným počtem odpovědí, resp. jejich procentuálním zastoupením. Takto zjištěné výsledky jsou dále pro větší přehlednost zaokrouhleny na celá čísla a vyznačeny přímo v grafu u jednotlivých výsečí.

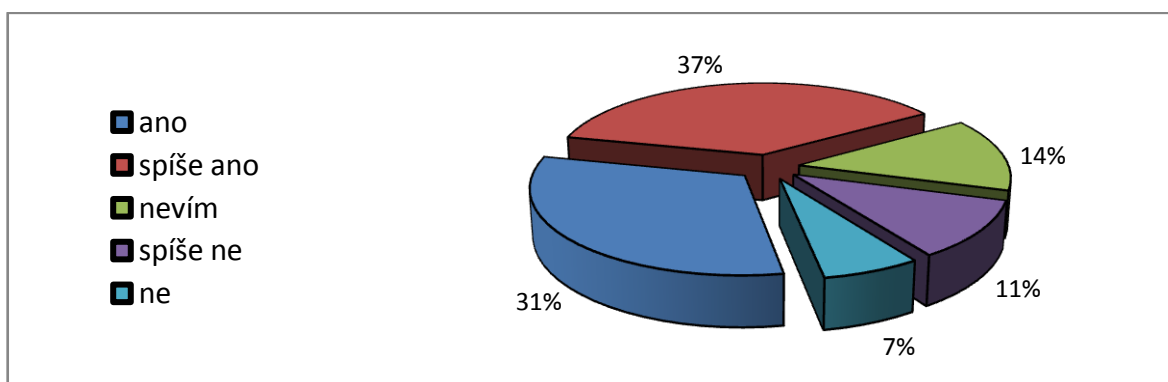

Graf č. 5: Domníváte se, že platná legislativní úprava Vám poskytuje účinnou pomoc při řešení případů domácího násilí?

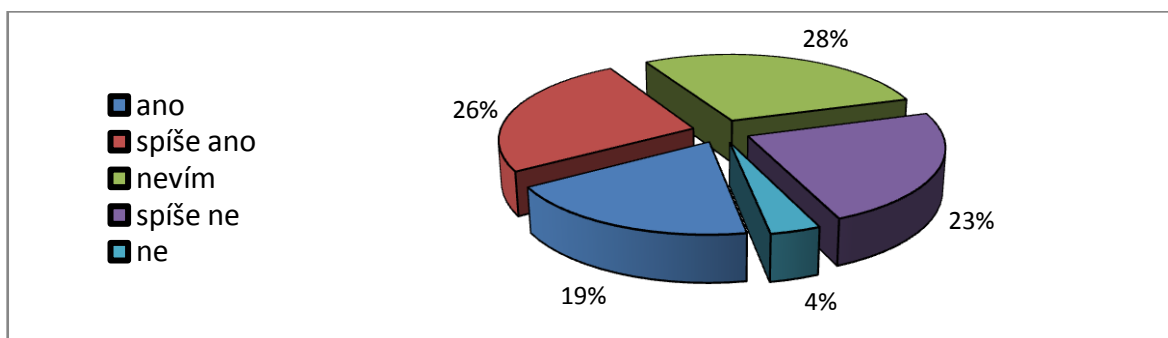
Celkem 32 (23%) policistů se domnívá, že stávající legislativní úprava jim poskytuje účinnou pomoc, při řešení případů domácího násilí. Velmi výrazně se policisté vyjádřili rovněž zvolením odpovědi SPÍŠE ANO, a to v 51 (37%) případech. Únikovou odpověď NEVÍM volilo 26 (19%) respondentů, variantu SPÍŠE NE zvolilo 22 (16%) policistů. Nedostatečnou legislativní oporu při řešení domácího násilí pociťuje 6 (4%) policistů, kteří se vyjádřili vyhraněnou odpovědí NE.

Graf č. 6: Vnímáte institut vykázání jako dostatečný nástroj policie k zabránění bezprostřední eskalace násilí?

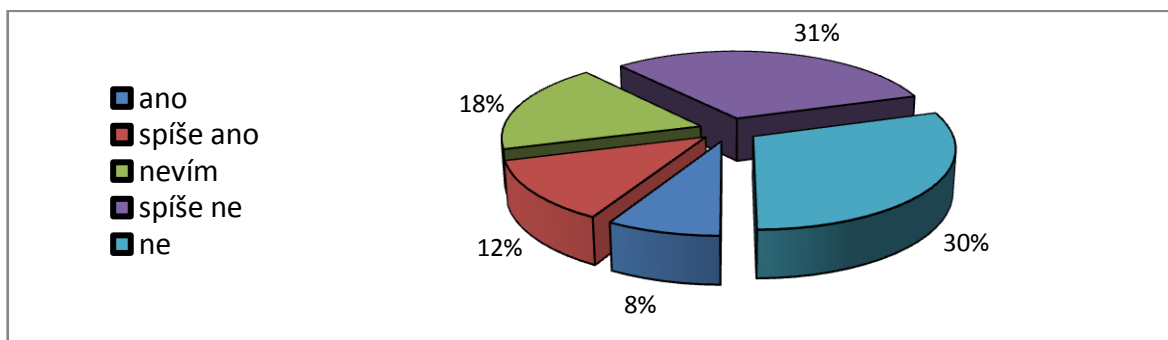
Zavedení institutu vykázání, resp. jeho použití, vnímá jako dostatečný nástroj k zabránění páchaní bezprostředního násilí 43 (31%) dotazovaných policistů. Odpovědi SPÍŠE ANO se vyjádřilo 51 (37%). Celkem 19 (14%) respondentů nedokázalo posoudit přínos tohoto oprávnění vyplývajícího ze zákona, a proto zvolili odpověď NEVÍM. SPÍŠE NE se vyjádřilo jen 15 (11%) respondentů, a pouze 9 (7%), což svědčí o celkovém velmi pozitivním vnímání využití tohoto účinného nástroje v rukách policie.

Graf č. 7: Myslíte si, že intervenční centra poskytují obětem domácího násilí dostatečnou následnou péči? (sociální a právní služby...)

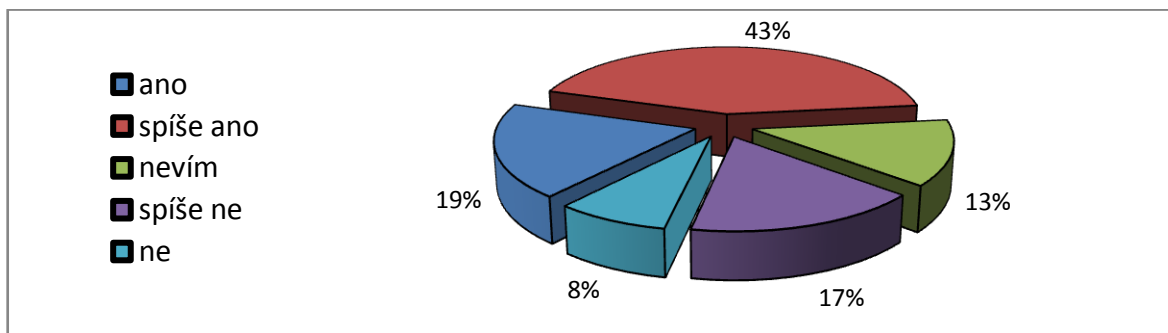
Pouze 26 (19%) policistů se vyjádřilo ANO. Pozitivně smýšlející policisté 35 (26%) si myslí, že intervenční centra dokážou poskytnout obětem domácího násilí dostatečnou a potřebnou péči v takovém rozsahu, který se od nich očekává. Překvapivě se vyjádřilo 39 (28%) respondentů, kteří nedokážou míru efektivity posoudit, a proto volili odpověď NEVÍM. Rovněž je velkým překvapením vysoké zastoupení odpovědi SPÍŠE NE, které volilo 32 (23%) policistů. Odpovědi NE se vyjádřilo 5 (4%) respondentů.

Graf č. 8: Jste přesvědčen/a, že měla policie stejné možnosti k úspěšnému řešení DN i před přijetím zákona na ochranu před domácím násilím?

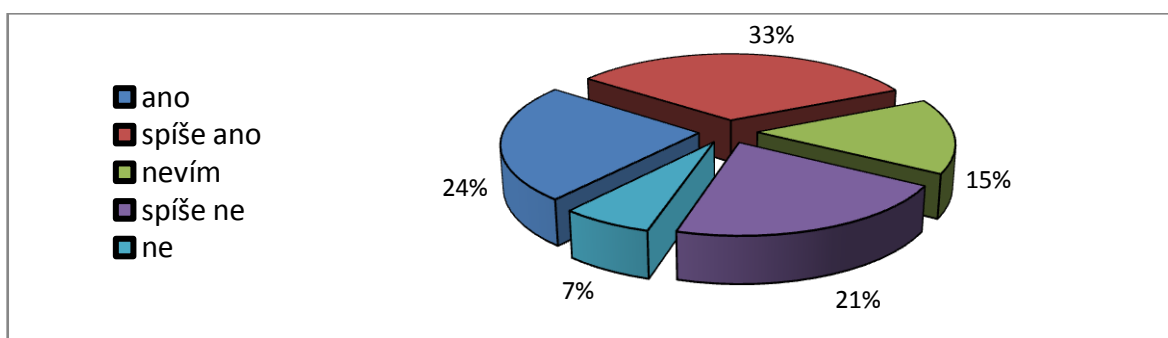
Z grafu je patrné, že většina policistů je přesvědčena, že přijetí klíčového zákona na ochranu před domácím násilím, jim poskytlo lepší možnosti pro výkon jejich činnosti, což se promítlo do skladby odpovědí zastoupené volbou SPÍŠE NE 43 (31%) a NE 41 (30%). Celkem 11 (8%) respondentů následovaných 17 (12%) respondentů volilo možnost odpovědi ANO a SPÍŠE ANO. Volbou NEVÍM se vyjádřilo 25 (18%) policistů. Výsledný součet tedy rovněž potvrdil závěry vyplývající z otázky č. 5 a č. 6, tedy pozitivní ovlivňování postojů v důsledku pozitivního nastavení systémových opatření.

Graf č. 9: Věříte, že se oběť může v důsledku využití všech dostupných prostředků (vykázání, předběžné opatření, poskytnutí chráněného bydlení...) skutečně a trvale vymanit se sociálně patologického prostředí?

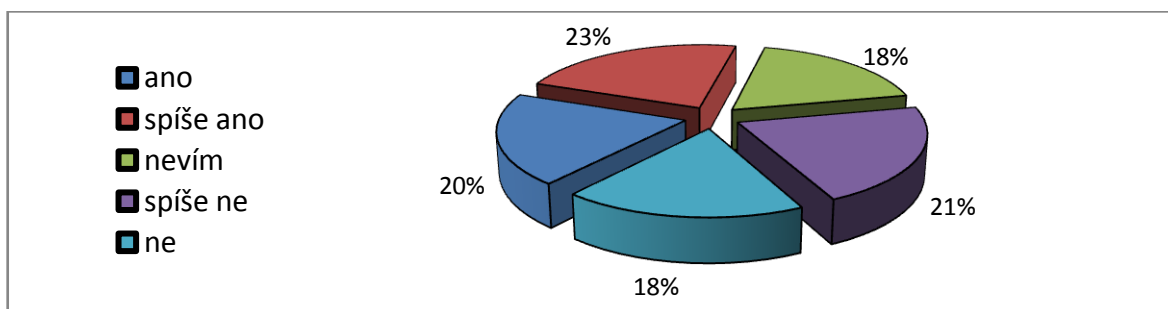
V trvalou možnost změny v důsledku využití všech dostupných prostředků věří celkem 26 (19%) dotázaných, možnost SPÍŠE ANO zvolila drtivá většina respondentů, přičemž se takto vyjádřilo 59 (43%) policistů. Jistou míru nedůvěry vyjádřilo 23 (17%) odpovědí tázaných respondentů. Možnost NE zvolilo pouze 11 (8%) respondentů, což je jistě velmi pozitivní zjištění, ze kterého vyplývá systematická provázanost a funkčnost činěných opatření, která následně pozitivně ovlivňuje postoje policistů. Variantu NEVÍM využilo 18 (13%) tázaných respondentů.

Graf č. 10: Je podle Vás v systému rezortního vzdělávání věnována domácímu násilí dostatečná pozornost?

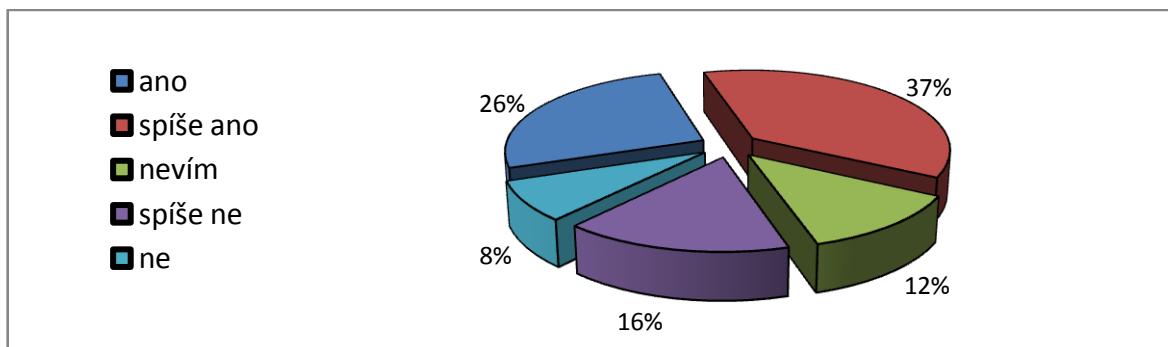
Z grafu vyplývá, že většina respondentů pocítuje dostatečný důraz kladený na problematiku domácího násilí v rámci rezortního vzdělávání, přičemž formou odpovědi ANO se vyjádřilo 33 (24%) respondentů, SPÍŠE ANO pak 45 (33%) dotázaných. NEVÍM zvolilo 21 (15%). SPÍŠE NE tvoří zastoupení 29 (21%) policistů, a jako nedostatečné vyhodnotilo 9 (7%) tázaných policistů.

Graf č. 11: Cítíte se dostatečně připraven (a) na zvládnutí situací při řešení případů domácího násilí? (Rozpoznání znaků, druhů DN, úkony na místě činu).

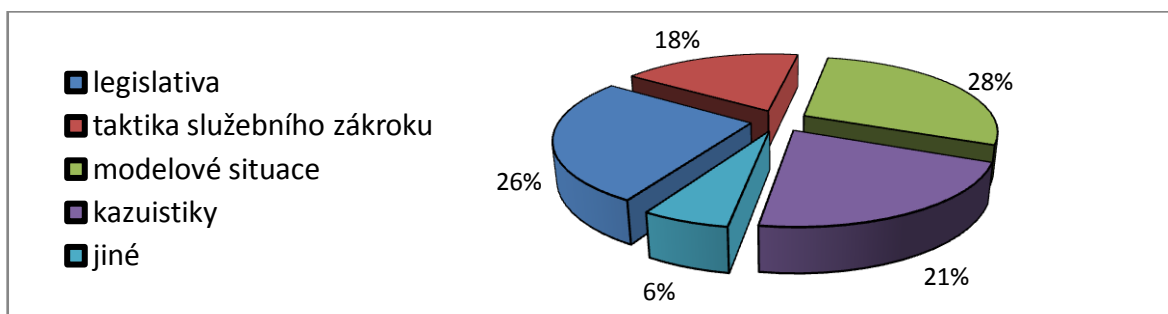
Překvapivě se na úspěšné zvládnutí situací při řešení domácího násilí cítí pouze 27 (20%) respondentů, kteří odpověděli ANO, následování méně vyhraněným vyjádřením SPÍŠE ANO, které využilo 31 (23%) dotazovaných. Jejich vyjádření je o to více překvapující, že v otázce č. 10 se většina dotazovaných vyjádřila k dostatečnému začlenění DN v rámci edukačního procesu pozitivně. 25 (18%) dotazovaných se vyjádřilo formou NEVÍM. Možnost SPÍŠE NE zvolilo 29 (21%) a NE 25 (18%) policistů.

Graf č. 12: Domníváte se, že systém rezortního vzdělávání (ZOP + následné kurzy) umožňuje v rámci výuky reálně pochopit složitost této problematiky?

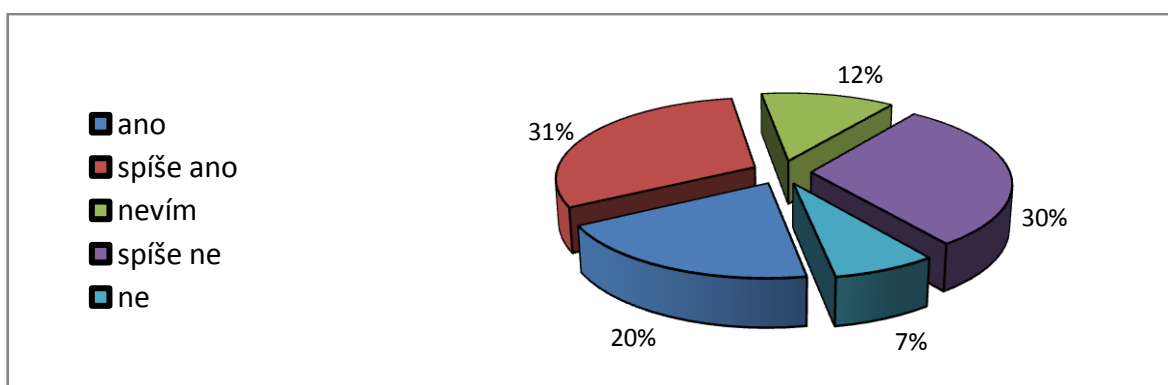
Rezortní vzdělávání považuje za efektivní 36 (26%) dotázaných. 51 (37%) respondentů jej hodnotí stupněm SPÍŠE ANO, což je jistě potěšující. Na druhou stranu je znepokojující, že při konfrontaci s výsledky prezentovanými v grafu č. 10 a č. 12 nekorespondují se závěry vyplývajícími z grafu č. 11. NEVÍM představuje jen 17 (12%) odpovědí. SPÍŠE NE odpovědělo 22 (16%) a NE 11 (8%) dotazovaných.

Graf č. 13: Který z prvků v této oblasti výuky považujete při ovlivňování postojů za stěžejní?

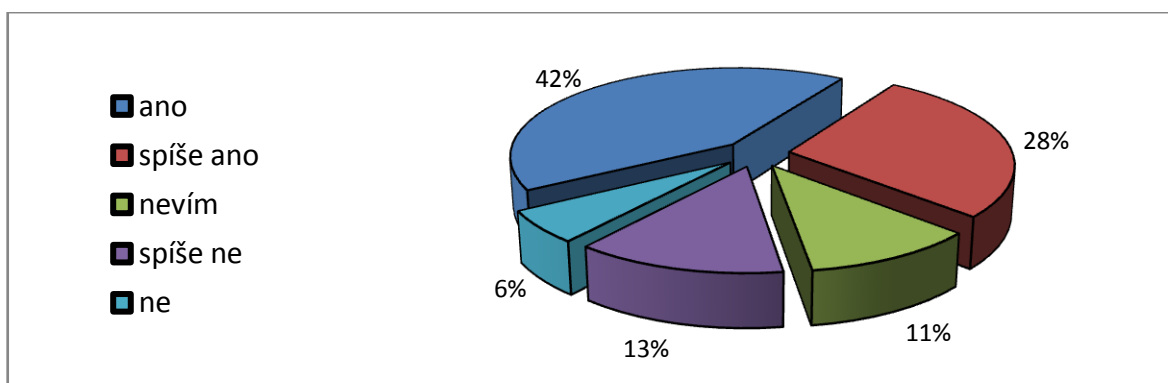

Tato otázka obsahově navazuje na otázku předchozí a jejím smyslem je stanovit prvky, které ovlivňují nejvíce postoje respondentů v rámci edukačního procesu. Za nejdůležitější, respondenti označili modelové situace 39 (28%), těsně následované teoretickou přípravou, spočívající v dokonalém zvládnutí legislativy, pro kterou se vyjádřilo 36 (26%) dotázaných. Rovněž překvapivé je dosažení 29 (21%) odpovědí pro kazuistiky, které frekventantům škol či kurzů přináší zprostředkovaný, ale reálný kontakt s danou problematikou. Zvládnutí taktiky služebního zákroku považuje za důležité 25 (18%) policistů a alternativní možnost odpovědi využilo 8 (6%) dotázaných, přičemž všech osm uvedlo následné kurzy zabývající se touto problematikou.

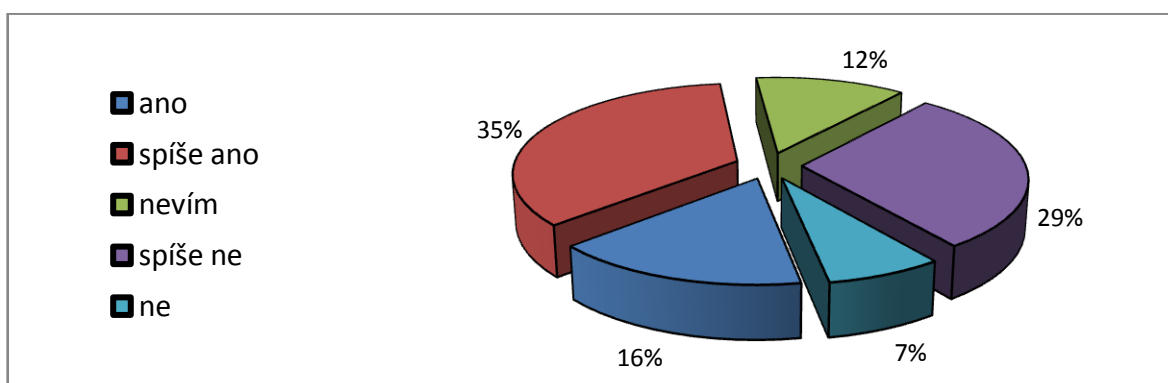
Graf č. 14: Došlo u Vás v důsledku rezortního vzdělávání ke změně postoje ve vnímání problematiky domácího násilí?

Z grafu vyplývá, že ANO zvolilo 27 (20%) respondentů, SPÍŠE ANO odpovědělo celých 42 (31%) dotazovaných, což je jistě pozitivní zjištění. Zvláště, když ke změnám postojů dochází v obecné rovině spíše sporadicky. Možnost NEVÍM využilo 17 (12%) policistů. 41 (30%) policistů se domnívá, že u nich v důsledku rezortního vzdělávání spíše ke změně postoje nedošlo. NE odpovědělo jen 10 (7%) dotazovaných.

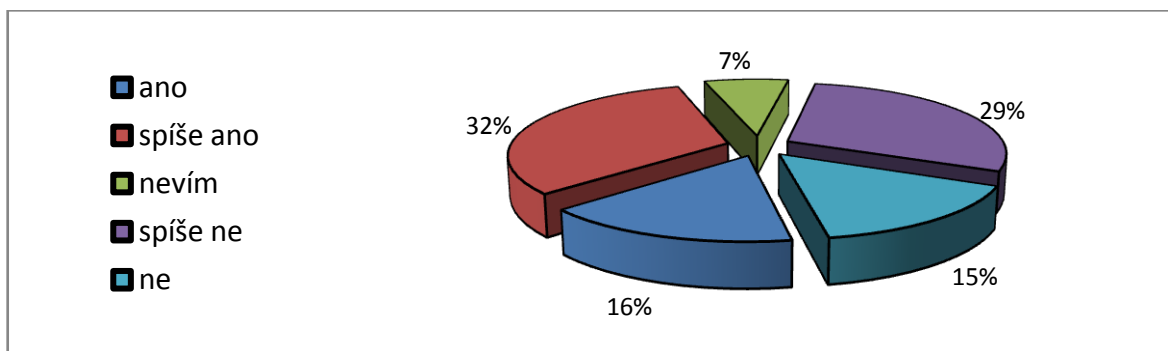
Graf č. 15: Pokládáte domácí násilí za závažný společenský problém?

Domácí násilí hodnotí jako závažný společenský problém velmi vysoké zastoupení 58 (42%) respondentů, SPÍŠE ANO pak uvedlo 38 (28%) policistů. To svědčí o složitosti tohoto fenoménu a vážnosti, s jakou k němu policisté přistupují. Otázku pak nedokáže posoudit 15 (11%) dotazovaných. Odpověď SPÍŠE NE zvolilo 18 (13%) policistů. Je potěšující, že pouze 8 (6%) dotazovaných nespátřuje v problematice domácího násilí závažný společenský problém.

Graf č. 16: Vnímáte problematiku domácího násilí z hlediska plnění úkolů policie jako jednu z prioritních?

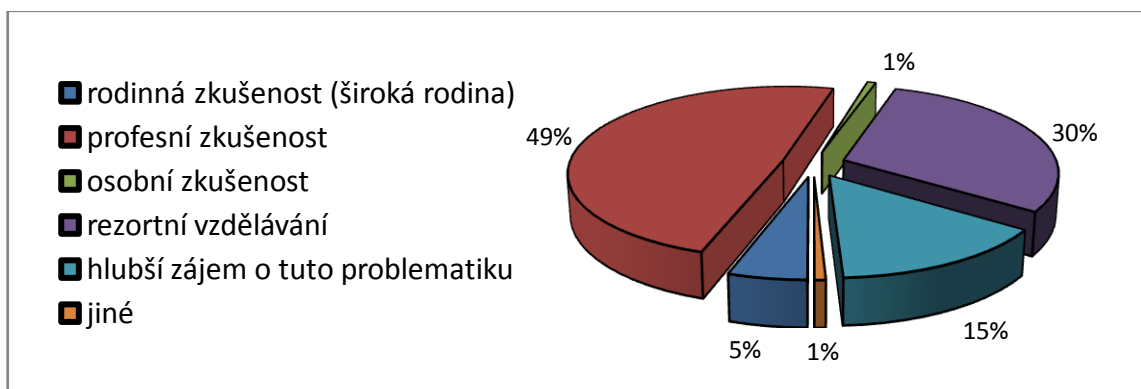
Domácí násilí považuje za jednu z priorit při plnění úkolů policie 22 (16%) dotázaných. SPÍŠE ANO se vyjádřilo 48 (35%) policistů, což nesevědí pouze o pozitivním vnímání snahy ze strany vedení policie řešit tento typ nežádoucího jevu, ale i faktu, že jej tak vnímají sami policisté, jako její základní výkonné prvky. Zjištěné procentuální vyjádření rovněž potvrdilo výsledek zkoumání z předchozí otázky, na kterou volně navazuje. NEVÍM uvedlo 17 (12%) dotázaných. SPÍŠE NE 40 (29%) a odpověď NE využilo 10 (7%) policistů.

Graf č. 17: Došlo u Vás v průběhu profesního působení u policie ke změně postojů k domácímu násilí?

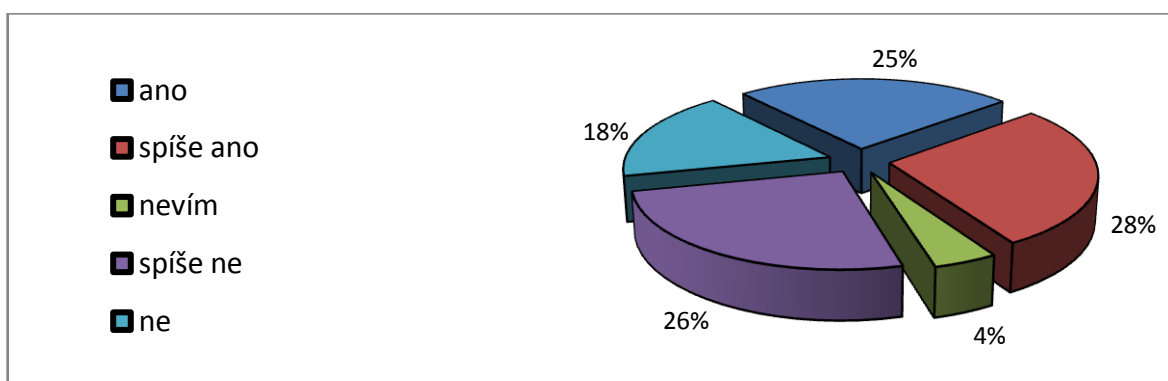
Výsledky této otázky jsou pro provedení výzkum stěžejní. Celkem 22 (16%) respondentů se vyjádřilo ANO, SPÍŠE ANO použilo méně vyhraněný souhlas 44 (32%) respondentů. Je zajímavé, že proti jiným otázkám se zde vyjádřilo možností NEVÍM pouze 10 (7%) dotázaných, což svědčí o jejich rozhodnosti, resp. pevnosti vyhraněného přesvědčení. Ke změně postojů v průběhu služby spíše nedošlo u 40 (29%) dotázaných, kteří volili možnost SPÍŠE NE. Zbýlých 21 (15%) policistů je přesvědčeno, že po dobu jejich působení u policie se jejich postoj k domácímu násilí nezměnil.

Graf č. 18: Co jej nejvíce ovlivnilo?

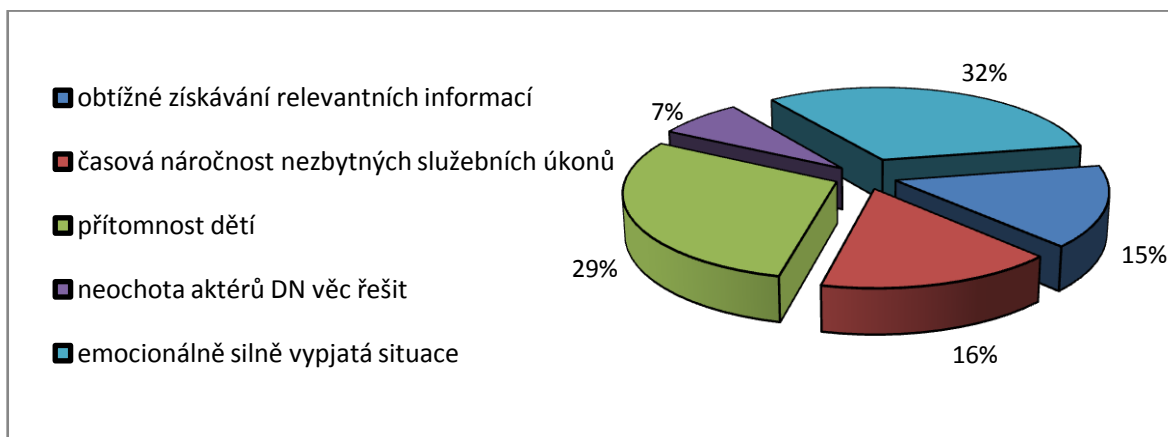
Z grafu vyplývá, že postoje policistů trvale nejvíce ovlivnila až profesní zkušenost získaná v rámci jejich služebního působení u policie, a to v 67 případech, což činí 49 %. Významný činitel představuje rovněž rezortní vzdělání, které volilo 41 (30%) respondentů. Zajímavé je rovněž zjištění, že celých 20 (15%) policistů projevilo osobní hlubší zájem o toto téma. Zkušenost v širokém rodinném kruhu má 7 (5%) dotázaných, což jistě není rovněž zanedbatelné zastoupení. Osobní zkušenost pak uvedl 1 (1%) respondent. Jako zcela marginální se rovněž ukázala volná možnost odpovědi, kterou využil pouze 1 respondent, kdy uvedl působení medializovaných případů a následných odborných debat.

Graf č. 19: Představuje pro Vás řešení domácího násilí větší psychickou zátěž než řešení jiných služebních zákroků?

Řešení služebních zákroků s prvky domácího násilí představuje pro 34 (25%) policistů vyšší psychickou zátěž, než při jiných typech zákroků. SPÍŠE ANO volilo 38 (28%) dotázaných. Nejistotu, tedy NEVÍM vyjádřilo při posuzování této otázky pouze 6 (4%) respondentů. Naopak SPÍŠE NE odpovědělo 35 (26%) policistů, což může svědčit o jejich dobré připravenosti, či psychické odolnosti ovlivněné životními a služebními zkušenostmi. Zvýšenou zátěž nepocítuje 24 (18%) dotázaných.

Graf č. 20: Které faktory na Vás v těchto případech nejvíce působí?

Jako nejsilnější faktor ovlivňující řešení případů se znaky domácího násilí uvedli policisté silně emocionálně vypjaté situace 44 (32%). Toto zjištění těsně následuje přítomnost dětí, která ještě více komplikuje správné provedení zákroku a zvyšuje požadavky a policisty. Pro časovou náročnost objasnění situace, její ovládnutí a pokud možno provedení úspěšného aktuálního řešení se vyjádřilo 22 (16%) dotazovaných. Téměř stejné množství policistů 21 (15%) stresuje obtížné získávání relevantních informací, jelikož aktéři většinou mlčí a získávání svědectví je značně problematické. Neochota aktérů (oběti i násilné osoby) věc řešit, představuje komplikace pro 10 (7%) respondentů.

4.5 Vyhodnocení výsledků výzkumu

Smyslem a cílem provedeného empirického výzkumu realizovaného formou dotazníkového šetření bylo ověření hypotéz uvedených v kapitole 4.1, vztahujících se k postojům příslušníků Policie ČR k problematice domácího násilí.

H1 Stávající systém pomoci obětem DMN poskytovaný státem napomáhá k upevnování pozitivních postojů příslušníků Policie ČR při řešení této problematiky.

Klíčové pro potvrzení, či vyvrácení hypotézy jsou odpovědi uvedené v otázkách č. 5, 6, 7, 8 a 9.

Na otázku č. 5: *„Domníváte se, že platná legislativní úprava poskytuje účinnou pomoc při řešení případů domácího násilí?“*, odpovědělo v pozitivní části hodnotící škály celkem 60 % respondentů, z čehož je zřejmé, že policisté pocítují v platné legislativě účinnou pomoc i oporu.

Na otázku č. 6: *„Vnímáte institut vykázání jako dostatečný nástroj policie k zabránění bezprostřední eskalace násilí?“*, odpovědělo kladně velmi výrazným počtem odpovědí celkem 68 % dotazovaných policistů, což potvrzuje domněnku, že policisté považují institut vykázání za klíčový nástroj policie k eliminaci eskalace násilí, a mají v něj plnou důvěru.

Na otázku č. 7: *„Myslíte si, že intervenční centra poskytují obětem domácího násilí dostatečnou následnou péči?“*, se v pozitivní části hodnotící škály vyjádřilo pouze 45% respondentů, což je poměrně překvapivé zjištění. V negativní části hodnotící škály se vyjádřilo 28% policistů, a 28% nedokázalo následnou péči poskytovanou IC posoudit. Toto zjištění by bylo do budoucna vhodné podrobit analýze.

Na otázku č. 8: „*Jste přesvědčen/a, že měla policie stejné možnosti k úspěšnému řešení DN i před přijetím zákona na ochranu před domácím násilím?*“, se vyjádřilo v negativní části hodnotící škály dominantních 72 % respondentů, což vypovídá o funkčních krocích ve společnosti, které se následně odráží i v činnostech policie.

Na otázku č. 9: „*Věříte, že se oběť může v důsledku využití všech dostupných prostředků skutečně a trvale vymanit se sociálně patologického prostředí?*“, uvedlo v pozitivní části hodnotící škály souhlas 62 % policistů. Z tohoto je zřejmé, že většina policistů zabývajících se problematikou domácího násilí je přesvědčena o smysluplnosti všech činěných opatření.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že policisté v rámci řešení problematiky domácího násilí velmi pozitivně vnímají změny, ke kterým došlo v rámci společenských diskuzí a odborných debat, které následně vedly k legislativním změnám, jejichž aplikace přinesla policistům řadu účinných nástrojů, ke kterým mají důvěru, a jež jim usnadňuje výkon jejich povolání při řešení krizových situací. Tato skutečnost doplněná o přesvědčení, že vynaložené úsilí pomůže potřebným, pak pozitivně ovlivňuje postoje policistů.

Tento závěr vyplývající z empirického výzkumu rovněž koresponduje s rostoucími počty vykázaných osob, uvedených v příloze č. 2 této diplomové práce, což potvrzuje výše stanovený závěr. **Hypotézu H1, je tedy možné považovat za potvrzenou.**

H2 Systém rezortního vzdělávání pozitivně ovlivňuje postoje policistů k problematice domácího násilí.

Klíčové pro potvrzení, či vyvrácení hypotézy jsou odpovědi uvedené v otázkách č. 10, 11, 12, 13 a 14.

Na otázku č. 10: „*Je podle Vás v systému rezortního vzdělávání věnována domácímu násilí dostatečná pozornost?*“, se v pozitivní části posuzovací škály souhlasně vyjádřilo 57% dotazovaných, což svědčí o vnímání důležitosti domácího násilí ze strany vedení policie.

Na otázku č. 11: „*Cítíte se dostatečně připraven (a) na zvládnutí situací při řešení případů domácího násilí?*“, odpovědělo v pozitivní části hodnotící škály pouze 43 % policistů, v negativní části škály pak 39%. Toto zjištění by bylo do budoucna vhodné podrobit analýze.

Na otázku č. 12: „*Domníváte se, že systém rezortního vzdělávání umožňuje v rámci výuky reálně pochopit složitost této problematiky?*“, se v pozitivní části hodnotící škály vyjádřilo 63 % respondentů.

Na otázku č. 13: „*Který z prvků v této oblasti výuky považujete při ovlivňování postojů za stěžejní?*“, volilo 28 % respondentů modelové situace. Následovala priorita v legislativě (26 %), začleňování kazuistik (21 %), taktiky služebních zákroků (18 %).

Na otázku č. 14: „*Došlo u Vás v důsledku rezortního vzdělávání ke změně postoje ve vnímání problematiky domácího násilí?*“, odpovědělo v pozitivní části hodnotící škály celkem 51 % respondentů. V negativní škále činil součet 37 %.

Většina příslušníků policie vnímá nastavení systému rezortního vzdělávání pozitivně, přičemž dle jejich vyjádření dochází v rámci edukačního procesu k rozvoji pozitivních, prosociálních postojů, a to i přes skutečnost, že poměrně velká část respondentů se necítí být zcela připravena na řešení případů domácího násilí. **Hypotézu H2, je tedy možné považovat za potvrzenou.**

H3 Délka trvání služebního poměru ovlivňuje postoje policistů k problematice domácího násilí.

Klíčové pro potvrzení, či vyvrácení hypotézy jsou odpovědi uvedené v otázkách č. 15, 16, 17, 18, a doplňkových rozšiřujících otázkách 19 a 20.

Na otázku č. 15: „*Pokládáte domácí násilí za závažný společenský problém?*“, se v pozitivní části hodnotící škály vyjádřilo 70 % respondentů, přičemž konkrétní početní vyjádření odpovědí je uvedeno v tabulce č. 1.

Tab. 1 Vyjádření policistů k otázce č. 15

DÉLKA SLUŽBY	ANO	SPÍŠE ANO	NEVÍM	SPÍŠE NE	NE
0 - 3	3	3	3	1	1
4 - 6	14	10	4	7	5
7 - 9	12	7	2	3	1
10 - 12	9	5	1	1	0
13 - 15	17	11	4	5	1
16 a více	3	2	1	1	0

Z tabulky vyplývá, že policisté s délkou služby do 3 let (do vykonání služební zkoušky) vnímají závažnost méně intenzivně, než kolegové s délkou služby 4 - 6 let, kde dochází k výraznému nárůstu. Rozmezí 7 - 12 let trvání služebního poměru je charakterizováno mírným poklesem. Domácí násilí považují za závažný společenský problém nejzkušenější policisté s délkou služebního poměru 13 - 15 let.

Na otázku č. 16: „*Vnímáte problematiku domácího násilí z hlediska plnění úkolů policie jako jednu z prioritních?*“, odpovědělo v pozitivní části hodnotící škály 51 % policistů. Početní vyjádření odpovědí je uvedeno v tabulce č. 2.

Tab. 2 Vyjádření policistů k otázce č. 16

DÉLKA SLUŽBY	ANO	SPÍŠE ANO	NEVÍM	SPÍŠE NE	NE
0 - 3	2	2	2	4	1
4 - 6	3	16	7	10	4
7 - 9	3	12	2	5	3
10 - 12	4	5	3	4	0
13 - 15	8	12	3	13	2
16 a více	2	1	0	4	0

Policisté s délkou služby do 3 let, se k otázce vyjádřili prakticky zcela vyrovnaně napříč hodnotícím spektrem. Prioritu domácího násilí v rámci plnění svých služebních činností pociťují zejména policisté s délkou služby 4 - 9 let. Pak dochází k drobné stagnaci a v průběhu 13 - 15 roku služby opět policisté vnímají problematiku domácího násilí jako prioritní.

Na otázku č. 17: „Došlo u Vás v průběhu profesního působení u policie ke změně postojů k domácímu násilí?“, odpovědělo v pozitivní části hodnotící škály 48 % tázaných policistů, v negativní části hodnotící škály pak 45 % policistů. Početní vyjádření je uvedeno v tabulce č. 3.

Tab. 3 Vyjádření policistů k otázce č. 17

	ano	spíše ano	%	spíše ne	ne	%
0 - 3	2	3	45%	4	1	45%
4 - 6	8	12	50%	14	5	48%
7 - 9	3	10	52%	6	4	40%
10 - 12	3	5	50%	5	2	44%
13 - 15	6	13	50%	9	7	42%
16 a více	0	1	14%	2	2	57%
			48%			45%

Ze získaných odpovědí je patrné, že v průběhu profesního života, resp. v důsledku délky služby u policistů dochází k pozvolné změně postojů k domácímu násilí, byť procentuální vyjádření prezentovaného výsledku je velmi nevýrazné, což ostatně potvrzuje skutečnost, že ke změnám postojů dochází v průběhu života člověka spíše sporadicky, nicméně je to možné.

Na otázku č. 18: „Co jej nejvíce ovlivnilo?“, uvedlo 49 % respondentů profesní zkušenost, 30 % rezortní vzdělávání a překvapivě 15 % osobní hlubší zájem o zkoumanou problematiku.

Doplňkové otázky:

Na otázku č. 19: „Představuje pro Vás řešení domácího násilí větší psychickou zátěž než řešení jiných služebních zákroků?“, v pozitivní části hodnotící škály odpovědělo 53 % policistů.

Na otázku č. 20: „Které faktory na Vás v těchto případech nejvíce působí?“, uvedlo 32 % respondentů emocionálně vypjaté situace a 29 % přítomnost dětí.

Analýzou dat získaných k této hypotéze bylo zjištěno, že většina policistů pokládá domácí násilí i nadále za závažný společenský problém. Zejména kategorie policistů s délkou služby 4 - 9 let, která z hlediska dosahované výslednosti zastupuje nejproduktivnější skupinu policistů (kvantitu), ale i policisté v kategorii 13 – 15 let, kteří představují ty, jež disponují největšími zkušenostmi (kvalitou).

Dotazovaný vzorek rovněž považuje zvládnutí a poskytování efektivní pomoci při řešení případů domácího násilí za jeden z prioritních úkolů policie. Míra tohoto přesvědčení koresponduje přímo úměrně délkou odsloužených let. V důsledku profesního působení u policie došlo u většiny dotazovaných policistů ke změně postoje k domácímu násilí, přičemž nejvýraznějším prvkem překvapivě nebylo rezortní vzdělávání, ale prožitá profesní zkušenost. Tato pak pro většinu policistů představuje vyšší psychickou zátěž než provádění jiných typů služebních zákroků, a to zejména z důvodu silně emocionálně vypjaté situace při jejich řešení. **Hypotézu H3, je tedy možné považovat rovněž za potvrzenou.**

ZÁVĚR

V této diplomové práci jsem se zabýval postoji příslušníků Policie ČR k problematice domácího násilí, jakožto závažnému sociálně patologickému jevu, který je často doprovázen velice destruktivními následky zejména v sociální oblasti aktérů domácího násilí, odehrávajícími se zpravidla skrytě, v primárních skupinách. Tedy prostředí, které má naopak vytvářet vhodné podmínky pro řádný a zdravý vývoj každého jedince společnosti, zejména pak dětí.

Postoje příslušníků Policie ČR jako zástupců represivní a silové složky společnosti, mohou být značně ovlivňovány společenským vnímáním dané problematiky, ale i hodnotami, které sama společnost vyznává. Policisté jsou mimo svůj vztah ke sboru daný služební přísahou rovněž „jen“ občany této země a jsou vzorkem celé populace. Na rozdíl od občanů však požívají výsad moci, která je jim delegována platnými zákony. Při výkonu povolání jsou ovlivňováni mnoha faktory, mezi které patří i jejich postoje k různým problematikám, jejichž řešení spadá do náplně jejich služebních činností. S ohledem na skutečnost, že policisté by měly chránit společnost od vlivů a důsledků různých forem patologického jednání, důležitost zaujímání, či ovlivňování postojů pozitivním směrem této složky je při každodenní komunikaci s patologickým prostředím klíčová.

V rámci vyhodnocení výzkumu, resp. analýzou získaných dat bylo zjištěno, že příslušníci Policie ČR vnímají zvládnutí problematiky domácího násilí jako podstatnou a nedílnou součást výkonu svých pravomocí v rámci jejich služebního zařazení, přičemž si uvědomují jeho specifika, ale i složitost a úskalí, které s sebou přináší. Rovněž si uvědomují pozitivní posun, ke kterému nejprve došlo v rámci změny vnímání důležitosti tohoto problému širokou společností, ale i následné, a nyní již účinné právní, resp. využívané legislativní kroky, které jim otevřely další nové možnosti při řešení tohoto typu násilí intimního charakteru. Policisté velice pozitivně vnímají ustavení tří základních pilířů pomoci obětem domácího násilí, jelikož tato koncepce značně zvyšuje možnost oběti trvale se vymanit ze spirály domácího násilí, a je pro ně jasným signálem, že na řešení této problematiky nejsou sami, resp. že jejich intervence nejsou jednorázovým, a zbytečným

opatření. V rámci jejich profesního působení dochází k pozitivnímu ovlivňování jejich postojů k domácímu násilí, ať už vlivem rezortního vzdělávání, kde je nejvíce ovlivnily prováděné modelové situace, tak zejména v důsledku prožité profesní zkušenosti získané při realizaci služebního zákroku s prvky domácího násilí. Tento typ zákroků pro ně představuje větší psychickou zátěž, zejména v důsledku stresu, vyplývajícího z dané emocionálně vypjaté situace.

Z výsledků výzkumu však vyplynuly i okolnosti, kterými by bylo vhodné se v budoucnu v rámci vrcholných manažerských postů a vhodných edukačních opatření dále zabývat, resp. se je pokusit redukovat, či eliminovat. Z odpovědí bylo zřejmé, že ne všichni policisté mají jasně vyhraněný postoj k činnostem a možnostem nabízené pomoci Intervenčními centry. Domnívám se, že by bylo vhodné tento fakt více začlenit do rezortního vzdělávání nově nastupujících policistů, ale i následně pořádaných opakovaných, či specializovaných kurzů, a tím rozšířit policistům obzory tak, aby úzce nevnímali pouze svoje vlastní možnosti řešení, ale vnímali i širší souvislosti, protože jen vzájemná znalost a provázanost systému, umožní jeho správnou funkci.

Rovněž ne zcela zanedbatelná část policistů, se i přes veškeré činěné kroky v rámci rezortního vzdělávání necítí být zcela připravená na řešení zákroků s prvky domácího násilí. Proto by bylo vhodné, využívat ve větší míře v rámci výuky modelové situace s navozením reálných, zátěžových situací a výuky technik jejich zvládnutí.

Domnívám se, že realizace jakéhokoliv navrženého opatření, by policistům při výkonu jejich povolání poskytla další jasný signál směřující k utvrzení jejich vnitřní motivace pomoci potřebným ve větší míře, než jen z pouhé úřední povinnosti, a to z vlastního přesvědčení, a také beze strachu, že si nezvládnutím situace mohou způsobit vážné právní důsledky.

Domácí násilí je v dnešní společnosti již relativně často diskutované téma, kterému je věnována poměrně značná pozornost. Mohlo by se zdát, že je i zbytečně přeceňované, nicméně stále můžeme sledovat různé, i mediálně známé případy, končící fatálními následky. Jelikož tento jev nelze ze společnosti nijak vymýt, jistě si zasluhuje naši pozornost i v budoucnu, zvláště v organizaci, jako je Policie ČR.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Zákony

- [1] Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění.
- [2] Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, vyhlášená usnesením předsednictva České národní rady, ve smyslu ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
- [3] Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, v platném znění.
- [4] Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (Trestní řád), v platném znění.
- [5] Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění.
- [6] Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, v platném znění.
- [7] Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, v platném znění.
- [8] Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.
- [9] Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.
- [10] Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád.
- [11] Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník.
- [12] Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.
- [13] Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Odborná literatura

- [14] BEDNÁŘOVÁ, Z.; MACKOVÁ, K.; WÜNSCHOVÁ, P.; et al. *Domácí násilí, zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009, 92 s. ISBN 978-80-254-5422-0.
- [15] BEDRNOVÁ, E.; NOVÝ, I.; et al. *Psychologie a sociologie řízení*. Praha: Management Press, 1998, 555 s. ISBN 80-85943-57-3.
- [16] CONWAYOVÁ, H. L. *Domácí násilí*. Praha: Albatros plus, 2007, 158 s. ISBN 978-80-00-01550-7. Z originálu Helen L. Conway. *Domestic Violence*. Lion Hudson plc, Oxford, 1997. Překlad Jana Mandelíková.
- [17] ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou: Fakta v.o.s., 1999, 204 s. ISBN 80-902614-1-8.
- [18] ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. 431 s. ISBN 80-86473-86-4.
- [19] ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada Publishing a.s., 2008, 160 s. ISBN 978-80-247-2207-8.
- [20] ČÍRTKOVÁ, L.; MACHÁČKOVÁ, R.; VITOUŠOVÁ, M. *Domácí násilí - přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích*. Praha: P&M + BKB, 2002, 142 s. ISBN 80-86284-19-0.
- [21] ČÍRTKOVÁ, L.; VITOUŠOVÁ, P.; et al. *Pomoc obětem a svědkům trestných činů*. Praha: Grada Publishing + BKB, 2007, 191 s. ISBN 978-80-247-2014-2.
- [22] HANUŠOVÁ, J. *Násilí na dětech – syndrom CAN*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, o.p.s., 2006. 24 s. ISBN 80-86991-78-4.
- [23] HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie*. 2. vyd. Praha: Portál, 2000, 165 s. ISBN 80-7178-415-X. Z originálu Nicky Hayes, *Principles of Social Psychology*. Erlbaum (UK) Taylor & Francis, 1993. Překlad Irena Štěpaníková, 1998.
- [24] HYHLÍK, F.; NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie současné psychologie*. 2. vyd. Praha: SPN, n. p., 1977, 338 s., ISBN 14-411-77.
- [25] JANOUŠEK, J.; et al. *Sociální psychologie*. Praha: SPN, n. p., 1988, 185 s. ISBN 14-683-88.

- [26] KOUKOLÍK, F. *Sborník textů k problematice domácího násilí*. Praha: Pink Pig s.r.o., 2010, 166 s.
- [27] KRAUS, B.; POLÁČKOVÁ V.; et al. *Člověk, prostředí, výchova*. Brno: Paido, 2001, 199 s. ISBN: 80-7315-004-2.
- [28] LINHART, J. *Základy obecné psychologie*. Praha: SPN, n. p., 1981, 651 s. ISBN 14-412-81.
- [29] MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, B.; POKORNÁ, D.; TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. Praha: LINDE s.r.o., 2008, 160 s. ISBN 978-80-86131-76-4.
- [30] NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 2004, 287 s. ISBN 80-200-0690-7.
- [31] NAKONEČNÝ, M. *Základy sociální psychologie*. 3. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství n. p., 1970, 344 s. ISBN 17-354-70.
- [32] NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia, 1995, 336 s. ISBN 80-200-0525-0.
- [33] NAKONEČNÝ, M. *Úvod do psychologie*. Praha: Academia, 2003, 507 s. ISBN 80-200-0993-0.
- [34] NOVÁK, L. *Psychologie*. 2. vyd. Praha: S&M, 1992, 39 s. ISBN 80-901387-5.
- [35] RUBINŠTEJN, S. L. *Základy obecné psychologie*. Praha: SPN n. p., 1964, 751 s. ISBN16-930-64.
- [36] SEDLÁK, J. *Důsledky domácího násilí u nezletilých*. 5. rozšířené a přepracované vyd. Brno: Psycho servis, 2001, 45 s.
- [37] SKUTIL, M. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál s.r.o., 2011, 256 s. ISBN 978-80-7367-778-7.
- [38] STRÍLOVÁ, P.; FRYŠTÁK, M. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: KEY Publishing, 2009, 91 s. ISBN 978-80-7418-020-0.

- [39] SÝKORA, M. *Psychologie*. Praha: GLOS s.r.o., 1997, 70 s. ISBN 80-902283-3-X.
- [40] ŠEVČÍK, D.; ŠPATENKOVÁ, N. *Domácí násilí – kontext, dynamika a intervence*. 2. vyd. Praha: Portál, s. r. o, 2011, 192 s. ISBN 978-80-7367-690-2.
- [41] VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2010, 356 s. ISBN 978-80-246-0841-9.
- [42] VÍZDAL, F. *Psychologie řízení*. Brno: BonnyPress, 2007, 223 s.
- [43] VÍZDAL, F. *Základy psychologie*. Brno: BonnyPress, 2008, 186 s.
- [44] VÍZDAL, F.; DOŇKOVÁ, O.; NOVOTNÝ, S. *Sociální psychologie 1*. Brno: BonnyPress, 2009, 106 s.
- [45] VOŇKOVÁ, J.; HUŇKOVÁ, M. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: pro Fem, o.p.s., 2004, 195 s. ISBN80-239-2106-1.
- [46] VOŇKOVÁ, J.; HUŇKOVÁ, M. *Domácí násilí z pohledu práva*. Mimoň: Ralsko s. r.o., 2004, 248 s. neprodejně.

Interní akty řízení Policejního prezidia Policie ČR

- [47] Závazný pokyn policejního prezidenta č. 203/2008, kterým se stanoví postup při poskytování krátkodobé ochrany útvarů Policie ČR.
- [48] Závazný pokyn policejního prezidenta č.166/2009, o provádění vykázaní.
- [49] Metodická příručka policejního prezidenta č. 1/2010, k realizaci ZP PP č.166/2009.

Další zdroje

- [50] GAVORA, P.; et al. *Elektronická učebnica pedagogického výskumu*. [online].].[cit. 2014-02-23]. Bratislava: Univerzita Komenského, 2010. Dostupné z <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/> ISBN 978–80–223–2951–4.
- [51] KOHOUTEK, R. *Postoje a vztahy, sociální motivovanost*. [online]. [cit. 2013-12-08]. Dostupné z <http://rudolfkohoutek.blog.cz/0811/postoje-a-vztahy>.
- [52] KOHOUTEK, R. *Stereotypy, předsudky a image*. [online]. [cit. 2013-12-08]. Dostupné z <http://rudolfkohoutek.blog.cz/0912/stereotypy-predsudky-a-image>.
- [53] KOLEKTIV AUTORŮ. Sborník příspěvků z mezinárodní konference konané 15. – 16. října 2007 na téma *Domáce násilie, nová prax a nová legislativa v Európe*. Žilina: Krupaprint, 2008, 127 s. ISBN 978-80-88931-96-6.
- [54] KOSEK, M. *Postoj, vznik postojů, postojová změna*. [online]. [cit. 2013-12-11]. Dostupné z <http://www.martinkosek.com/clanky/psychologie/postoje---zakladni-pojem-socialni-psychologie.html>.
- [55] KUNC, K.; et al. *Dopady domácího násilí v ČR*. [online]. [cit. 2014-1-12]. Dostupné z http://www.evahurychova.cz/file/34/profem-studie-obsaha5_tisk.pdf.
- [56] Domáci násilí. *Bílý kruh bezpečí*. [online]. [cit. 2014-1-15]. Dostupné z <http://www.domacinasili.cz/domaci-nasili/>.
- [57] Domáci násilí. *Bílý kruh bezpečí*. [online]. [cit. 2014-03-01]. Dostupné z http://www.domacinasili.cz/statistiky/2013_vykazani-v-cr_cely-rok.pdf.
- [58] Domáci násilí. *Intervenční centra*. [online]. [cit. 2014-2-10]. Dostupné z <http://www.domacinasili.cz/intervencni-centra/intervencni-centra-informace-jake-sluzby-poskytuji-a-nabizi/>.
- [59] DONA linka. *Pomoc obětem domácího násilí*. [online]. [cit. 2014-2-13]. Dostupné z <http://www.donalinka.cz/nova-praxe/metoda-sara-dn/>.
- [60] DONA linka. *Novela trestního zákona*. [online]. [cit. 2014-2-14]. Dostupné z <http://www.donalinka.cz/nova-legislativa/novela-trestniho-zakona/>.

- [61] Doporučení Rady Evropy R (85) 4, o násilí v rodině z 26. 3. 1985. [online]. [cit. 2014-01-13]. Dostupné z http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/victims/recR_85_4e.pdf.
- [62] KOORDONA. *Specifika domácího násilí*. [online]. [cit. 2014-1-27]. Dostupné z <http://www.koordona.cz/domaci-nasili/co-je-to-domaci-nasili/2-specifika-domaciho-nasili.html>.
- [63] Ministerstvo Vnitra. *Odbor vzdělávání a policejního školství*. [online]. [cit. 2014-1-20]. Dostupné z Intranet PČR, <http://web.mv.cz/ovsps/skoly.html>.
- [64] Ministerstvo Vnitra. *Zavedení interdisciplinárních týmů*. [online]. [cit. 2014-2-12]. Dostupné z <http://www.mvcr.cz/docDetail.aspx?docid=21628540&doctype=ART>.
- [65] Odbor zdraví MMB. *Interdisciplinární tým města Brna pro oblast domácího násilí*. [online]. [cit. 2014-02-12]. Dostupné z <http://www.idtbrno.cz/o-nas/interdisciplinari-tym-mesta-brna-pro-oblast-domaciho-nasili>.
- [66] Policejní školy MV. *Základní odborná příprava*. [online]. [cit. 2014-1-21]. Dostupné z Intranet PČR, <http://www.vpsbr.mv.cz/index.php?screen=zop>.
- [67] STEM - Středisko empirických výzkumů. *Shrnutí výsledků reprezentativního výzkumu pro občanské sdružení Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR a.s., v roce 2001*. [online]. [cit. 2014-01-18]. Dostupné z <http://www.stem.cz/clanek/1146>.
- [68] Studium psychologie. *Postoje, složky postojů, jejich regulační význam*. [online]. [cit. 2013-12-09]. Dostupné z <http://www.studium-psychologie.cz/socialni-psychologie/5-postoje.html>.
- [69] VPŠ MV Brno. *Kvalifikační kurz pořádkové policie*. [online]. [cit. 2014-1-21]. Dostupné z Intranet PČR, http://www.sps.km.jm/joomla/images/stories/informace_pro_vyuku/studijni_literat_ura/Kurzy/02_SPP/ke_stazeni/P2_0210_KK_UO_SPP/01_sylabus.pdf.
- [70] Wikipedie. *Otevřená encyklopedie. Předsudek*. [online]. [cit. 2013-12-08]. Dostupné z <http://cs.wikipedia.org/wiki/P%C5%99edsudek>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

BWS	(Battered Woman Syndrom)	Syndrom týrané ženy
BSS	(Battered Spouse Syndrom)	Syndrom týraného partnera
PTSP (PTSD)	(Posttraumatic Stress Disorder)	Postrumatická stresová porucha
CAN	(Child Abuse and Neglect)	Syndrom týraného dítěte
TrZ		Trestní zákoník
TrŘ		Trestní řád
OSPOD		Orgán sociálně-právní ochrany dětí
IC		Intervenční centrum
IDT		Interdisciplinární tým
ŠPS		Školní policejní středisko
ZOP		Základní odborná příprava
SKPV		Skupina kriminální policie a vyšetřování

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. č. 1	Znázornění postojového kontinua	13
Obr. č. 2	Vnitřní skladba postoje.....	14
Obr. č. 3	Druhy změn postojů	22
Obr. č. 4	Cyklus eskalace násilí	37
Obr. č. 5	Schéma interdisciplinární spolupráce.....	56

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1	Vyjádření policistů k otázce č. 15.....	94
Tabulka č. 2	Vyjádření policistů k otázce č. 16.....	94
Tabulka č. 3	Vyjádření policistů k otázce č. 17.....	95

SEZNAM PŘÍLOH

- P I   Evaluační dotazník pro policisty kurzu domácího násilí
- P II   Přehled počtu vykázaní Policií ČR
- P III   Dotazník využitý v rámci výzkumu
- P IV   Dotazník SARA DN
- P V   Seznam Intervenčních center v ČR

PŘÍLOHA P II: PŘEHLED POČTU VYKÁZÁNÍ POLICIÍ ČR

KRAJ	Celkem v letech							Celkem
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Jihočeský	50	37	35	84	72	64	63	405
Jihomoravský	82	72	82	87	118	150	128	719
Karlovarský	32	46	49	79	137	111	97	551
Královéhradecký	34	22	16	44	45	52	41	254
Liberecký	30	36	68	62	82	104	113	495
Moravskoslezský	213	110	111	108	135	97	107	881
Olomoucký	44	35	43	61	112	100	94	489
Pardubický	61	39	44	73	92	104	83	496
Plzeňský	16	22	14	27	23	30	39	171
Hlavní město Praha	59	34	48	104	123	138	155	661
Středočeský	79	67	59	64	121	106	111	607
Ústecký	81	87	134	133	202	204	156	997
Vysočina	32	26	39	51	42	43	73	306
Zlínský	49	46	36	81	126	102	101	541
CELKEM VYKÁZÁNÍ V ČR	862	679	778	1 058	1 430	1 405	1 361	7 573

Zdroj: Domácí násilí. Bílý kruh bezpečí. Přehled počtu vykázaní Policií ČR realizovaných po dobu účinnosti zákona na ochranu před domácím násilím. [online].[cit. 2014-03-01]. Dostupné z http://www.domacinasili.cz/statistiky/2013_vykazani-v-cr_cely-rok.pdf.

PŘÍLOHA P III: DOTAZNÍK VYUŽITÝ V RÁMCI VÝZKUMU

Vážená kolegyně, vážený kolego,

v rámci mého magisterského studia oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, Fakultě humanitních studií, Institutu mezioborových studií Brno, se na Vás obracím s žádostí o spolupráci při vyplnění dotazníku, jehož cílem je získání relevantních podkladů, tvořících základ výzkumu zjišťování postojů příslušníků Policie ČR k problematice domácího násilí.

Vzhledem k Vašemu služebnímu zařazení jste to právě Vy, kdo se v praxi setkává a řeší problematiku domácího násilí často jako první, a proto se můžete k níže uvedeným otázkám kvalifikovaně vyjádřit. Dotazník je naprosto anonymní a získaná data budou využita výhradně pro potřeby mé diplomové práce.

Při vyplňování dotazníku postupujte prosím následovně. Pozorně si přečtěte otázku, a následně označte znakem „X“ tu variantu odpovědi, která je Vám nejbližší, případně dopište své slovní vyjádření k otázce, která to umožňuje, a kde nenaleznete vhodné vyjádření.

Na závěr prosím ještě proveďte kontrolu, zda jste odpověděli na všechny položené otázky.

Předem děkuji za Vaši ochotu, čas a poskytnutou spolupráci.

Jaroslav Vostrejš

1/ Vaše pohlaví

- muž
- žena

2/ Váš věk

- 18 - 22
- 23 - 27
- 28 - 32
- 33 - 37
- 38 a více let

3/ Délka trvání služebního poměru v letech

- do 3 let
- 4 - 6 let
- 7 - 9 let
- 10 - 12 let
- 13 - 15 let
- nad 15 let

4/ Rodinný stav

- svobodná/svobodný
- trvalý partnerský vztah (družka/druh)
- vdaná/ženatý
- rozvedená/rozvedený

5/ Domníváte se, že platná legislativní úprava Vám poskytuje účinnou pomoc při řešení případů domácího násilí?

- ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

6/ Vnímáte institut vykázaní jako dostatečný nástroj policie k zabránění bezprostřední eskalace násilí?

- ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

7/ Myslíte si, že intervenční centra poskytují obětem DMN dostatečnou následnou péči? (sociální a právní služby...)

- ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

8/ Jste přesvědčen/a, že měla policie stejné možnosti k úspěšnému řešení DMN i před přijetím zákona na ochranu před domácím násilím?

- ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

9/ Věříte, že se oběť může v důsledku využití všech dostupných prostředků (vykázaní, předběžné opatření, poskytnutí chráněného bydlení...) skutečně a trvale vymanit ze sociálně patologického prostředí?

- ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

10/ Je podle Vás v systému rezortního vzdělávání věnována DMN dostatečná pozornost?

- ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

11/ Cítíte se dostatečně připraven/a na zvládnutí situací při řešení případů domácího násilí? (rozpoznání znaků, druhů DMN, prvotní úkony na místě činu).

- ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

12/ Domníváte se, že systém rezortního vzdělávání (ZOP + následné kurzy) umožňuje v rámci výuky reálně pochopit složitost této problematiky?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

13/ Který z prvků v této oblasti výuky považujete při ovlivňování postojů za stěžejní?

- legislativa
- taktika služebního zákroku
- modelové situace
- kauzistiky (reálné případy domácího násilí)
- jiné .....

14/ Došlo u Vás v důsledku rezortního vzdělávání ke změně postoje ve vnímání problematiky DMN?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

15/ Pokládáte DMN za závažný společenský problém?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

16/ Vnímáte problematiku DMN z hlediska plnění úkolů policie jako jednu z prioritních?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

17/ Došlo u Vás v průběhu profesního působení u policie ke změně postojů k DMN?

ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

18/ Co jej nejvíce ovlivnilo?

- osobní zkušenost
- rodinná zkušenost (i v širší rodině)
- profesní zkušenost (získaná při výkonu zaměstnání)
- rezortní vzdělání (ZOP, následné kurzy)
- osobní hlubší zájem o tuto problematiku
- jiné .....

19/ Představuje pro Vás řešení domácího násilí větší psychickou zátěž než řešení jiných služebních zákroků?

- ano   spíše ano   nevím   spíše ne   ne

20/ Které faktory na Vás v těchto případech nejvíce působí?

- obtížné získávání relevantních informací (nejsou svědci, aktéři mlčí)
- časová náročnost nezbytných služebních úkonů
- přítomnost dětí
- neochota aktérů DMN věc řešit (agresora i oběti)
- emocionálně silně vypjatá situace
- jiné .....

PŘÍLOHA P IV: DOTAZNÍK SARA DN

OTÁZKY SARA DN	č. j.
Oddíl 1 : NASILÍ VE VZTAHU K BLÍZKÉ OSOBE	
1) Dopouští se NO závažného fyzického nebo sexuálního násilí ? např. fyzické útoky a sexuální násilí, pokusy o ně, použití zbraní	ANO NE NEJISTÉ
2) Vyhrožuje závažným násilím, sděluje své násilné úmysly ? např. vyjadřuje vražedné nebo agresivní myšlenky, plány, ničí oblíbené věci ohrožené osoby	ANO NE NEJISTÉ
3) Dochází ke stupňování fyzického/sexuálního násilí nebo výhrůžek ze strany NO ? např. zvyšuje se krutost, četnost nebo různorodost násilných činů, výhrůžek nebo úmyslů	ANO NE NEJISTÉ
4) Porušuje násilná osoba příkazy soudu a jiná nařízení ? např. podmínky kauce, zkušební doby, podmíněčného propuštění, trestu zákazu pobytu a.j.	ANO NE NEJISTÉ
5) Má násilná osoba názory a postoje, které schvalují násilí ? např. vyznává a omlouvá zneužívání moci a různé formy násilí, trpí chorobnou žárlivostí, má potřebu ovládat blízké osoby, zlehčuje nebo popírá domácí násilí	ANO NE NEJISTÉ
Oddíl 2 : OBECNÉ SKLONY NÁSILNÉ OSOBY K NÁSILÍ	
6) Dopouští se násilná osoba obecné kriminality ? jedná násilná osoba antisociálně na veřejnosti (t.j. mimo domácí násilí), existují informace o takovém chování, je držitelem zbraně	ANO NE NEJISTÉ
7) Jsou informace o problémech v předchozích vztazích ? měla NO problém vytvořit a udržet dlouhodobý důvěrný vztah (opakované opouštění partnera, násilí ve vztahu)	ANO NE NEJISTÉ
8) Má násilná osoba pracovní nebo finanční problémy ? např. je dlouhodobě bez zaměstnání, často mění zaměstnání, má výrazné finanční obtíže	ANO NE NEJISTÉ
9) Má násilná osoba problémy s toxikomanií a jinými závislostmi ? např. problémy spojené s užíváním nelegálních drog, alkoholu nebo předepsaných léků, s hráčskou závislostí např. na automatech	ANO NE NEJISTÉ
10) Má násilná osoba problémy v oblasti duševního zdraví ? např. evidentní známky narušení kontaktu s realitou, extrémní chování vybočující mimo normu	ANO NE NEJISTÉ
Oddíl 3 : ZRANITELNOST OHROŽENÉ OSOBY	
11) Chová se ohrožená osoba rozporuplně ve vztahu k násilné osobě ? přestože se chce od násilné osoby odpoutat, udržuje s ní kontakty, popírá a omlouvá akce násilníka, svaluje vinu na sebe	ANO NE NEJISTÉ
12) Má z násilné osoby extrémní strach ? tzn. hladina strachu výrazně ovlivňuje její sebeobraně chování, strach ohroženou osobu traumatizuje a ochromuje	ANO NE NEJISTÉ
13) Má ohrožená osoba problém se zajištěním svého bezpečí? riziko je veliké, pokud ohrožená osoba nemá znalosti o tom, kde a jak hledat pomoc, není schopna zajistit své bezpečí, nezná svá práva, má malé nebo žádné kontakty s přáteli a s původní rodinou	ANO NE NEJISTÉ
14) Existují objektivní překážky, které brání zajištění bezpečí pro ohroženou osobu ? místo bydliště či zaměstnání nezaručují bezpečí, chybí podpora od jiných osob, zdroje pomoci nejsou rychle a lehce dosažitelné, existuje problém s dopravní obslužností	ANO NE NEJISTÉ
15) Má ohrožená osoba závažné osobní problémy ? např. problémy se zaměstnáním, financemi, problémy právního rázu, mentální problémy, problémy s návyk. látkami	ANO NE NEJISTÉ
Další skutečnosti zvyšující nebezpečí budoucího útoku ze strany NO proti OO:	
Splněny podmínky pro vykazání: ANO NE	
Zpracoval:	podpisová doložka:

Zdroj: Policie ČR, Krajské ředitelství JmK, Odbor Služby pořádkové policie. Tiskopis užívaný hlídkami Policie ČR v případech výjezdů k případům domácího násilí.

PŘÍLOHA P V: SEZNAM INTERVENČNÍCH CENTER V ČR

NÁZEV IC	ADRESA	TELEFON	E-MAIL, WWW STRÁNKY
IC BRNO Jihomoravský kraj	Sýpka 25 613 00 Brno	739078078 541213732	intervencni-centrum@spondea.cz www.ic-brno.cz
IC ČESKÉ BUDĚJOVICE Jihočeský kraj	Kanovnická 11/390 370 01 Č. Budějovice	386323016 603281300	intervencnicentrum@charitacb.cz www.charitacb.cz
IC HRADEC KRÁLOVÉ Královéhradecký kraj	Kotěrova 847 500 03 Hradec Králové	495530033 774591383	intervencni.centrum@hk.caritas.cz http://www.domacinasili-ic.cz/
IC JIHLAVA Vysočina	Pod Příkopem 4, 586 01 Jihlava	567215532 606520546	ic.vysocina@volny.cz
IC LIBEREC Liberecký kraj	Tanvaldská 269 463 11 Liberec 30	482311632	info.ic@cipslk.cz www.cipslk.cz
IC OSTRAVA Moravskoslezský kraj	28. října 124 702 00 Ostrava	597489207	ic.ostrava@bkb.cz www.domacinasili.cz
IC HAVÍŘOV Moravskoslezský kraj	Opletalova 4/607 736 01 Havířov	596611239 739500634	ic.havirov@slezskadiakonie.cz www.slezskadiakonie.cz
IC OLOMOUC Olomoucký kraj	Na Vozovce 26 779 00 Olomouc	585754736 774406453	intervencnicentrum@ssp-ol.cz www.ssp-ol.cz
IC PARDUBICE Pardubický kraj	Erno Košťála 980 530 12 Pardubice	466260528 774755744	ic.pardubice@skp-centrum.cz www.skp-centrum.cz
IC PLZEŇ Plzeňský kraj	Cukrovarská 16 326 00 Plzeň	777167004 nonstop	ic@dchp.cz www.kadel.cz/dchp
IC PRAHA Hlavní město Prahy	Modřínová 1 198 00 Praha 8	281911883 604231085	icpraha@csspraha.cz www.csspraha.cz
IC KLADNO Středočeský kraj	Jana Palacha 1643 272 80 Kladno	312292333 605765883	ic@zsi-kladno.cz www.zsi-kladno.cz
IC SOKOLOV Karlovarský kraj	J. K. Tyla 461 356 01 Sokolov	352661418 736514095	intervencni@centrum.cz http://pomocvnouziops.sweb.cz
IC ÚSTÍ NAD LABEM Ústecký kraj	K Chatám 22 403 40 Ústí n. L.	475511811 475603390	intervencnicentrum.ul@seznam.cz www.volny.cz/spirala.cki
IC ZLÍN Zlínský kraj	U Náhonu 5208 760 01 Zlín	577018265 774405682	ic.zlin@seznam.cz www.poradnazlin.cz

Zdroj: Domácí násilí. *Intervenční centra*. [online].[cit. 2014-03-02].
Dostupnéz <http://www.domacinasili.cz/intervencni-centra/adresar-intervencnich-center-cr-kontakty-pro-verejnost/>.